

**T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL EDİRNE EVLERİNİN BAHÇE DÜZENLERİ**

**Deniz Gözde ERTİN
Peyzaj Mimarı
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**Tez Yöneticisi
Yrd. Doç. Dr. Candan ZÜLFİKAR
Edirne-201**

1
T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL EDİRNE EVLERİNİN BAHÇE DÜZENLERİ

Deniz Gözde ERTİN
Peyzaj Mimarı

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

Tez Yöneticisi
Yrd. Doç. Dr. Candan ZÜLFİKAR

Edirne-201

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL EDİRNE EVLERİNİN BAHÇE DÜZENLERİ

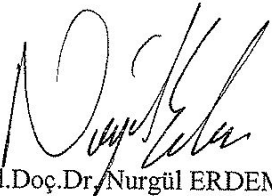
Deniz Gözde ERTİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

Bu Tez 30.06.2011 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Tarafından Kabul Edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Candan ZÜLFİKAR

Tez Yöneticisi

Yrd.Doç.Dr. Nurgül ERDEM

Üye

Yrd.Doç.Dr. Tulay CANITEZ

Üye

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Geleneksel Edirne Evlerinin Bahçe Düzenleri

Trakya Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Ana Bilim Dalı

Geleneksel konutlar ve bahçeleri bir kentin tarihi ve kültürel özelliklerini yansıtan en önemli değerlerindendir. Özellikle içindeki bitkisel öğeler ve yapısal özellikleriyle bahçeler geçmişin izlerini canlı olarak taşımaktadırlar. Bu çalışma ile bu izleri tespit etmeye ve gelecek nesillere aktarılmasında katkıda bulunmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde, çalışmanın amaç ve kapsamı açıklanarak, araştırma sürecinde hangi materyallerin kullanıldığı ve nasıl bir yöntem izlendiği belirtilmiştir.

İkinci bölümde, öncelikle bahçe kavramının açıklanmasından başlanılarak, geçmişten günümüze Türklerde bahçelerin gelişimi anlatılmış ve bahçe türlerinden örnekler verilerek, gelişim ve değişimler açıklanmıştır. Ayrıca genel olarak Türk bahçelerinin düzenlenmelerindeki esaslar belirtilerek, bahçelerin konutlarla olan ilişkileri Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak ele alınmış, aynı dönemlerde Edirne'deki konut-bahçe ilişkilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, tarihsel süreç içerisinde Edirne'de yer alan bahçelerden örnekler verilmiştir.

Dördüncü bölümde, ilk olarak geleneksel Edirne evlerine ait bilgiler verilerek, evlerin ve bahçelerinin geçmişteki özellikleri Dr. Rıfat Osman'ın örnekleriyle birlikte sunulmuştur. Daha sonra, Geleneksel dokuyu yansıtan ve günümüze kalan evlerden örnekler verilerek, bugünkü mevcut durumları ve özellikleri belirtilmiştir.

Beşinci bölümde, araştırma yapılan alanın topografik yapısına, coğrafi, fiziki ve jeolojik özellikleri belirtilmiştir. Ayrıca alanın (kentin) tarihsel ve fiziksel gelişim süreçleri ile sosyo-kültürel yapısına ait veriler sunulmuştur.

Altıncı bölüm, incelenen 13 geleneksel Edirne evi ve bahçelerine ait yapılan tespitlerden oluşmaktadır. Bu tespitler, evlerin ve bahçelerin genel özelliklerini anlatan tanıtım fişi şeklindeki çizelgeler, bahçelerin plan ve kesitlerine ait çizimler, tüm yapısal ve bitkisel öğelerine ait fotoğraflar yardımıyla detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Yedinci bölümde, incelenen konut bahçelerine ait tüm verilerin değerlendirilmesi yapılarak, sekizinci bölümde, bu değerlendirmelere göre sonuçlar çıkarılmıştır ve gerekli öneriler getirilmiştir.

Bu çalışma Haziran 2011 tarihinde tamamlanmış olup, 183 sayfadan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Geleneksel Edirne Evleri

Geleneksel Ev Bahçesi

Bahçe Tipolojisi

SUMMARY

Master Thesis

The Garden Design of Traditional Edirne Houses

Trakya University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Architecture

Traditional houses and their gardens are foremost historical and cultural values of a city. Especially, gardens which carry the traces of the past with their plant materials and structural properties , supply culture to be carried over to generations and they remind us our past. With this study, it has been tried to determine these traces and contribute to carry over them to the forthcoming generations.

In the first part, the purpose and scope of study is explained and it is stated which materials are used and what kind of a method is followed in process of research.

Firstly, the purport of garden has been explained and then exchanges and developments of the Turkish gardens are explained accompanied by garden samples from past to present in the second part. Also by stating the general bases of Turkish gardens designs, relations between gardens and houses are handled as before and after the Republican Era and the relationship of houses-gardens in Edirne in the same period is evaluated.

In the third part, samples of the gardens which have existed in the process of history in Edirne, are presented.

In the fourth part, firstly, by giving information about the traditional Edirne houses and then properties of these houses and their gardens in the past are presented with Dr. Rıfat Osman's samples.

In the fifth part, topographical, geographical, physical and geological properties of field of research are specified. Also, information about historical and physical development process with socio-cultural structure of city (field of research) is presented.

The sixth part constitutes of the determinings of examined 13 Traditional Edirne houses and their gardens.

In the seventh part, evaluations are made about the determining of the examined house gardens. In the eighth part, conclusions have been made according to these evaluations and required suggestions are offered.

This study is completed in July 2011 and it consists of 183 pages.

Key Words:

Traditional Edirne Houses

Traditional House Gardens

Typology of Gardens

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa kabul edilmem ile başlayan süreçten bugüne kadar, ilk günden itibaren her zaman yanımda olan, beni her konuda büyük bir moralle motive eden, çalışmalarımda kaynaklarından yararlanmamı sağlayan ve farklı bakış açılarıyla bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Candan ZÜLFİKAR'a sonsuz teşekkürler ederim.

Çalışmalarımın her aşamasında fikir ve görüşleri ile bana destek olan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Tülay CANITEZ'e ve İstanbul Üniversitesi'ndeki öğrenciliğim döneminden itibaren desteklerini esirgemeyen değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurgül ERDEM'e, ayrıca tüm yüksek lisans öğrenimim döneminde bana yardımcı olan başta Sayın Prof. Dr. Nevzat İLHAN ve Sayın Prof. Dr. Şazuman SAZAK olmak üzere, Trakya Üniversitesi Müh-Mim. Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde yer alan tüm değerli hocalarıma, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olan sevgili aileme, tüm arkadaşlarıma, bahçelerini incelediğim konut sahiplerine, teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2011

Deniz Gözde Ertin

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	I-II
SUMMARY	III-IV
TEŞEKKÜR	V
ŞEKİL DİZİNİ	IX-XVI
ÇİZELGE DİZİNİ	XVII-XVIII
SİMGE DİZİNİ	XIX

BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.2. Çalışmanın Materyali ve Yöntemi	3
1.2.1. Materyal	3-4
1.2.2. Yöntem.....	5-6
 BÖLÜM 2. BAHÇE KAVRAMI VE TÜRKLERDE BAHÇE	 7
2.1. Bahçe Kavramı.....	7-8
2.2. Türklerde Bahçe Kavramı	8-9
2.2.1. Geçmişten Günümüze Türklerde Bahçe Gelişimi.....	10-12
2.2.1.1. Mesireler	12-13
2.2.1.2. Setli Mesireler	13-14
2.2.1.3. Asma Bahçeler	15
2.2.1.4. İç ve Yalı Bahçeleri.....	16
2.2.1.5. Saray Bahçeleri	16-18
2.2.2. Türklerde Bahçe Düzeni	18-24
2.2.3. Türklerde Konut-Bahçe İlişkisi.....	24-25
2.2.3.1. Cumhuriyetten Önceki Türk Konut-Bahçe İlişkisi	26

2.2.3.2. Cumhuriyetten Günümüze Türk Konut-Bahçe İlişkisi	27
2.2.3.3. Edirne’de Konut- Bahçe İlişkisi.....	27-30

BÖLÜM 3. EDİRNE EVLERİ VE BAHÇELERİ 31

3.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Edirne’de Yer Alan Bahçelerden	
Örnekler.....	31-32
3.1.1. Edirne Bahçeleri ve Mesire Yerleri.....	32-33
3.1.2. Edirne Saray Bahçeleri.....	34-38
3.1.3. Edirne’de Yer Alan Diğer Bahçeler	38-39
3.2. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçeleri	40
3.2.1. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçelerinin Düzenleri	
“17.yy ve 18.yy”	40-41
3.2.1.1. Edirne Yalıları.....	41-42
3.2.1.2. Edirne’de Konaklar (Vezir Konağı Örneği).....	42
3.2.1.3. Edirne Evleri	43-47
3.2.2. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçelerinin Düzenleri	
“19.yy - 20.yy”	47-50

BÖLÜM 4. ARAŞTIRMA ALANININ ÖZELLİKLERİ 51

4.1. Doğal Yapısı	51-52
4.2. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı	52-54
4.3. Kentin Fiziksel Gelişim Süreci	55-62

BÖLÜM 5. GELENEKSEL EDİRNE EVLERİNİN BAHÇE

DÜZENLERİNE AİT YAPILAN ANALİZ ÇALIŞMALARI

VE TESPİTLER.....	63
5.1. Çalışma Alanında İncelenen Konut Örneklerinin Konumları.....	63-65
5.2. İncelenen Konut Örneklerine Ait Analiz Çalışmaları.....	65

5.2.1. Konut Örneği-1	69-70
5.2.2. Konut Örneği-2	74-76
5.2.3. Konut Örneği-3	80-82
5.2.4. Konut Örneği-4	66-87
5.2.5. Konut Örneği-5	91-92
5.2.6. Konut Örneği-6	96-97
5.2.7. Konut Örneği-7	101-102
5.2.8. Konut Örneği-8	106-108
5.2.9. Konut Örneği-9	112-114
5.2.10. Konut Örneği-10	118-120
5.2.11. Konut Örneği-11	124-126
5.2.12. Konut Örneği-12	130-132
5.2.13. Konut Örneği-13	136-139
5.3. Tespitler.....	140
5.3.1. Konut- Bahçe Biçimlenişi	140-142
5.4. Bahçelerde Yer Alan Yapısal Öğeler ve Mekânlar-Fonksiyonlar	142-144
5.4.1. Bahçe Duvarları	144-145
5.4.2. Bahçe Kapıları.....	146
5.4.3. Yer Döşemeleri	147
5.4.4. Merdivenler	148
5.4.5. Çeşmeler-Kuyular-Su Sarnıcı	149-150
5.4.6. Süs Havuzları	151-152
5.4.7. Pergola ve Oturma Elemanları	153
5.4.8. Odunluk-Kömürlük, Müştemilat-Depo ve Kümes.....	154-155
5.4.9. Tuvaletler	155
5.5. Bahçelerde Yer Alan Bitkisel Öğeler.....	157-164
5.5.1. Bahçelerde Yer Alan Bitkisel Öğelerden Örnekler.....	165-166
BÖLÜM 6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	167-174
KAYNAKLAR	175-182
ÖZGEÇMİŞ.....	183

ŞEKİL DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Araştırmanın Yapıldığı Mahallelerin Şehir İçindeki Konumları	4
Şekil 2.1. Topkapı Sarayı II. Avlu Gravür Çalışması	8
Şekil 2.2. Barok Bahçe Sanatı Etkisindeki Dolmabahçe Sarayı-Hasbahçe	9
Şekil 2.3. Kâğıthane Mesiresi	10
Şekil 2.4. Beylerbeyi Sarayı’nda Setli Bahçeler	11
Şekil 2.5. III. Sultan Osman Asma Bahçesi	12
Şekil 2.6. Topkapı Sarayı- Lale bahçesi.....	17
Şekil 2.7. Edirne’ de Eski Bir Otelin Bahçesindeki Taşlıkta Bir Havuz ve Toplama Taşlarından Yapılmış Yılankavi Su yolu	18
Şekil 2.8. Bahçe ile Bina Arasındaki İdeal Bağlantı	19
Şekil 2.9. Yıldız Sarayı Bahçesi’ndeki Kameriye Örneği.....	20
Şekil 2.10. Yıldız Sarayı Bahçesinde Ada Köşkü.....	20
Şekil 2.11. İstanbul Zeyrek’ te Bir Evin Bahçe Planı- Ev ile Bahçe Arasındaki Sıkı Bağlantı	21
Şekil 2.12. Edirne“de İbrahim Bey Konağı ve Bahçesinin Planı	25
Şekil 2.13. Her tarafı bahçeli ayırık nizam şeklindeki yapılara örnek “Edirne- Avrupakent Villaları”	26
Şekil 3.1. Edirne Sarayı’nın Görünümü	30
Şekil 3.2. Edirne Sarayı, Adalet Kasrı ve Köşkler’den Görünümü	31
Şekil 3.3. Şehvar Havuzu	32
Şekil 3.4. Padişah IV. Avcı Mehmed’in Av Köşkü	33
Şekil 3.5. Reşadiye Bahçesi	34

Şekil 3.6. Hadika-i Fevaid-Maarif Bahçesi'nin 1930 Yılı Edirne Haritasındaki Yeri.....	35
Şekil 3.7. Hadika-i Fevaid-Maarif Bahçesi.....	35
Şekil 3.8. Tunca Nehri Kenarında (Kasımpaşa Camii civarında) Bir Yalı	37
Şekil 3.9. Vezir Konağı'nda Yazlık Havuzlu Sofa	39
Şekil 3.10. Dr. Rıfat Osman'a Göre ; Evlerin Bahçe İçindeki Konumlarının Şekil Olarak İfadesi	39
Şekil 3.11. Tarihleri Eski Edirne Evlerinden 5 Tane Plan Örneği/ Konutlarda ve Bahçelerde Yer Alan Su Öğeleri- Çeşme, Kuyu, Havuzlar	
Şekil 3.12. Kirişhane'de 1223 (1808) Tarihli Bir Evin Havuzlu Avlusu	41
Şekil 3.13. Edirne'de İbrahim Bey Konağı-Süs havuzu ve fişkirtak örneği.....	
Şekil 3.14. Edirne'de Bir Köşk Plan Örneği	42
Şekil 3.15. Kaleiçi'nde Yer Alan Evlere Ait Tipik Bir Plan.....	44
Şekil 3.16. Kaleiçi'nde Yer Alan Geleneksel Edirne Evlerinden Örnekler	45
Şekil 3.17. Karaağaç'ta Yer Alan Evlere Ait Tipik Bir Plan	45
Şekil 3.18. Karaağaç'ta Yer Alan Geleneksel Edirne Evlerinden Örnekler	46
Şekil 4.1. 2. Yüzyılda Edirne Haritası.....	50
Şekil 4.2. 14. Yüzyılda Edirne Haritası.....	50
Şekil 4.3. 15. Yüzyılda Edirne Haritası.....	50
Şekil 4.4. 17. Yüzyılda Edirne Haritası.....	51
Şekil 4.5. 19. Yüzyılda Edirne Haritası.....	51
Şekil 4.6. 20. Yüzyılda Edirne Haritası.....	51
Şekil 4.7. 21. Yüzyıl Edirne'nin Uydu Fotoğrafı.....	52
Şekil 4.8. 21. Yüzyılda Edirne Haritası.....	52
Şekil 4.9. 1902 Yılında, Kaleiçi'nde Çıkan Büyük Yangın Sonrası	53
Şekil 4.10. Kaleiçi-Hamidiye Caddesi'nden (Cumhuriyet Caddesi) Bir Görünüm...53	

Şekil 4.11. Kaleiçi-Hamidiye Caddesi'nin (Cumhuriyet Caddesi)	
Günümüzdeki Görünümü.....	53
Şekil 4.12. Kaleiçi'nin Bugünkü Fiziksel Yerleşim Dokusu	54
Şekil 4.13. Karaağaç'taki Tren İstasyonu	55
Şekil 4.14. Karaağaç'tan Bir Görünüm.....	55
Şekil 4.15. Karaağaç'ın Bugünkü Fiziksel Yerleşim Dokusu.....	56
Şekil 4.16. Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (Eski Tren Garı) ve Nostaljik Tren.....	57
Şekil 5.1. Kaleiçi/Dilaverbey Mahallesi'nde İncelenen Konut Örneklerinin Konumu.....	58
Şekil 5.2. Karaağaç Mahallesi'nde İncelenen Konut Örneklerinin Konumu.....	58
Şekil 5.3. Konut Bahçesi Örneği-1/Plan ve Kesitler.....	61
Şekil 5.4. (Örnek no:1) Konut ve Bahçenin Sokaktan Görünüşü	62
Şekil 5.5. (Örnek no:1) Konutun Bahçeye Açılan Kapısı	63
Şekil 5.6. (Örnek no:1) Garajın Bahçeden Görünüşü	63
Şekil 5.7. (Örnek no:1) Bahçenin Bitkisel Öğeleri	63
Şekil 5.8. Konut Bahçesi Örneği-2/Plan ve Kesitler.....	66
Şekil 5.9. (Örnek no:2) Yan Bahçe Kısmı	67
Şekil 5.10. (Örnek no:2) Yan Bahçe Kısmı- Bordür Görevi Gören Taş Duvar, Şimşirler ve Güller	68
Şekil 5.11. (Örnek no:2) Komşu Bina ve Bahçe Arasındaki Görüş Açıklığı	68
Şekil 5.12. (Örnek no:2) Arka Bahçe Kısmı	69
Şekil 5.13. (Örnek no:2) Arka Bahçe Kısmı ve Bitkisel Öğeler	69
Şekil 5.14. (Örnek no:2) Arka Bahçe Kapısını Görünümü ve Hanımelileri.....	69
Şekil 5.15. Konut Bahçesi Örneği-3/Plan ve Kesitler.....	72
Şekil 5.16. (Örnek no:3) Bahçe Kapısı	73

Şekil 5.17. (Örnek no:3) Bahçe Kapısının Önü, Sert Zemin, Çeşme.....	73
Şekil 5.18. (Örnek no:3) Mermer, Fıskiyeli Süs Havuzu.....	74
Şekil 5.19. (Örnek no:3) Çeşme.....	74
Şekil 5.20. (Örnek no:3) Sonradan Yapılmış Tuvalet ve Üstündeki Teras Kısım.....	74
Şekil 5.21. (Örnek no:3) Yıpranmış Bahçe Duvarı ve Bahçenin Bakımsız Bir Köşesi.....	75
Şekil 5.22. (Örnek no:3) Ayva Ağacının Etrafında Kurumuş Ağaç Dalları ve Çöpler.....	75
Şekil 5.23. Konut Bahçesi Örneği-4/Plan ve Kesitler.....	78
Şekil 5.24. (Örnek no:4) Bahçeden Görünümler	79
Şekil 5.25. (Örnek no:4) Bahçe Duvarındaki Çeşme.....	80
Şekil 5.26. (Örnek no:4) Konutun Arka Kısımına Çıkan Merdiven, Çeşme ve Bahçedeki Bitkisel Öğeler.....	80
Şekil 5.27. (Örnek no:4) Bahçede Yer Alan Bitkisel Öğeler.....	80
Şekil 5.28. Konut Bahçesi Örneği-5/Plan ve Kesitler.....	83
Şekil 5.29. (Örnek no:5) Bahçe Duvarı ve Kapısı	84
Şekil 5.30. (Örnek no:5) Bahçe Kapısından Görünüm	84
Şekil 5.31. (Örnek no:5) Dinlenme Yeri.....	85
Şekil 5.32. (Örnek no:5) Balkon, Barbekü ve Bitkisel Öğeler.....	85
Şekil 5.33. (Örnek no:5) Kümes	85
Şekil 5.34. (Örnek no:5) Su Sarnıcı (250 yıllık)	85
Şekil 5.35. Konut Bahçesi Örneği-6/Plan ve Kesitler.....	88
Şekil 5.36. (Örnek no:6) Arka Bahçe Duvarı ve Kapısı	89
Şekil 5.37. (Örnek no:6) Arka Bahçe-Demir Pergola, Çeşme	89
Şekil 5.38. (Örnek no:6) Dinlenme Alanı-Pergola, Masa.....	90
Şekil 5.39. (Örnek no:6) Yan Bahçeden Bir Görünüşü	90

Şekil 5.40. (Örnek no:6) Kilit Taşı ile Çevrili Sebze Yetiştirmek İçin Ayrılmış Kısımlar.....	90
Şekil 5.41. Konut Bahçesi Örneği-7/Plan ve Kesitler.....	93
Şekil 5.42. (Örnek no:7) Yan Bahçe Kapısı.....	94
Şekil 5.43. (Örnek no:7) Arka Bahçe Kapısı	94
Şekil 5.44. (Örnek no:7) Arka Bahçe Kısımı	94
Şekil 5.45. (Örnek no:7) Arka Bahçeden Görünüşler	95
Şekil 5.46. (Örnek no:7) Yan Bahçeden Görünüşler	95
Şekil 5.47. Konut Bahçesi Örneği-8/Plan ve Kesitler.....	98
Şekil 5.48. (Örnek no:8) Arka Bahçe Kısımı. Sert Zemin- Pergola, Kuyu ve Çeşme.....	99
Şekil 5.49. (Örnek no:8) Konutun Bahçe Duvarı.....	99
Şekil 5.50. (Örnek no:8) Bahçe Kapıları.....	100
Şekil 5.51. (Örnek no:8) Sert Zeminden Arka Bahçeye ve Garaja Bakış.....	100
Şekil 5.52. (Örnek no:8) Bahçede Yer Alan Çeşme ve Kuyu.....	101
Şekil 5.53. (Örnek no:8) Yan Bahçe Kısımında Sebze Yetiştirmek İçin Ayrılmış Alan ve Şimşirler.....	101
Şekil 5.54. Konut Bahçesi Örneği-9/Plan ve Kesitler.....	104
Şekil 5.55. (Örnek no:9) Bahçe Duvarı.....	105
Şekil 5.56. (Örnek no:9) Bahçe Kapısı	105
Şekil 5.57. (Örnek no:9) Arka Bahçe Kısımı	106
Şekil 5.58. (Örnek no:9) Kuyu.....	106
Şekil 5.59. (Örnek no:9) Havuz ve Barbekünün Bulunduğu Bakımsız Kısım	107
Şekil 5.60. (Örnek no:9) Arka Bahçe ve Bitkisel Öğeler.....	107
Şekil 5.61. Konut Bahçesi Örneği-10/Plan ve Kesitler.....	110
Şekil 5.62. (Örnek no:10) Bahçe Kapısı	111

Şekil 5.63. (Örnek no:10) Yan Bahçe Kısmı	111
Şekil 5.64. (Örnek no:10) Arka Bahçe Kısmı ve İlave Yapılmış Tuvalet	112
Şekil 5.65. (Örnek no:10) Gelişigüzel Oluşmuş Alanlar	112
Şekil 5.66. (Örnek no:10) Uyumsuz Malzeme Seçimi	112
Şekil 5.67. (Örnek no:10) Bahçenin Bitkisel Öğelerinin Gelişigüzel Yerleşimi	113
Şekil 5.68. (Örnek no:10) Sedir Ağaçları (<i>Cedrus atlantica</i>)	113
Şekil 5.69. Konut Bahçesi Örneği-11/Plan ve Kesitler.....	116
Şekil 5.70. (Örnek no:11) Konutun ve Ön Bahçenin Sokaktan Görünümü.....	117
Şekil 5.71. (Örnek no:11) Şimşirlerin Sert Zemin ile Toprak Kısmı Ayırması.....	118
Şekil 5.72. (Örnek no:11) Arka Bahçeden Görünüm.....	118
Şekil 5.73. (Örnek no:11) Ahırın Olduğu Kısım	118
Şekil 5.74. (Örnek no:11) Tuvaletin Olduğu Kısım.....	118
Şekil 5.75. (Örnek no:11) Kışın Açıkça Görülebilen Kötü Görüntü	119
Şekil 5.76. (Örnek no:11) Yazın Kötü Durumun Yeşil Öğeler ile Kapanması.....	119
Şekil 5.77. Konut Bahçesi Örneği-12/Plan ve Kesitler.....	112
Şekil 5.78. (Örnek no:12) Dr. Saadet Yardım, Tarihi Edirne Konağı Ziyaretinde	123
Şekil 5.79. (Örnek no:12) Bahçe kapıları, sırasıyla; Ön bahçe-Arka bahçe -Yan Bahçe Kapısı ve Bahçe Duvarları	124
Şekil 5.80. (Örnek no:12) Demir Pergola ve Kayrak Taşlı Yol.....	124
Şekil 5.81. (Örnek no:12) Ön Bahçe Kapısından Konut Girişine Uzanan Sert Zemin	124
Şekil 5.82. (Örnek no:12) Yan Bahçedeki Süs Havuzu	125
Şekil 5.83. (Örnek no:12) Kuyunun Zemin Üstündeki Kısmı	125
Şekil 5.84. (Örnek no:12) Müştemilat ve Ön Bahçe.....	125
Şekil 5.85. (Örnek no:12) Arka Bahçe-Geniş Düz Yeşil Alanlar	125
Şekil 5.86. Konut Bahçesi Örneği-13/Plan ve Kesitler.....	128

Şekil 5.87. (Örnek no:13) Ön Bahçe ve Konut Kapısı, Bahçenin Görünümü	129
Şekil 5.88. (Örnek no:13) Arka Bahçe Kısmı, Sert Zemin	129
Şekil 5.89. (Örnek no:13) Arka Bahçe Kısmı, Asmalar ile Sarılı Ahşap Pergola	130
Şekil 5.90. (Örnek no:13) Arka Bahçede Yer Alan Çeşme	131
Şekil 5.91. (Örnek no:13) Eskiden Kalan Kuyunun Yeri ve Kuyunun Zemin Üzerindeki Kalan Beton Kısmı	131
Şekil 5.92. (Örnek no:13) Bahçenin Bitkisel Öğeleri ve Karmaşık Görünüm	131
Şekil 5.93. (Örnek no:13) Arka Bahçenin Giriş Kapısı ve Bahçenin Sebze Yetiştirilen Kısım	132
Şekil 5.94. (Örnek no:13) Sebze Yetiştirilen Kısımın Yaz Aylarındaki Görünümü ..	132
Şekil 5.95. Malzemelerine Göre Duvar Tipleri	138
Şekil 5.96. Ahşap, Çift Kanatlı ve Tokmaklı Bahçe Kapı Örnekleri	139
Şekil 5.97. Ahşap, Tek Kanatlı Bahçe Kapısı Örneği	139
Şekil 5.98. Demir Bahçe Kapı Örnekleri	139
Şekil 5.99. Dökme Beton ve Kayrak Taş Döşenmiş Bahçe Zeminlerine Örnekler ...	140
Şekil 5.100. Sıkıştırılmış Toprak ve Çim Örtülü Zemin Örnekleri ve Kayrak Taşının Kullanımı	140
Şekil 5.101. Konuttan Bahçelere Girişin Yapıldığı Merdiven Örnekleri, Demir Korkuluk Motifleri	141
Şekil 5.102. Merdiven Örneği, Demir Korkuluk Motifi	141
Şekil 5.103. Konuta Bitişik Çeşme Örneği	142
Şekil 5.104. Konuttan Ayrı Çeşme Örneği	142
Şekil 5.105. Bahçe Duvarına Bitişik Çeşme Örneği	142
Şekil 5.106. Zemin Üstü Kısmı Daire Şeklinde Olan Kuyu Örnekleri	143
Şekil 5.107. Zemin Üstü Kısmı Kare-Dikdörtgen Şeklinde Olan Kuyu Örnekleri ...	143
Şekil 5.108. Su Sarnıcı Örneği	143

Şekil 5.109. Süs Havuzu Örnekleri	144
Şekil 5.110. Süs Havuzu Örneği	144
Şekil 5.111. Demir Pergola Örnekleri.....	146
Şekil 5.112. Dinlenme Alanları, Oturma Elemanları ve Pergola Örnekleri.....	146
Şekil 5.113. Odunluk-Kömürlük Örnekleri	147
Şekil 5.114. Müştemilat Örneği (Konuttan Ayrı)	147
Şekil 5.115. Müştemilat-Depo Örneği (Konutun Bodrumunda).....	147
Şekil 5.116. Ahır Örneği	148
Şekil 5.117 Kütüphanesi Örneği	148
Şekil 5.118. Konut Duvarına Bitişik Tuvalet Örnekleri	148
Şekil 5.119 Bahçe Duvarına Bitişik Tuvalet Örneği.....	148
Şekil 5.120. Süs Ağaçlarından Örnekler	157
Şekil 5.121. Meyve Ağaçlarından Örnekler.....	157
Şekil 5.122. Sarımsaklı Bitkilerden Örnekler.....	157
Şekil 5.123. Çalılardan Örnekler.....	158
Şekil 5.124. Mevsimlik Çiçeklere Örnekler.....	158
Şekil 5.125. Sebze Yetiştirmek İçin Ayrılmış Alanlara Örnekler.....	158

ÇİZELGE DİZİNİ

	Sayfa No
Çizelge 5.1. Örnek No:1- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	59-60
Çizelge 5.2. Örnek No:2- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	64-65
Çizelge 5.3. Örnek No:3- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	70-71
Çizelge 5.4. Örnek No:4- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	76-77
Çizelge 5.5. Örnek No:5- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	81-82
Çizelge 5.6. Örnek No:6- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	86-87
Çizelge 5.7. Örnek No:7- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	91-92
Çizelge 5.8. Örnek No:8- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	96-97
Çizelge 5.9. Örnek No:9- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	102-103
Çizelge 5.10. Örnek No:10- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	108-109
Çizelge 5.11. Örnek No:11- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	114-115
Çizelge 5.12. Örnek No:12- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	120-121
Çizelge 5.13. Örnek No:13- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler.....	126-127
Çizelge 5.14. İncelenen Örneklerdeki Konut- Bahçe ve Parsel Alan Büyüklikleri.....	133
Çizelge 5.15. İncelenen Örneklerdeki Konut- Bahçe Biçimleniş Şekilleri.....	134
Çizelge 5.16. Konut Bahçelerinde Yer Alan Yapısal Öğeler ve Mekânlar	136
Çizelge 5.17. Konut Bahçelerinde Yer Alan Yapısal Öğeler ve Mekânların % Olarak Dağılımı	137
Çizelge 5.18. Konut Örneklerindeki Bahçe Duvar Malzemeleri ve Ölçüleri ..	138
Çizelge 5.19. Konut Bahçelerinde Yer Alan Su Öğelerinin Gösterimi	145
Çizelge 5.20. Örnek Konutlar ve Bahçelerinde Yapılan Tespitlerin Genel	

Gösterimi ve Kullanım %'leri.....	145
Çizelge 5.21. Bahçelerde Yer Alan Bitki Türlerinin %'lik Dağılımı	150
Çizelge 5.22. Bahçelerde Yer Alan Süs Ağaç Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma %'si.....	151
Çizelge 5.23. Bahçelerde Yer Alan Meyve Ağaç Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma %'si.....	152
Çizelge 5.24. Bahçelerde Yer Alan Sarılı Bitki Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma %'si.....	152
Çizelge 5.25. Bahçelerde Yer Alan Çalı Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma % 'si	153
Çizelge 5.26. Bahçelerde Yer Alan Mevsimlik Çiçek Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma %'si.....	154
Çizelge 5.27. Bahçelerde Yer Alan Sebze Türleri ve Bahçelerdeki Bulunma % 'si	154
Çizelge 5.28. Ağaçlar - Süs ve Meyve Ağaçlarının Kullanım Amaçlarının Bahçelerde Bulunma %'si.....	155
Çizelge 5.29. Çalılar ve Çok Yıllık Bitkilerin Kullanım Amaçlarının Bahçelerde Bulunma %'si.....	156
Çizelge 6.1. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçelerine Ait Örnekleri ile İncelenen Örneklerin Ortak Özellikleri.....	168
Çizelge 6.2. İncelenen Konut Bahçelerinin Kullanım Amaçlarının %'lik Dağılımı	170

SİMGE DİZİNİ

Kısaltmalar

°C Derece Santigrat

ha Hektar

km Kilometre

m Metre

m² Metrekare

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Ülkemizde yapıldıkları dönemlerin izlerini günümüze yansıtan, yöresel özellikler taşıyan, birçok sivil mimari örneği bulunmaktadır. Bunların başında belirli bir kültür birikimi olan geleneksel konutlar ve bahçeleri yer almaktadır. Bu bakımdan kültürlerin nesiller boyunca aktarılmasında da geleneksel konutların ve bahçelerin yeri çok önemlidir. Özellikle Cumhuriyet döneminden sonra geleneksel mimarimizle ilgili çalışmalara önem verilmeye başlandığı ülkemizde, daha çok konutlar ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır ve bahçeler biraz göz ardı edilmektedir. Ancak bir dönemi anlamak, değerlerine sahip çıkmak, o değerleri korumak ve yaşatmak için o zamana ait konutlar incelenirken, bahçelerinin de aynı titizlikle sahip oldukları fonksiyonel mekânlardan, yapısal ve bitkisel öğelere kadar detaylı bir şekilde incelenmesi gereklidir.

Büyük veya küçük, çevreye açık veya içe dönük mahrem özellikteki geleneksel konut bahçeleri, hepsi tarihin belli bir devrinde toplumun yaşama şartlarını, kültür ve refah seviyesini aksettiren, ayrıca bunlar kadar önemli olarak, her ülkenin iklim ve toprak özelliklerini en belirgin şekilde ortaya koyan mekânlardır (Akdoğan, 1974). Bugün, bu mekânlara, değişmiş bir sosyal ve kültürel çevrede artık kullanılmayan bir üslûba sahip olan, inşa edildikleri zamanın kültürel ve estetik değerlerini yansıtan Edirne evleri ve bahçelerini örnek olarak verebiliriz. Aynı zamanda bizim önemli tarihi değerlerimizden olan bu yapılar ve mekânlar, maalesef gün geçtikçe yeni gelişmeler karşısında ayakta kalmakta zorlanmaktadırlar. Çok az şanslı bir kısmın günümüzde mevcut durumunu koruması; aileler tarafından kullanılmaya devam edilmesi, korumaya yönelik çıkarılan imar kanunları ve içerisinde doğup büyüyen kullanıcıların nostaljik sevgilerinin katkılarıyla gerçekleşmektedir.

Bugün, sahip olduğumuz bu değerlerimizin gelişmeler karşısındaki sürekliliğinin sağlanması için mevcut örnekler ile ilgili çalışmaların yapılması ve eski dokuya uygun yeni örneklerin oluşturulması çok önemlidir.

1.1.Çalışmanın Amaç ve Kapsamı

Bugüne kadar Edirne’ de geleneksel dokuyu yansıtan konutlar ile ilgili birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu konutların bahçeleriyle ilgili kapsamlı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

Bu çalışma ile Edirne kentinin çeşitli mahallelerinde tarihsel gelişim süreci içinde şehrin yaşadığı depremler, yangınlar ve su baskınlarından kurtularak günümüze ulaşmış, farklı inanış ve kültürlerin (özellikle Yahudi, Ermeni ve Rum) izlerini taşıyan ve geleneksel dokuyu yansıtan evlerin bahçeleri incelenerek plan tipleri belirlenmiş ve bahçelerde geçmişten günümüze kalan yapısal ve bitkisel öğeler tespit edilmiştir.

Çalışmada mevcut durumların tespiti sırasında, konut sakinleriyle yapılan görüşmelerden bazı çıkarımlarda bulunularak, kullanıcıların sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarına göre bahçelerde bulunan yapısal ve bitkisel öğeleri amaca uygun olacak şekilde kullanılıp kullanmadıkları, öğelerin seçiminde konut sahiplerinin ekonomik düzeyi doğrultusunda tercih yapıp yapmadıkları, bahçelerde daha önceden var olan ve orijinal özelliklere sahip değerlere sahip çıkarak, onları değerlendirip, değerlendirmedikleri gibi bahçe düzenlemelerinde meydana gelen değişimler değerlendirilmiştir.

Tüm bu veriler doğrultusunda, bahçelerdeki benzer ya da farklı özelliklere göre bahçe tipolojisi tanımlanmaya çalışılmış ve Edirne’nin tarihi değerlerinden olan bu bahçelerin korunması, gerekirse restorasyon çalışmalarının yapılması ve gelecek nesillere aktarılması için bir temel oluşturması hedeflenmiştir.

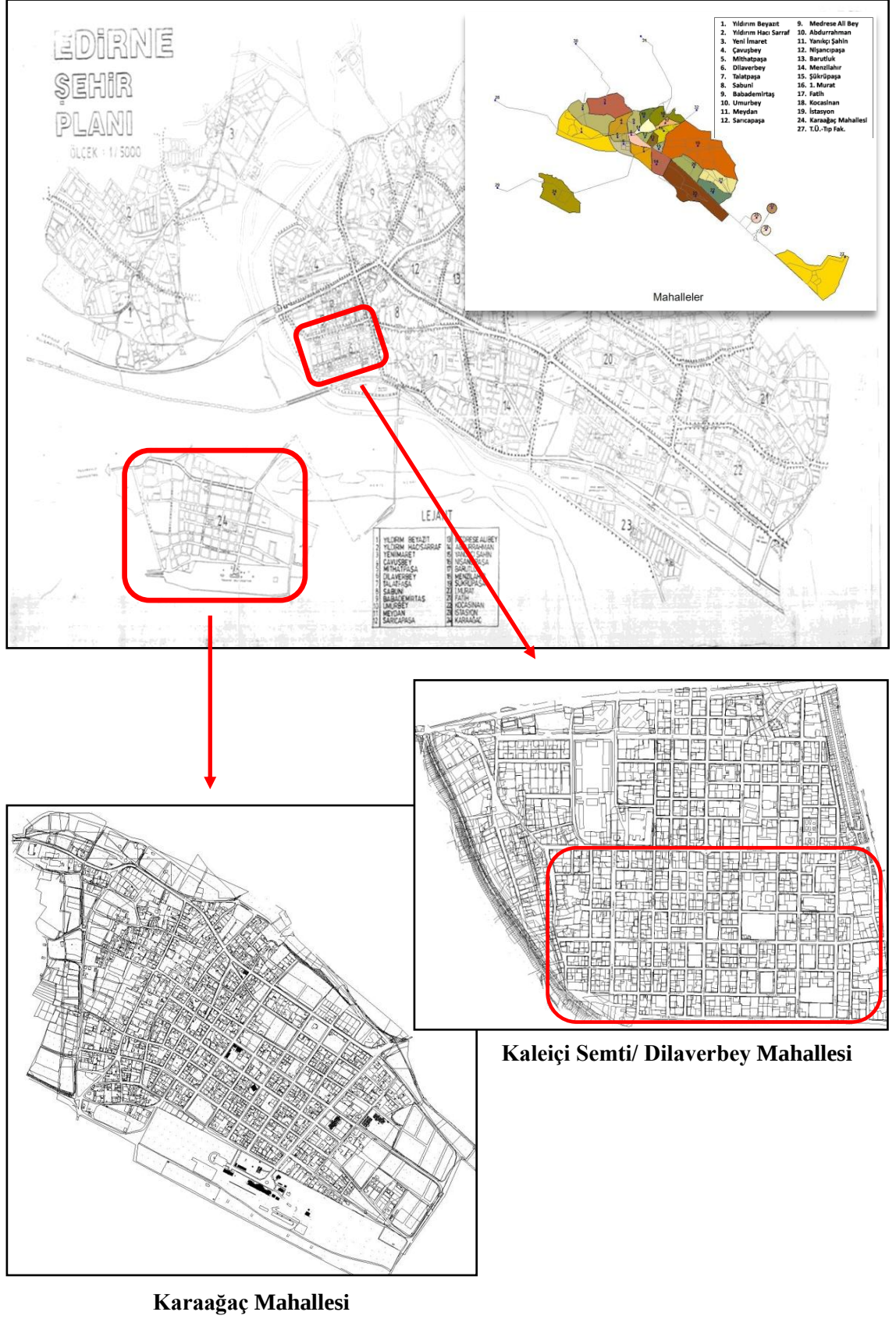
1.2. Çalışmanın Materyali ve Yöntemi

1.2.1. Materyal

Çalışma, Edirne'nin kentsel sit alanı kapsamındaki Kaleiçi Senti'nin Dilaverbey Mahallesi'nde bulunan 7 konut örneği ve Karaağaç Mahallesi'nde bulunan 6 konut örneği olmak üzere toplam 13 tescilli geleneksel Edirne konut örneği incelenerek yapılmıştır (Şekil 1.1)

Edirne'nin tarihi geçmişini yansıtan bu mahallelerde incelenen konutların dışında da birçok konut örneği olmasına rağmen bazılarının sahipsiz kaldığı, sahipli olanların şu an kullanılmadığı, kullanımda olanların da bahçelerinin olmaması ya da bahçelerinin tamamen kendi haline bırakılmış durumda içerisine girilmeyecek halde olduğu görülmüştür. Bu nedenle tespit edilmiş örneklerden incelenebilecek olanlar değerlendirmeye alınmıştır.

Materyal olarak Edirne Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nden alınan 1/5000 ölçekli Edirne şehir planı ve Kaleiçi Senti ile Karaağaç Mahalleleri'nin revizyon planları kullanılmıştır.

Şekil 1.1. Araştırmanın yapıldığı mahallelerin şehir içindeki konumları (Edirne Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2011)

1.2.2. Yöntem

Çalışma dört aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada, geleneksel Edirne evlerinin yoğun bulunduğu Kaleiçi Semti - Dilaverbey Mahallesi ile Karaağaç Mahallesi'nde alan çalışmaları yapılarak, incelemeye alınacak konutlar belirlenmiştir. Bu alanlarda bulunan konut örneklerinin seçiminde aşağıdaki ölçütler esas alınmıştır;

- Tescilli
- Geleneksel dokuyu yansıtan
- Bahçeli
- Bahçelerinin içerisinde inceleme yapılmasına imkân veren

İkinci aşamada, seçilen konutların bahçelerinin röleveleri çıkartılarak bilgisayar ortamına aktarılarak, vaziyet planlarının çizimleri yapılmıştır. Bunun yanında, bahçelerin mevcut durumlarının daha iyi algılanabilmesi için genel görünüşleri ve detayları gösteren fotoğraflar çekilmiştir. Yerinde gerekli incelemelerin yapılması esnasında bahçeler ve konutlar ile ilgili bilgilere gerek ev sahiplerinin kendilerinden gerekse yazılı kaynaklardan ulaşılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü aşamada ise seçilen konutlar ve bahçelerinin mevcut durumlarına ait aşağıdaki veriler analiz edilmiştir:

Konutlardaki analizler:

- Yapım yılı
- Yapım ve kullanım amacı
- Bina cinsi
- Kat sayısı

Bahçelerdeki analizler:

- Mevcut durumu
- Konut ve bahçe ilişkisi

- Konut- bahçe biçimlenişi
- Bahçelerde yer alan yapısal bahçe öğeleri
- Bitkisel bahçe öğeleri
- Fonksiyon alanları

Yapılan bütün bu analiz alışmaları, Geleneksel Edirne evlerinin bahçe düzenleri hakkında bir sonuca ulaşmamızda yardımcı olmuştur. Son aşamada elde edilen verilerin genel bir değeriendirilmesi yapılarak, Geleneksel Edirne Evleri'nin Bahçe Düzenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 2. BAHÇE KAVRAMI VE TÜRKLERDE BAHÇE

Dünya var olduğundan itibaren bahçe olgusu da var olmuştur. 1658 yılında Sir Thomas Browne'nin, "*The garden of Cyrus (Kyros'un Bahçesi)*" adlı eserinde belirttiği gibi: "*Dünya'nın kuruluşundan birkaç saat sonraydı ve bahçıvanlardan önce var oldu bahçeler*" (Sarkowicz, 2003).

Bahçeler, her zaman insan hayatının bir parçası olup, değişik şekillerde doğadaki yerini almıştır. Örneğin, kutsal kitaplarda genellikle cennetin bir bahçe mekânı şeklindeki anlatımı, insanların dünyadaki yaşamlarında da birer küçük cennet mekânına sahip olma arzusunu doğurmuştur ve böylece insanlar dünya hakkındaki ideallerini adeta *bahçe* olarak adlandırılan mekânlarda yaratmaya çalışmışlardır (Akdoğan, 1974). Ayrıca "Bahçeler, eski kültür uygarlıklarından bu yana, mutluluk ve huzurun bir vaadi; dinsel heyecanın ve felsefeye dalışın mekanı; parasal, toplumsal ve politik gücün işareti; çok çocuklu aileler için beslenme kaynağı ya da günümüzde stresli metropol sakinleri için çabucak ulaşabilecekleri bir hedef olmuştur (Sarkowicz, 2003).

Bu bölümde öncelikle bahçe kavramı ve sonrasında bahçenin Türklerin yaşamında ortaya çıkışıyla, bahçenin nasıl algılanıp, değerlendirildiği açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. Bahçe Kavramı

Bahçe kelimesinin aslı Farsça olup 'küçük bağ' anlamına gelen "bağçe" kelimesinden türetilmiştir. Çeşitli kaynaklarda bahçenin kavramsal olarak değerlendirilmesi aşağıdaki tanımlarda olduğu gibi yapılmıştır:

- İlk bahçe fikirleri büyük ihtimalle dinsel felsefeye ve mitolojiye dayanmakta olup, İngilizce'de bahçenin karşılığı olan "Garden" kelimesi, İbrani dilindeki

‘‘Gar’’ korunma ve ‘‘Den’’ zevk alan anlamına gelen sözcüklerden türetilmiş olabilir (Gültekin, 1991).

- Bahçe, duruma göre sebzelerin, çiçeklerin, meyve ve süs ağaçlarının ya da bunlardan birkaçının bir arada yetiştirildiği, genellikle çevresi sınırlı arazi ya da alandır. (Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisi)
- Bahçe, ağaççık kısımları az, buna mukabil ağaççık ve çiçek tesisatıyla çimenlik ve mimari tesisatı çok olan, küçültülmüş ve hatta çok küçültülmüş bir parktır (Pamay, 1979).
- Bahçe, çiçek, süs bitkileri, meyve, sebze ve şifalı otların yetiştirildiği, bunun yanı sıra doğanın güzelliğinin, yeşilliğinin, dinlendiriciliğinin insan eli ile denetim altına alındığı toprak parçası olarak da ifade edilmektedir (Demiröz, 2003).
- Bahçe, şehirlerde ve binaların yanlarında ağaç ve çiçek dikilmiş sahadır (Arseven, 1958).
- Bahçe, kültür mirasının önemli bir bölümü, insan, doğa ilişkilerinin yansıtıcısı, ideal bir dünyanın tasarlandığı mekândır (Gültekin, 1991).
- Çağlar boyunca bahçeler, insanların günlük hayatlarının aleladeliklerinden, sıkıntılarından kurtulup, tabiata ait varlıklarla sıkı ilişkiler kurabilecekleri bir çeşit sığınak olmuşlardır (Akdoğan, 1974).
- Başlarda etrafı çevrilmiş alan olarak tanımlanan bahçe zamanla, belirli sınırları olan ve insanlar tarafından amaçlara göre planlanıp düzenlenmiş mekân olarak gelişmiş, insanların doğayla bütünleşmek, doğaya daha yakın olmak amacı ile oluşturdıkları yaşam alanı haline gelmiştir (Kuş Şahin ve Erol, 2009).

Özetle, bahçe; *insanların doğayla bütünleştikleri, dinlendikleri, zevkli vakit geçirdikleri ve bunların yanında çeşitli sebze, meyve, ağaç veya çiçek gibi bitkisel öğeleri yetiştirebilecek yararlı kullanımlara imkân veren mekân* olarak tanımlanabilir.

2.2.Türklerde Bahçe

Ülkemizde günümüze kadar gelebilen ve sayısı az da olsa parklar ile ev ve saray bahçelerinin eski tasvirler ve minyatürlerin, yazılı belgelerin incelenmesinden, tarihsel

bağlantısı çok eski yüzyıllara kadar uzanan bir bahçe geleneğinin ve doğayla ilişkisinin var olduğu anlaşılmaktadır (Özta, 2004).

Erdoğan (1997)'a göre Türklerde bahçe olgusu sayısız uygarlıkların tarihi süreç içinde oluşturduğu Anadolu kültür ve mekân anlayışının ayrılmaz bir parçası ve yaşam biçiminin yansıması olarak ortaya çıkmıştır.

Türklerde bahçe anlayışı, göçebe hayatın tabiatı geniş boyutlarıyla algılama ve onunla içli dışlı yaşama alışkanlığından dolayı oldukça geç yerleşen bir konudur. Önceleri iklim koşullarının zor olduğu ve kuraklığın yaşandığı Orta Asya'da göç, Türkler için zorunlu bir yaşam biçimi olmuş, bu da toprağa bağlılığı engellemiştir (Evyapan, 1972).

Türklerin göçebelik döneminde doğa ile olan ilişkileri, yaylaklar ve kışlaklar arasındaki gidiş gelişler ile kurulmuş ve Türklerin bağı-bahçesi yaylaklar olmuştur. Anadolu'ya yerleşerek sürekli devletler kurduklarında göçebelik kavramından giderek uzaklaşmışlardır (Tazebay ve Akpınar, 2010).

Sonrasında İslam dinini kabul etmeleriyle "Cennet Bahçesi" olgusu bir ideal olarak oluşmuştur ve artık bir yere yerleşip bağlanmalarının da verdiği şevk ve dürtüyle bahçelerini yaratmışlardır (Evyapan, 1972). Bunun yanında Türklerin Anadolu'ya göçebe olarak, korumasız bir yaşamdan gelip yerleşmeleri, doğaya bir saygı oluşmasına neden olmuştur. Bu durum, Anadolu'daki yerleşik düzen yaşamlarındaki bahçe uygulamalarında hissedilmektedir (Eldem, 1976).

Türk bahçelerinin doğaya ne kadar saygılı ve doğa ile uyumlu olduğunun bir göstergesi 'Yeni İstanbul' Gazetesi'nin 1968 yılında verdiği "Tarihi İstanbul" ekindeki yazıda: "Günümüzde olduğu gibi beton yığınlarıyla dolu olmayan eski İstanbul'un en göze çarpan yanı, bahçeler ve mesireler şehri olması, yapılan konutların tabiatın bütünlüğünü hiçbir şekilde bozmaması idi. Bilakis, yalı olsun kasır olsun tabiatın içinde eriyecek, onu tamamlayacak şekilde inşa edilirdi " denilmektedir (Özferendeci, 1999).

Türk bahçesi doğanın güzelliğini yaşayabilmek çabasıyla düzenlendiğinden yeri, havasının, suyunun görünümünün etkisiyle seçilmiş; bu yönlerinin güzelliği Türk'e orada bir bahçe yapma isteğini vermiş, içindeki yapıt sonra gelmiştir. Öyle ki, Osmanlı saraylarının çoğu 'bahçe' diye anılmış; örneğin Tersane Bahçesi, Karaağaç Bahçesi denilirken içindeki sarayın sözü bile edilmemiştir (Evyapan, 1972).

2.2.1. Geçmişten Günümüze Türklerde Bahçe Gelişimi

Tüm sanat dallarında olduğu gibi bahçe sanatında da toplumlar birbirlerinin kültürlerinden etkilenmişler ve bahçeler bu etkilerle şekillenmiştir. Türk bahçeleri de zaman zaman farklı akımlardan etkilenmiş, bazen bu etki kısa süreli olmuş, bazen de kalıcı eserleri bıraktıracak kadar etkili ve uzun sürmüştür. Bu süreç neredeyse 10. yüzyıldan itibaren kendini göstermektedir.

İslamiyet'e ancak 10. yüzyıldan sonra yavaş yavaş girmeye başlayan Orta Asya Türklerinin bahçe düzenlemeleri hakkında bilgilerimiz de oldukça kısıtlıdır. Bunun en büyük nedeni belki de Türklerin mekân oluşturmada toprak, kerpiç gibi çabuk dağılan malzeme kullanmalarının etkisidir. Buna rağmen Türklerin bu dönemde bahçeyi ideal bir avcılık yeri yani bir koruluk, orman olarak gördükleri bilinmektedir. Uygur ve Göktürk kitabelerinden, Türklerin komşu ülkeler gibi yerleşik olmadıkları göçebe hayatı yaşadıkları bilinmektedir. Bu devre ait bilgilerimiz de çok kısıtlıdır. Semerkand kenti çevresini saran 2-3 km eninde parkların Türkler tarafından yapıldığı bilinmektedir. Semerkant'taki bu parklar, Cengiz Han döneminde 14. yüzyılda çok daha büyük miktarlara ulaşmıştır, Semerkand adeta bir parklar kenti olmuştur (Gültekin, 1998).

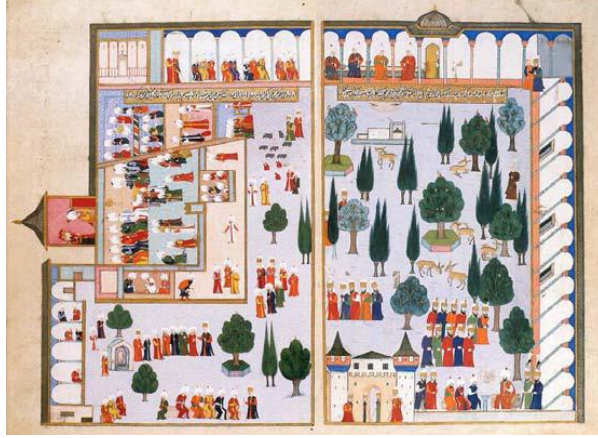
13. yüzyılda Selçukluların Anadolu'da bir güç olmasından sonra Selçuklu sultanları Anadolu'nun değişik bölgelerinde saraylar yaptırmışlardır. Bunlarda geniş bahçeler ve özellikle de avlular önemli yer tutar. Bu bahçeler ve avlular yemek, müzik, yönetim, merasim gibi görevleri üstlenmektedir (Gültekin, 1998).

14. yüzyıl sonunda Anadolu'da bir imparatorluk haline gelen Osmanlılar, büyük ölçekli bahçeler, mesire yerleri, çayır alanları, halka açık doğal parklar ve daha içe dönük konak ve konut bahçeleri oluşturmuşlardır (Erdoğan, 1997).

Ünlü seyyah İbni Battuta'nın 16. yüzyılda tuttuğu kayıtlar, Anadolu kasabalarının çoğunluğunun bahçeler ve bağlar ile dolup taşıdığını gösterir ki kendisi kasabaların tanımına sokaklar boyunca akan derelerini ve yeşilliklerini sayarak başlamıştır (Evyapan, 1986).

15. yüzyıl ortalarından 18. yüzyılın başlarına kadar yani İstanbul'un fethinden sonra, yükselme döneminde (1453-1703), bahçe sanatında oldukça belirgin bir ilerleme olmuştur. Bu dönemin en önemli yapıtları arasında Topkapı sarayları ve bahçeleri dikkati çeker (Şekil 2.1). Bu bahçelerde Rönesans ve barok bahçe stillerinin aks ve

bakışımı görülmez; sadelik ve yararlılık ön planda tutulmuştur (Yaltırık, Efe ve Uzun, 1997).

Şekil 2.1. Topkapı Sarayı II. Avlu gravür çalışması (Atasoy, 2002)

18. yüzyılın başlarında Türk bahçesi üzerinde Batı etkisinin görülmeye başlandığı dönem ‘Lale Devri’dir (Şekil 2). Bu dönemde bir taraftan küçük ölçülü bahçelerde salt Türk bahçe özellikleri, yani doğa ile informal bir kaynaşma, bahçe öğelerinin denetimli bir kullanım biçimini aşmayan formalizm tutkusu devam ederken, devlet adamlarının büyük ölçüdeki bahçelerinde yabancı etkiler yavaş yavaş kendini gösterir. Avrupa Rönesans ve Barok bahçe modası yerini İngiliz natüralist bahçelerine bırakırken, Türk bahçesi Barok bahçelerin güzellik ve ihtişamı ile büyülenir (Şekil 2.2) (Akdoğan, 1995). Ayrıca yine bu dönem, su oyunlarının zenginleştirilmesi ve dantela (ince örgü) şeklinde kıvrılmış tekne etekleriyle kendini ayırt etmektedir. Genel bahçe düzeni yine aynıdır. Yalnız plan biraz daha serbest olmuştur (Eldem,1976).

19. yüzyıl sonunda, Türk bahçe kültüründe abartılmış ‘natüralist’ eğilim açıkça görülmektedir. İstanbul’daki birçok saray ve kasır bahçelerinin Rönesans ve Barok parter ve su öğeleri, yerlerini doğal biçimdeki düzenlemelere terk etmişlerdir. Bu arada Türk bahçe zevkinin yaratıcı ve fonksiyonel bir tarzı olan setli bahçeler de bir bir ortadan kalkmıştır (Akdoğan, 1995). Setli bahçeler, istinad duvarları sökülerek paysagiste (peyzaj) bahçeleri haline sokulmuştur (Eldem,1976).

Şekil 2.2. Barok bahçe sanatı etkisindeki Dolmabahçe Sarayı-Hasbahçe (wowturkey.com)

20. yüzyılın başlarında, grotto ve şale motifi almış yürümüştür. Natüralist olmak isteyen bahçe içindeki su, sun'i kayalıklardan akıtılıp damlatılacak, havukların 'tabii' sahilleri olacak, köşkler de ya 'grotesk' veya 'rustik' olacaktır. Bu gecikmiş romantizm yanında, klasik fiskiye hala terk edilmemiştir. Geri fikirli sayılan ve modayı bilmeyen çevrelerde, mermer havuz ve ortasındaki kat kat fiskiye'nin üstünde oynayan top, eski Türk bahçesinin son sembolü olarak günümüze kadar kalmıştır (Eldem,1976).

Dönemlere göre bahçelerin gördüğü etkilerden söz ederken aynı zamanda genel anlamda bu bahçelerin birkaç başlık altında toplandığı da görülmektedir.

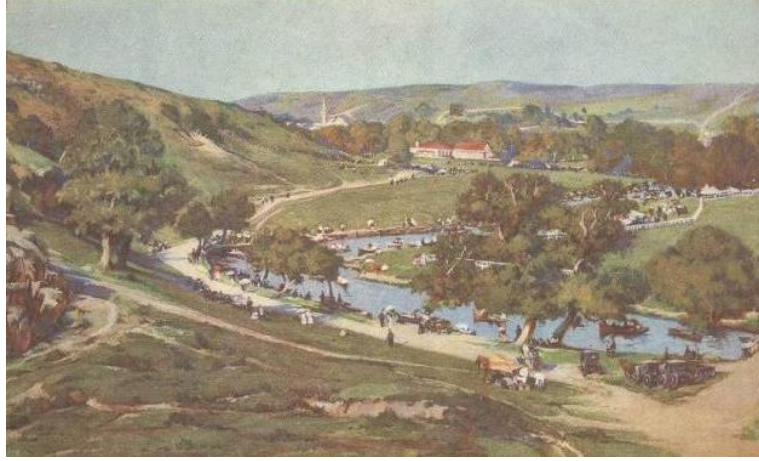
Öztan (2004)'a göre konak, köşk, yalı, kasır (büyük köşk), saray gibi ev türleri ve zaman içinde oluşan geleneksel rekreasyon eylemlerinin etkisi ile biçimlenen Türk bahçeleri, son birkaç yüzyıl göz önüne alınarak 'mesire alanları', 'halk bahçeleri', 'asma bahçeler', 'set bahçeleri', 'iç avlu bahçeleri', 'yalı bahçeleri', 'saray bahçeleri' olarak gruplandırılmıştır.

Bugün bu bahçeler ile ilgili detaylı bilgilere Sedad Hakkı Eldem'in "*Türk Bahçeleri*" adlı eserinden ulaşılabilmektedir.

2.2.1.1. Mesireler

Bu yerler, halk ve saray hayatında önemli rol oynarlarmış. Mesirelerin saraya ait bölümü (yani köşk, kasır ve has bahçe) çok kere ortadan kalkmış olsa bile asırlık

ağaçlar ve tabiat çerçeveleri, son zamanlara kadar bozulmamış olarak kalmış, ancak daha sonraki yıllarda yapılan olumsuz yapılanma yüzünden bu yerlerin karakteri bozulmuş ve ortadan kalkmaya başlamıştır (Eldem,1976).

Şekil 2.3. Kâğıthane Mesiresi (wowturkey.com)

Eldem, (1976)'e göre, çayır ve mesire yerleri arasında eski güzellik ve karakterlerini saklayabilmiş olanlardan biri Beykoz Çayırı'dır. Çayırın ortasında ve derenin etrafında büyüyecek ağaç grupları, serbest bir şekilde dağıtılmış, bazen taş kaldırımlı yolların iki tarafına dizilmiştir. Çeşitli yerlerde çeşme ve kahve gibi dinlenmeye davet eden yerler, asırlık bir çınarın etrafında bir sofa gibi öğeler bulunmaktadır. Beykoz Çayırı ile aynı karakteri taşıyan ve daha büyük bir diğer önemli mesire Kâğıthane Mesiresi'dir (Şekil 2.3). Türkiye'de bahçe mimarisinin en uzun kanalı (Cetvel-i-sim) burada yapılmıştır.

2.2.1.2. Setli Mesireler

Bazen arazinin topografyasının el vermediği durumlarda, bu alanların bahçe ve mesire olarak kullanılabilmesi için setli ve kademeli bahçeler ortaya çıkmıştır. Büyük mesirelerde arazi, setli olarak yapılmayıp, tabii şekilde bırakılmıştır. Bu sebeple, setli mesirelere yalnız küçük ölçüde rastlanmaktaydı. Bazen de setli kısım sadece daha büyük bir mesirenin bir parçasından ibarettir (Eldem,1976).

Ihlamur altı, bu tarz mesirelerin en büyüklerinden biridir. Setler üzerinde çeşitli nişantaşları, su hazineleri ve en aşağıdaki bir havuz, üstten bir alttaki set üzerinde de sıra ile fıstık ağaçları dikilmiş bulunmaktaymış. İstinad duvarları arazi üzerine büyük bir anlayış ve bilgi ile oturtulmuş ve bayırın tabii güzelliğini bozmamıştır (Eldem,1976).

Yine bu bahçe ile aynı tipte ve orta büyüklükteki diğer setli bahçelerden Kandilli Mesiresi'dir. Bahçede zemin istinad duvarları ile farklı katlara ayrılmış ve bahçe belirli bir yöne bakan bir çeşit amfiteatr teşkil etmektedir. Setler birbirine kademelerle bağlı olup, muhtelif su oyunları ve köşkler taşımaktadır. Ağaçlar da kat kat bu setler üzerine dikilmiştir (Eldem,1976).

Şekil 2.4. Beylerbeyi Sarayı'nda setli bahçeler (wowturkey.com)

Kurulması oldukça zor ve masraflı olan setli bahçelerin en büyük ve en güzel örneklerinden birisi Beylerbeyi Sarayı'nda görülmektedir (Şekil 2.4). Bu bahçede yedi kat ve bazıları 125 m.' ye kadar uzanan setler bulunmaktadır. Burada yedi kat set ile yetinilmeyip, arada bulunan yolun üzeri tonoz ile örtülerek bahçeye verilmiş ve bu şekilde bahçenin Boğaziçi sahiline kadar kesintisiz devamı sağlanmıştır. Setler, ayrı ayrı bahçeler şeklinde işlenmiş ve birbirine merdivenler ve rampalarla bağlanmıştır (Eldem,1976).

2.2.1.3. Asma Bahçeler

Türklerde, asma bahçeler, dünyanın yedi harikasından biri olan birbirine kademelerle bağlı ve amfiteatr şeklinde sıralanmış teraslardan oluşan Babil'in asma bahçeleri ile aynı esasa göre yapılmıştır. Kalın taş ayaklar üzerinde kemerler ve bunların üzerinde tonoz ve voltalar vardır. Bu tonozların sırtları, sızan suları akıtacak yolda biçimlendirilmiş, tecrid (açıkta bırakma) edilmiş ve üzerleri toprakla doldurulmuştur. Sular, çörtenler ile sona eren kanallarla dışarıya akıtılır veya künk borularla aşağıya sevk edilir. Bazen de bütün bahçe, böyle ayaklar üzerine inşa edilmiştir. Bahçelerin ayaklar üzerine alınmasındaki başlıca neden, belirli bir yükseklik seviyesini korumak ve böylece öne eklenen yeni bahçeyi, eski bahçelere göre daha aşağıda ve dolayısıyla manzarasız yapmak mecburiyetinden kaçınmak zorunluluğudur (Eldem,1976).

Bu çeşit bahçe ve terasların en önemlileri Topkapı Sarayı'ndadır. Bunlar, sarayın Haliç cephesinin gelişmesi ve genişlemesi üzerine yer yer ve bazen birbirinin önünde yapılmıştır. Teraslar büyük ayak ve tonozlar üzerine oturtulmuştur (Eldem,1976).

Şekil 2.5. III. Sultan Osman asma bahçesi (bilgievi.gen.tr)

Bütününüle asma olarak yapılan bir bahçe de III. Sultan Osman'ın asma bahçesidir (Şekil 2.5). Bu bahçe, 18. yüzyılın ortalarında, Hünkâr sofası önüne taş ve tuğla ayak ve kemerler üzerine oturtulmak suretiyle yapılmıştır. Aksiyal olarak yapılmış olan bahçe, mevcut tek asma bahçe olması yönünden oldukça önemlidir (Eldem,1976).

2.2.1.4. İç ve Yalı Bahçeleri

Ev, konak ve yalı bahçelerinden günümüze kadar bozulmamış bir şekilde kalanlar azdır. Bazen ev veya yalı vardır ama bahçeye ait izler kalmamıştır bazen de bahçeye ait duvar veya bir havuz kalıntısı mevcuttur fakat ev yok olmuştur (Eldem,1976).

Özellikle Boğaziçi'ndeki yalıların çoğunda bahçe sahilden yüksek bir duvar ile ayrılmıştır. Bu duvarın içine kafesli pencereler açılmış ve bahçeden bu yolla denizin görülebilmesi sağlanmıştır. Sahil üstünde oldukları halde arada bir duvarın bulunması bahçelere özel bir iç hayat ve varlık vermektedir ki, bu suretle meydana gelen açık mekânın çekiciliğini ve havasını tanımlamak güçtür. Çoğunun duvarları kaldırılmış olmakla birlikte böylece iki bina arasında yapılmış bahçelerden günümüze kadar kalabilmiştir (Eldem,1976).

Bu bahçelere bir örnek Fethi Paşa yalı bahçesidir. 18. yüzyıldan kalma olan bu yalının denize bakan havuzlu bahçesi, eskiden üç tarafından bina ile çevrilmiş olup, bahçe bir nevi avlu durumundaymış. Bahçe ve havuz eksenini üstünde direkler üzerinde bir köşk oda varmış. Buradan hem bahçe hem de duvarın arkasından Boğaz görülebilirmiş. Havuzun dışında kalan bahçe kısımları eski tarhları kaybetmiş, ağaçlar da rastgele büyümüş (Eldem,1976).

Bugün yalı ve köşk bahçelerinden özellikle boğazın iki yakasında bulunan örneklerde, Türk bahçe kültürünün izlerini hala bulmak mümkündür. Aksiyal olmayan genel planları, birbirine birkaç basamak ile başlanan setleri, selsebil, çeşme ve havuz detaylarındaki sadeli ve boğaz peyzajının yeşil örtüsünde hâkim olan yaprağını döken ulu ağaçların Servi, Çam, Sedir ve Erguvan türleri ile kombinasyonları, Türk bahçe zevkini temsil etmektedir (Mutlu, 2006).

2.2.1.5. Saray Bahçeleri

Saray bahçeleri ile en güzel örneklerinin yansıtıldığı Türk bahçelerinde doğaya uygunluk, oluşan güzelliğin ana kaynağını teşkil etmiştir (Evyapan, 1974).

Tarihi saray bahçeleri Türk bahçe karakteristiğine uygun şekilde iç ve dış bahçe bütünü olarak düzenlenmiştir. Bu bahçeler av, spor faaliyetleri ve diğer eğlenceler için

kullanırken bir yandan da buralarda sarayların ihtiyaçlarını karşılamak üzere çiçek, sebze ve meyve yetiştirilmiştir (Kartal, 2009).

Bahçelerin tasarımlarında, mermer havuzlar, fiskiyeler, çeşmeler, selsebiller, gölge veren ağaçlar, sarmaşıklı ve asmalı çardaklar, çiçek tarhları, gülistan, laleazar ve çemenzarlar bu bahçelerin belli başlı öğeleri arasında olmuştur. Eğimli arazide setler ve merdivenler de bunlara eklenmiştir.

Genellikle setli olan ve setlere basamaklarla geçilen tarihi bahçelerde havuz kullanımı her zaman önemli yer tutmuştur. Havuzun etrafı renk renk çiçeklerle değil, küme küme aynı cins çiçeklerle bezenmiştir ve çiçek tarhları ile çevrelenmiştir. Sırf güllerden oluşan gülistanlar veya lalelerden oluşan lalezarlar da tarhlarda yer almıştır (Arseven, 1958).

Bahçelerde özellikle iri tepeli ağaçlara önem verilmiş, meşe, çınar, çitlenbik, ıhlamur ve karaağaç gibi türler tercih edilmiştir. Ağaç ve ağaçlıkların doğal yapılarını bozmak istememişler, budama uygulayarak şekil vermemişlerdir (Arseven, 1958). Ağaçların altları oturmak için boş bırakılmış ve oralara çiçek tarhı getirilmemiştir. Bahçeler havuzu, çiçek tarhları, çardağı sebzeliği, gölgeli ağaçlarıyla dinlenme yerleri olarak kullanılmıştır (Evyapan, 1990).

Günümüzde saray bahçeleri olarak, Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı ve Beylerbeyi Sarayı'nın bahçelerini örnek verebiliriz.

Bütün saray bahçelerinin düzeninde batı etkileri sezinlenmektedir. Özellikle büyük saray bahçeleri, Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Yıldız, batıdan en çok etkilenen ve bu etkiyi hala belirgin bir şekilde taşıyan örneklerdir (Evyapan, 1974).

Dolmabahçe Sarayı bahçesi, Türk bahçesindeki giriftliklerden uzak, iki boyutlu görünümüyle bir bakışta kavranabilir şekilde yayılmıştır. Tarh düzenlemeleri, havuz, patikalar, kapı, duvar, parmaklık ve merdivenler, heykel, lamba, iskemle gibi bahçe eşyaları yabancı stillerdedir. Yine de tarhlar içinde ağaçların yer alması Türk bahçesinde aranan kuytuluk ve gölgelik koşulunun bir kalıntısı sayılabilir (Evyapan, 1974).

Beylerbeyi Saray bahçesi birkaç sed üzerinde yer almaktadır. Saray yapıtı önündeki alt düzlem bahçe, ortadaki havuza göre aksiyal ve bakışımı düzeniyle tipik bir formal batı bahçesidir. Heykeller ve diğer bahçe eşyaları bu etkiyi belirginleştirmektedir. Yine Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesindeki gibi tarhlar içinde yer

alan bazı ağaçların varlığı bahçeyi biraz da olsa Türk bahçe kimliğine yaklaştırmaktadır (Evyapan, 1974).

Klasik Türk bahçe sanatında durgun suların hareketlendirilme etkisinin görüldüğü bahçelerden birisi de Yıldız Sarayı'dır. Sarayın eğimli arazisinde oluşturulmuş bahçesinde, eğim ve setler yerine su şelalendirilerek indirilmiştir. Bir nehri andıran bu göl tasarımında kaskatlar, köprüler ve grotto kullanılmıştır. Ayrıca sarayın bahçeleri, yapıtlar yakınındaki formel bahçelerin giderek doğala dönüşmesi niteliğini taşımaktadırlar (Evyapan, 2000).

Fatih Sultan Mehmet tarafından yapımı başlatılan Topkapı Sarayı ve bahçesi, birçok yönden Türk kültürünü özetleyen bir sanat eseridir. Dış bahçelerden avlu konumundaki iç bahçelere geçişi en iyi şekilde örneklendirmiş saray bahçesi, fonksiyon yönünden çok belirgin farklılıklar gösteren bir takım avlu komplekslerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş ve kullanış amaçlarına uygun şekilde abartısız bir planlama özelliği göstermiştir (Akdoğan, 1995).

Genel olarak Türk bahçelerinin geçmişten günümüze geçirdiği tüm bu değişimler ve etkileşimlerin sonucunda bahçe kültürümüzün yani Türk Bahçesi dediğimizde ne anlam ifade ettiğini özetle belirtmek gerekirse;

“Sadeliğin, doğaya olan saygının, yararlılığın ve fonksiyonelliğin ön planda tutulduğu, düzeninde net aksların görülmediği, içerisinde doğa ile kaynaşan doğal biçimdeki düzenlemelere yer verildiği mekânlardır”.

2.3. Türklerde Bahçe Düzeni

Eski Türk inancına göre; gök, dağ, taş ve ağaç yaratanın tecellisidir ve dolayısıyla kutsaldır. Bu inanış, kültürel devamlılığın bir sonucu olarak Türk bahçe sanatına her dönemde yansımış ve bahçenin biçimlenmesinde önemli bir faktör olmuştur (Tazebay ve Akpınar, 2010). Bu düşünce Türklerde doğaya saygı olgusu oluşturmuş ve bahçeler de bu olgunun etkisi altında şekillenmiştir.

Göçebe yaşantısı nedeni ile farklı kültürler ile sürekli iç içe kalan Türkler, bahçe düzenlemelerinde Çin, Hint ve İran bahçe sanatlarından etkilenmişlerdir. Göçebelik

süresince yeşile önem veren Türkler, Anadolu'ya yerleştikten sonra da bahçeye ve yeşile önem vermeyi sürdürmüşlerdir. Her evin küçük veya büyük bir bahçesinin bulunduğu, o dönemde yaşamış olan gezginlerin tariflerinden anlaşılmaktadır (Erdoğan,1958). Sonrasında gravürlerden edinilen bilgilere göre sosyal yapı ve iklime uygun olarak Türk bahçeleri genellikle ardı ardına sıralanmış avlulardan meydana geldiği öğrenilmektedir (Kartal, 2009). Zamanla bu bahçeler etrafı sınırlandırılmış, belirli amaçlara hizmet etmek için tasarlanmış ve bu amaçlara hizmet ederken de insanın doğaya yakın olmasını sağlayan yaşam mekânları haline gelmiştir.

Örneğin, Erdoğan (1997)'a göre zengin ve özgün değerlere sahip Türk bahçeleri, Anadolu'nun sosyal, kültürel, ekolojik ve topoğrafik verileri doğrultusunda oluşmuş mekânlardır.

Evyapan (1994)'a göre bazen bağ, av sahası veya korulukla bitişik, büyük olabildiği gibi bazen de küçük ölçülerde olan bahçeler, daima loş, gölgeli ve yazın kavuruculuğundan korunmuş, bir dinlenme yeri şeklinde düzenlenmiş alanlardır.

Türk bahçesi, Türk mimarisi gibi sırf Türk zevkinin mahsulü olan bir sanat eseridir. O da mimarimiz gibi rasyonel ve sade güzeldir. Türk, yaptığı her sanat eserinde olduğu gibi, bahçede de yalnız güzellik değil, aynı zamanda kullanışlılık ve fayda da aramıştır. Onun ilk önem verdiği şey mantık ve sonra da süstür (Arsen, 1958).

Genel olarak Türklerde bahçelerinin düzenleri şu özellikleri göstermektedir;

- Türk bahçelerinde ağaçların mühim bir rolü vardır. Fakat bahçenin güneş ve havasını kapatmamak için ağaçlar sık sık dikilmemektedir. Bunun için büyük gölge vermeyen ve yemişleriyle bir çiçek gibi bahçeyi süsleyen meyve ağaçları tercih edilmektedir. En küçük bir evin bahçesinde bile mutlaka ya bir erik ya bir kayısı, ya bir dut veya bir kiraz ağacı bulunmaktadır ve bu ağaçların baharda açtığı çiçekler o bahçeye ne kadar güzellik verirse onların meyveleri de ev halkına o kadar fayda temin etmektedirler (Arseven, 1958).
- Bir sıra ağaç, çok defa setli bahçelerde kullanılır (Eldem,1976).

- Türk bahçelerinde ağaç türleri olarak genelde çınar, dişbudak, ıhlamur, karaağaç, çitlenbik, meşe, defne, erguvan, ahlât ağaçları kullanılmıştır (Artan,1996).
- 18. yüzyıldan başlayarak, fıstık ağaçları revaç görmüştür. 19. yüzyıl başlarında itibaren manolya ve IV. Sultan Mehmet'ten sonra ikinci defa olarak mavi çam gibi süs ağaçları en fazla rağbet gören ağaçlar olmuşlardır (Eldem,1976).
- Büyük ağaçların altları oturmak için daima boş bırakılır ve oralara çiçek yastıkları yapılmaz. Etrafı şimşir, defne veya bu gibi bodur ağaçlarla çevrilen bu ağaç altı meydanlarının bir tarafına bazen havuz veya bir selsebil de yapılır, abdest almak ve el yıkamak için bir köşeye güzel bir çeşme oturtulur ve burasının daima kuru kalması için zeminden biraz yüksek bir set halinde tanzim edilir (Arseven, 1958).
- Bitki türleri ve kullanımı olarak; Türk bahçe düzenlemesinde çiçekler özel bir yere sahiptir. Türk bahçelerinde, renk kompozisyonu ve desenler oluşturmak yerine kokusu ve göze hoş görünüşü için kullanılan çiçeklerde renk ve tür karmaşıklığı görülmez (Evyapan,1991).

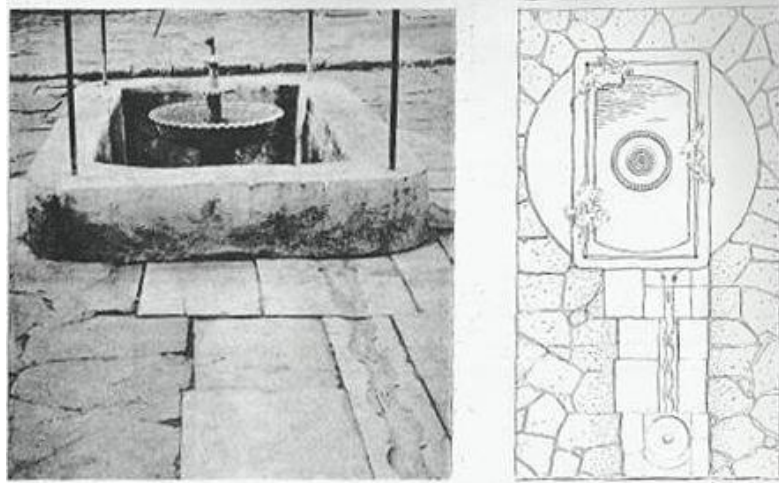

Şekil 2.6. Topkapı Sarayı- Lale bahçesi (wowturkey.com)

- Her yastıkta aynı cinsten ve aynı renkten küme küme çiçekler bulunur (Ayvazoğlu, 1995). Bahçelerde çiçeklerin, havuz ve bina çevrelerinde tek tür ve tarhlar halinde kullanılmaları dikkat çeken bir özelliktir (Şekil 2.6). Bahçelerde

göl, lale, nergis, karanfil, fulya, şebboy, şakayık ve sardunya gibi çiçekler yaygın olarak kullanılmıştır (Merdoğlu ve Bilaloğlu, 2004).

- Türk bahçelerinde yollar, genelde yeşil alanlardan biraz yüksekte ve bordürle ayrılmış şekildedir. Döşeme tür olarak büyük doğal taş döşeme, çakıl, Arnavut kaldırımı, beton veya sıkıştırılmış topraktır (Merdoğlu ve Bilaloğlu, 2004).
- Oturma birimleri çevresi-zemini ve dolaşım yolları çakıl ya da taş ile kaplanmıştır. Türk bahçesinde çok büyük açıklık ve düzlük alanlar yoktur; bahçe bütünsel olarak ilk etapta algılanmak amacı ile değil, değişik algı noktaları ve açıları ile algılanmak üzere tasarlanmış, sürpriz mekânlar yaratılmıştır (Erdoğan, 1997).
- Oturma birimi ile ilişkili olarak, kimi zaman iç mekânda da çeşme, havuz, kanal biçiminde su kullanımı karakteristiktir. Bahçenin sulanması da çoğu zaman bu havuzdan çıkan kanallar ile sağlanmıştır (Erdoğan, 1997).

Şekil 2.7. Edirne’ de eski bir otelin bahçesindeki taşlıkta bir havuz ve toplama taşlarından yapılmış yılankavi su yolu (Eldem, 1976).

- Su elemanı Türk bahçesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bahçelerin çoğunda havuz eksik olmaz. Havuzun suları, fiskiyeler ve çağlayanlar ile harekete geçirilir (Şekil 2.7). Havuzlar aslında dört köşe ya da kare şeklindedir. Yuvarlak ya da münhanili (*eğrili*) havuzlar 18. yüzyıldan bu yana ortaya çıkmış ise de, 19.

yüzyılda yine terk edilmiş ve aynı yüzyılın sonlarına doğru sun'i göl şeklinde yapılmaları moda olmuştur (Eldem,1976).

- Bahçelerde yer alan bir başka su elemanı da selsebillerdir. Bahçe duvarlarında, köşklere, divanhanelerde yer alan bu yapılar, genellikle havuza ince bir kanalla bağlıdır ve su bu kanaldan havuza akar. Selsebiller de kanallar da mermerden yapılmıştır. Selsebillerin çeşmelerden farkı, hem gözü hem kulağı zevklendirmesidir (Tarhan, 1998).
- Türk bahçesi, gezinti bahçesinden fazla oturma bahçesidir. Bunun için bahçenin hemen her çekici veya uygun bulunan yerinde, oturmak ve uzunca süre dinlenmek ve zevklenmek olanakları sağlanmıştır. Oturma yerleri sade bir taş sofadan başlamak üzere en zengin bir köşk şeklinde de olabilir (Eldem,1976).

Şekil 2.8. Bahçe ile bina arasındaki ideal bağlantı örneği-Taşoda Konağı, Burdur (gezipgorduk.com)

- Türk bahçe düzenlemelerinde sıkça yer alan, binanın yarı örtülü çıkıntıları, çardaklar veya köşk gibi küçük yapılarla iç ve dış mekân kaynaşması kesin olarak sağlanmıştır. Binanın bir kısmının direkler üzerinden bahçeye taşıdığı, taşlık denilen yarı açık mekân ile bahçe ve bina arasındaki ideal bağlantı (Şekil 2.8) sağlanmıştır (Eldem,1976).
- İç-dış mekân ilişkilerinde çeşitlilik söz konusudur. Bu, bazen iç mekânın dışa taşması ile sağlanırken bazen de bağımsız köşk, pavyon, kameriye (Şekil 2.9) benzeri yapısal birimlerle sağlanmıştır (Erdoğan, 1997).

Şekil 2.9. Yıldız Sarayı Bahçesi'ndeki kameriye örneği (wowturkey.com)

- Eski Türk çadır kültürüne dayanan bahçe köşkleri bahçenin en önemli öğelerinden biridir. Konumu, çevredeki manzaranın layıkıyla izlenebilmesi için en uygun yer seçilerek belirlenen bahçe köşkü, tek katlı olduğu zaman bile zeminden birkaç basamak yükseltilmiştir. En önemi özelliği doğanın bir parçası gibi, etrafına açık, bahçeyle bütünleşir yapıda olmasıdır (Atasoy, 2004). Köşklerin büyüklükleri ve biçimleri başka başkadır. En sade ve küçüklerin planları dörtgen ya da daire şeklindedir. Altı köşe ve sekiz köşelileri de vardır. Köşk büyüdükçe planı zenginleşir yani asıl bünyesine çıkmalar ilave edilir (Eldem,1976).

Şekil 2.10. Yıldız Sarayı Bahçesinde Ada Köşkü (wowturkey.com)

- Havuzlu bahçelerde, havuz kenarlarına değişik sayıda yerleştirilen kameriyeler, genellikle ahşap veya demir ayaklar üzerine oturmuş bir çatıdan ve çatı altında yer alan minder ya da taht şeklinde oturulacak bir yerden ibarettir. Bazı durumlarda havuza çıkma yapacak şekilde ya da havuzun ortasına da yerleştirilebilirler (Tarhan, 1998).

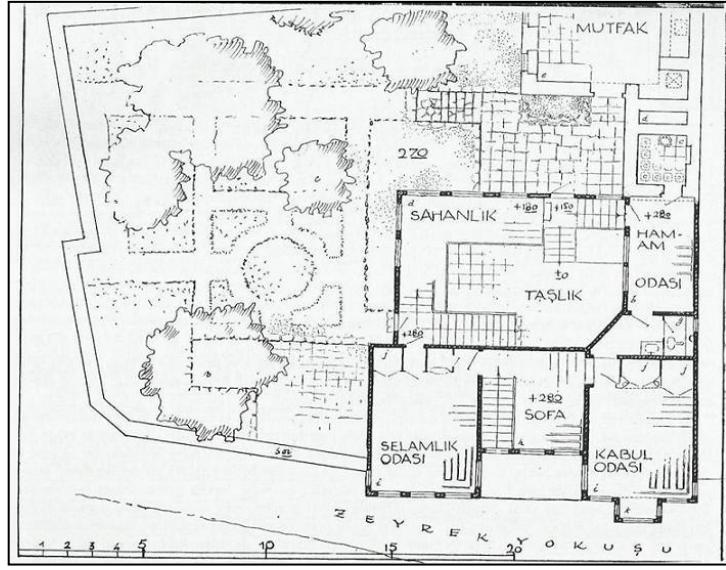
Özetle Türk bahçeleri;

“Gerek yapısal öğelerde gerekse bitkisel düzenlemelerde mütevazı ölçek ve son derece yalın bir karakterde olup, içerisinde oturma, dinlenme, eğlenme ve yemek yeme gibi birçok aktivitenin yapılmasına olanak sağlayan mekânsal çeşitliliğe sahip, suyun vazgeçilmez bir bahçe öğesi olarak yer aldığı, iç ve dış mekân kaynaşmasının görüldüğü ve içinde yaşanılabilirliğin olduğu bir düzen içerisinde”.

2.4. Türklerde Konut- Bahçe İlişkisi

İnsanlar çok eski zamanlardan beri konutlarının etraflarını çeşitli amaçlar için güzelleştirmeye, ilave bazı pratik işlemlerle kendileri için daha konforlu bir yaşam tarzı yaratmaya çalışmışlardır (Kuş Şahin, 2008). Geçmişte ve günümüzde yoksul-varlıklı her konut sahibi, küçük-büyük avlu veya bir bahçeye sahip olmak istemiştir (Altunkasa, 1998). Bu istek, bahçenin konutun ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmesinde ve ona göre şekillenmesinde büyük bir etken olmuştur.

Sosyo-kültürel faktörlerin etkisi ile Türk konutunda oluşan bahçe anlayışı, konutun biçimlenmesinde etkisini göstermiştir. Konutlarda zemin katlar genel olarak bahçeye açık, sokağa kapalıdır. Mahremiyet ile gelen gizlilik olgusu, bahçenin dış ortama, yani sokağa kapalı olmasını gerektirir. Bu da bahçeyi ve konutu çevreleyen bahçe duvarları ile sağlanır. Bir anlamda, bahçe planlaması konutu, konut planlaması da bahçelerin biçimlenmesine etki etmektedir (Gedikli, 1993).

Şekil 2.11. İstanbul Zeyrek’ te bir evin bahçe planı- Ev ile bahçe arasındaki sıkı bağlantı (Eldem, 1976).

Eldem (1976)’e göre Türk bahçe düzenlerinde mutlak var olan en önemli bir özellik iç ve dış mekân kaynaşmasıdır (Şekil 2.11). Konut ile bahçe bir bütün olarak düşünülmekte olup, bahçe açık havada oturmak amacı ile yapılmış bir konut bölümüdür. Binanın bir kısmının direklikler üzerinde bahçeye taşıdığı taşlık denilen yarı açık mekân ile bahçe ve bina arasındaki ideal bağlantı sağlanmıştır. Bu serin ve loş mekân hem evin hem bahçenin en çekici yeri konumunu almıştır. Bazen de bu geçiş, üstü saçak veya çardakla örülmüş mekânlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Osmanlı’da ev ve bahçe düzeni, aile yapısı ile sosyal ve ekonomik durumu doğrultusunda, korunma ve iklim temeline oturan bir yapıda olmuştur. Sosyal durum içinde en etkin unsur İslamiyet ve onun temel felsefesi ile Türklerin geleneksel yaşam tarzı sayılabilir. Bunlar ev ve bahçenin şekillenmesinde önemli etkenlerdir. Bu nedenle Osmanlı’da ev ve bahçe mahrem (gizli), içe dönük ‘ev-bahçe’ birlikteliği vardır. Hemen her iklimde (Akdeniz, Orta Anadolu...) yapılan evlerin mutlaka bir giriş bölümü, ön bahçesi yani ‘hayat’ı ya da ‘avlu’su bulunmaktadır. Avlu, etrafı bütünüyle yüksek duvarlarla çevrili, çiçekli ve ağaçlı bir yerdir (Gültekin, 1998). Kapalı, mahrem, sakın, gölgeli, yeşil ve özel bir açık hava yaşama mekânı olarak değerlendirilen bahçe avluları özellikle Türkler tarafından eski devirlerde çok benimsenmiş ve uygulanmıştır (Tanrıverdi, 1987).

2.4.1. Cumhuriyet'ten Önce Türklerde Konut-Bahçe İlişkisi

İklim koşullarına göre, her devirde kentlerimiz içinde hemen hemen her ailenin ekonomik düzeyine uygun olarak, içinde meyve ağacı, sebze veya çiçek tarhı, çiçek saksıları, bir çeşme veya havuzu olan konutla bitişik bir avlusu, ya da özellikle kullanışlılığı küçük veya büyük bir bahçesi, bağı olmuştur. Avlu veya bahçe konutun dışı uzantısı sayılmış; yazın yaşamın büyük bir kısmı içinde geçtiğinden yüksek duvarlarla çevrilip kişiye özel konumu korunmuştur (Erdem, 1990).

Konuta bağlı dış mekân; bahçe şekillendiyse, birleştikleri kısmın üstü bir saçak veya çardakla örtülmüş, yerleri taş döşenmiş, yarı açık bir geçit oluşturmuştur. Yazın sofrası bu taşlıkta kurulmaktadır. Taşlığın önünde fiskiyeli veya selsebilli havuz yer almış, çevresine saksılar içerisinde çiçekler dizilmiştir. Bahçe, havuzdan çıkan su arıklarıyla sulanmıştır. Zemin çoğunlukla eğimli olduğundan, bahçe sedlerle düzenlenmiştir. Her sedde bir veya birkaç çiçek türüne yer verilmiştir. Çiçek tarhları yalın tür ve renk karmaşıklığı göstermemektedir. Bir tarha yalnız ya gül ya da lale dikilmiştir. Çiçek tarzlarının ötesindeki bazı sedlerde sebze de yetiştirilmiştir. Sebzelerle, meyve ağaçları daima çiçek tarhları yanında yer almıştır. Ağaçlar, genellikle bahçeyi çevreleyen duvar boyunca dikilmiştir. Ve bahçenin dış gözlerden uzak oluşuna psikolojik de olsa bir katkıda bulunmuştur. Ayrıca gölge vermesi açısından büyük boylu ve geniş tepe yapısına sahip ağaçların yer yer tek başına dikildiği görülmektedir (Evyapan, 1972). 18. yüzyılda Avrupa etkisine girene kadar Türk bahçeleri bu özelliklerde bulunmuşlardır.

Erdem (1990)'e göre, Cumhuriyet Öncesi Türk konut bahçelerini üç grup halinde inceleyebiliriz:

- Saray bahçeleri
- Konak ve Köşk bahçeleri
- Yalı bahçeleri

Daha önce “Geçmişten Günümüze Türklerde Bahçe Gelişimi” başlığı altında örneklerle bu ayırlamaya değinilmiştir.

2.4.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Türklerde Konut-Bahçe İlişkisi

Cumhuriyet öncesi devirlerde genellikle az katlı, bahçeli bir düzen içindeki yapıların, köşk, konak ve villaların geniş koruluk ve bahçeler içinde yer alması, yeşile duyulan gereksinimi azaltmıştır. Kentlerde bulunan bahçelik ve bostanlık alanlar, parsellenerek çok katlı yüksek yapılara dönüşmüş ve bahçe içerisinde yeşil ile iç içe yaşayan konutlar, yerini bu yeşilden yoksun beton yığınlarına bırakmak zorunda kalmıştır (Erdem, 1990).

Eski köşklere ait arazilerin zamanla parsellenmesi ile daha küçük bahçeli konutlar oluşmuştur. Günümüzde ise bu bahçeli konutlarında daha küçük parsellere ayrılması ile bu yerleşim bölgeleri, yüksek katlı bloklardan oluşan bahçesiz, yeşillığe hasret konut alanları haline gelmiştir (Erdem, 1990).

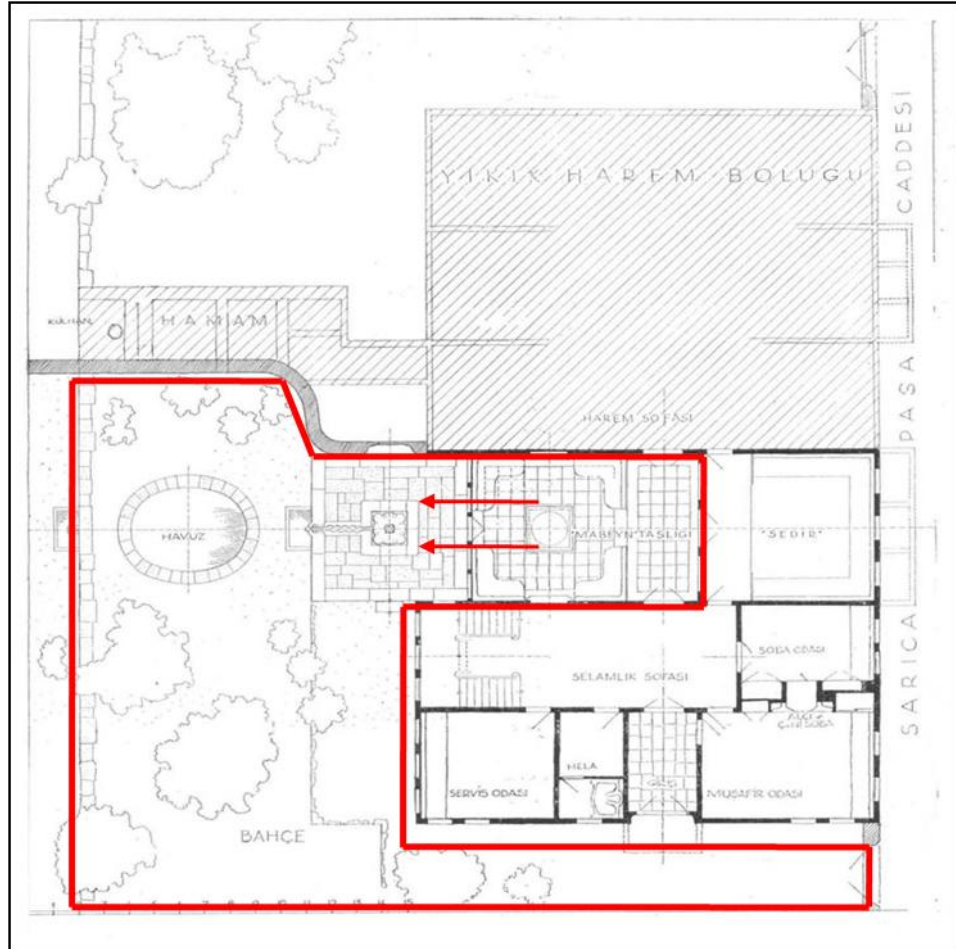
İş merkezlerinin ve ticaret alanlarının kent merkezlerinde giderek artması sonucu buralardaki konut alanları yerini ticaret alanlarına bırakmak zorunda kalarak, kent merkezinden daha uzakta bulunan yerlere taşınmışlardır. Böylece kent merkezinden uzakta yeni yerleşim bölgeleri oluşmaya başlamıştır.

Özellikle sanayi bölgelerinde şehrin havası insan sağlığını tehdit eder duruma geldiğinden ve insanlar açık havaya, gürültüden uzak sakin bir hayata ve doğaya özlem duyduklarından, tamamen şehir dışında bahçeli konutlara yönelmişlerdir.

2.4.3. Edirne'de Konut - Bahçe ilişkisi

Geçmiş dönemdeki hayat tarzı incelendiğinde, ailelerin yaşadıkları mekân ile nasıl bir bütünlük arz ettiği görülmektedir. Eski Türk aile mekânları genellikle iki kısımdan ibarettir: birinci kısım, geniş avlu ve onun etrafında üstü örtülü bir bölümden meydana gelmiştir. Burası genellikle günlük işlerin görüldüğü, misafirlerin kabul edildiği bir mekândır ki buraya selamlık da denilebilir. İkinci kısım ise, aile mahremiyetinin (harem) bulunduğu bölümdür. Buradaki odaların pencereleri bahçe tarafına bakar. Bahçe, etrafı yüksek duvarlar örülmüş, dışarıdan girilmesi sadece büyük

kapıdan mümkün olabilen, evin pencerelerinin bir kısmının buraya baktığı bir yerdir (Şekil 2.12). Bugün bu evlerden Edirne merkezinde çok az bulunmaktadır (Yıldırım, 1995).

- a. Bitişik nizam şeklinde, çok katlı blok yapılar (Genellikle ön, bazen arka veya yan bahçeli)
 - b. İmarsız yapılar
 - c. Ön, yan veya arka bahçeli, bitişik nizam şeklindeki yapılar (Düşük- Orta gelirli aileler)
 - d. Her tarafı bahçeli, ayrı nizam şeklindeki yapılar (Yüksek gelirli aileler)
- a. Çok katlı blok yapıların çoğunda, yapıların genellikle ön olmak üzere, yan veya arka taraflarında çok az bir yer kaplayan, genellikle düz yeşil alan olarak bırakılmış, içerisinde birkaç süs ağacının bulunduğu ve nadir olarak yapısal elemanlara rastlandığı bahçe kısımları yer almaktadır. Bu bahçeler, yapılarda oturan sakinler tarafından rekreasyonel faaliyetler için kullanılmayıp, genellikle yapıları diğer komşu yapılardan ayırmak için oluşturulmuş alanlar şeklindedir.
- b. Gelir seviyesinin düşük olduğu yerlerde kendiliğinden oluşan bir diğer konut tipi imarsız yapılardır (gecekondu). Alt yapı sorunlarının yaşandığı bu yerlerdeki bu yapılar sağlıksızdır ve buralarda bahçe anlamında bir mekândan söz etmek de olası değildir.
- c. Özellikle eski tarihi yerleşim dokusunda yer alan ve birçoğu da tescilli olan, bitişik nizam şeklinde ve ön, yan veya arka bahçeli, eskiden yüksek gelir seviyesi ve belirli bir sosyal ve kültürel çevresi olan ailelerin ikamet ettiği bu konutların birçoğu Edirne'nin tarihi değerlerindendir. Ancak bugün, bu tarihi konutların büyük bir kısmı ya sahipleri tarafından terk edilmiş ya orta halli kiracıların ikamet ettiği ya da sahiplerinin yılda birkaç kez uğradıkları konutlardır. Tabi bu olumsuz durum evlerde olduğu gibi bahçelere de yansımaktadır. Bahçeler, içlerine girilmeyecek durumda, kiracıların ya da sahiplerinin ilgisizliğinden dolayı eski özelliklerini yitirmiş ve bakımsız durumda, sadece günlük gereksinimlerini karşılamaya yönelik ve bir düzenlemeden yoksun olarak kullanılan alanlar şeklindedir. Genellikle bakımdan geçirilmiş veya restore edilmiş olanları az da olsa, içerisinde

sahiplerinin oturduğu bu konutların bahçelerinin bir kısmında eski dokuya uygun bir bahçe düzeni görülmektedir.

Şekil 2.13. Her tarafı bahçeli ayrık nizam şeklindeki yapılara örnek “Edirne-Avrupakent Villaları” (Ertin, 2011)

- d. Özellikle 1990’lardan bu yana Edirne’nin yeni gelişen bölgesinde yüksek gelire sahip kişilerin oturduğu, her tarafı bahçeli, ayrık nizam şeklindeki yapılar (villa tipi konutlar) yer almaya başlamıştır (Şekil 2.13) ve bu durum son 10 yıldır daha da artış göstermektedir. Bu konutların her birinin kendine ait bir bahçesi bulunmaktadır. Konut sahipleri yüksek gelire sahip olduklarından konutun dış görünüşü kadar bahçenin de görünüşüne önem vermektedirler. Bahçeler genellikle konutun zemin katıyla aynı kotta olup, sanki konutun doğaya açılan kapısı gibi düz yeşil alanlardır. Konutların bahçelerinde mahremiyet duygusu ön planda değildir. Bahçeler genellikle alçak duvarlarla çevrilmiş, içlerinde rekreatif bahçe elemanlarına sahip, konutla bir bütün olarak düşünülmüş mekânlar şeklindedir.

BÖLÜM 3. EDİRNE EVLERİ VE BAHÇELERİ

3.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Edirne’de Yer Alan Bahçelerden Örnekler

Bilindiği gibi bahçe, süreç içerisinde büyük ölçüde değişikliğe uğrayan bir sanat türüdür ve değişmesi veya ortadan silinmesi tabiat şartları nedeniyle, mimari yapılardan daha kolaydır. Bu nedenle bahçeye ait orijinal izlere rastlamak güçtür. Özellikle formal şekilde düzenlenmeyen ve dolayısıyla çizgisini kaybetmeleri çok kolay olan Türk Bahçeleri’nin orijinal izlerine rastlamak nadir bir durumdur (Erdem, 1990).

Edirne’de bir dönem Türk bahçelerinin değerli örneklerinden olan ve kentin rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayan fakat bugün çoğunun izlerine bile rastlayamadığımız bahçeler yer almaktaydı. Bugün bu bahçeler ile ilgili bilgilere birkaç araştırmacı ve yazarımızın eserlerinden ulaşılabilir. Bu bilgileri bugünlere ulaştıran Tosyavizade Dr. Rıfat Osman ve Dr. Ratıp Kazancıgil’in yerleri özellikle çok önemlidir.

Tosyavizade Dr. Rıfat Osman Bey (1874-1933), Türkiye’nin ilk radyologlarından birisi olup, Röntgen uzmanı olarak 1903 yılında atandığı Edirne’de yapmış olduğu tarihi, kültürel araştırmalar ve çalışmalar ile tanınmıştır. Edirne’de çeşitli yapıların projesini çizmiştir ve Edirne’deki ilk müzenin (Arkeoloji Müzesi) kurucuları arasında yer almıştır.

Edirne şehir rehberi niteliğindeki “*Edirne Rehnüması*”, Edirne’deki saray yapıları üzerine araştırmalarını yayınladığı “*Edirne Sarayları*” ile “*Edirne Tarihi*” ve “*Edirne Evkaf Tarihi*” adlı eserleri yayınlamıştır (URL-1).

Dr. Ratıp Kazancıgil, (1920-.....), 1944 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olduktan sonra, 1950 yılında Trakya Sıtma Savaş Bölge Başkanlığı’nda atanarak Edirne’ye gelmiştir. 1963 yılında Bölge Sıtma Savaş Bölge Başkanlığı yanında Edirne Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü görevine ve sonrasında 1968 yılında İl Sağlık Müdürü görevine getirilmiştir. 1985 yılında yaş haddinden il sağlık müdürlüğü görevinden emekliye ayrılarak, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp

Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Başkanlığı'na Yardımcı Doçent kadrosu ile alınmıştır ve buradan emekliye ayrılmıştır.

Çeşitli sivil toplum kuruluşları ve derneklerde görev alan Kazancıgil'in 25 civarında yayınmış kitabı ve 100'ün üzerinde makalesi bulunuyor. Edirne ile ilgili olan en başlıca eserleri, “*Eski Edirne’den Renkli İzler*”, “*Edirne Tarihi*”, “*Edirne Mahalleler Tarihçesi*”, “*Edirne Şehir Tarihi Kronolojisi*” ve “*Edirne ve Osmanlı Padişahları*”dır (URL-2).

3.1.1. Edirne Bahçeleri ve Mesire Yerleri

“Edirne’de ufka bakıldığında aynı Şam’da olduğu gibi bol yeşillikli, geniş tepeli dağları görmek mümkünmüş. Berrak ve köpüklü üç ırmak tarafından sulanan bir vadinin ağzında, geniş bir ovanın başlangıcında; güllerin, lalelerin, sümbüllerin, nergislerin, cevizlerin, bağların, ayva arasında olup, Şam’ı andırmış. Evliya Çelebi’ye göre eski camiinin mihrabı önünde bulunan Cennet Bahçesi’nde yetişen gül, lale, sümbül, leylak kokuları dimağlara sinermiş. Ayrıca Edirne bahçelerinde dünyanın en nadide lale soğanlarının bulunduğu bahsedilir, camilerin bahçelerindeki kokulu çiçekler kesilip, kâseler içinde saflar arasına konan sümbüllerin, güllerin, şebboyların kokuları caminin içine yayılmış” (Fidan, 1999).

“Eski bilginler Arda Nehri’nin yatağı kayalık olduğundan suyunun demevi olduğunu, Meriç yatağının rikzar olması nedeniyle safravi (zayıf, hırçın ve atik) ve Tunca suyu yatağının safi toprak olması nedeniyle balgami olduğunu saptamışlardır. Edirne’nin tüm bahçeleri bu üç nehrin kıyılarındadır. Hepsi 450 adet bahçe olmak üzere bağbanlar Kethudası Defteri’nde yazılıdır. Gerçi bu sular o bahçelerin çevresinde olan yüksek ağaçlar yüzünden güzelce akarlar ama bahçeler, bunların bir yudum suyundan bile faydalanamazlar. Ancak kendi dolaplarının gözü yaşı ile geçinirler. Bu suların etrafındaki bahçelerin (H:1010-M:1601) yılına gelinceye kadar çok kıymetli meyveleri olurmuş. Özellikle kayısısının dört vakiyesi (eski Türk ağırlık ölçüsü) bir akçeden sokaklarda tablolar içinde satılıp, alanların ancak çekirdeği için aldıklarını bilenlerden

bazıları halen hayattadır. Ama şimdiki halde söz gelişi hastaya şifa için olsa bile bulunmamaktadır. Öbür meyveler de eskisi gibi olmayıp azalmaktadır” (Kazancıgil, 1996).

Rıfat Osman (1976)’a göre zamanının her türlü vasıtalarından faydalanılarak mebzul (bol, çok) çiçekli tarhlarla, çağlayanlı havuzlar ve vaz’ı kasırlarla tanzim edilmiş bahçeler, çömlek Akpınar Bahçesi’yle Edirne Sarayı’nda Avcı Mehmed’in inşa ettirdiği Dolmabahçe’ye mutena (özenle yapılmış) günlerde halkın duhulleri (içeri girme, dâhil olma) serbest olup bu bahçeler şöyledir:

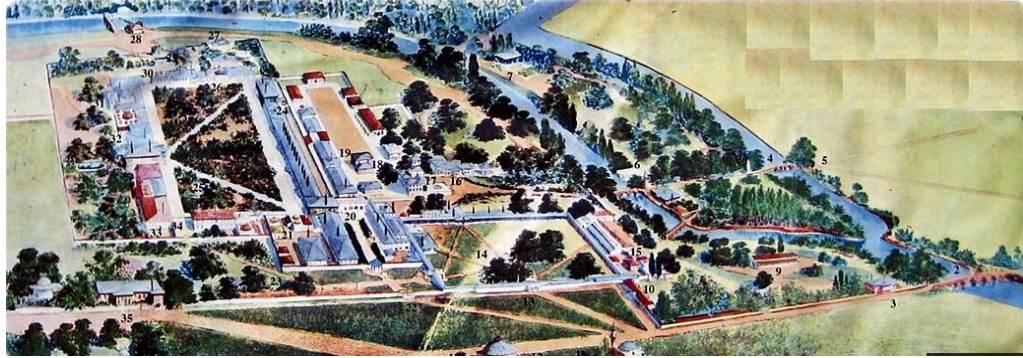
- İskender köyünün garbında (batısında) ve Bayezit Camii karşısında Tunca Adası üzerinde Saraylı Bahçesi veya Hanım Bahçesi ve Tunca nehrinin adalarından biri olan Mihal Gazi Camii mihrabı cenubunda (güneyinde) Şamizade Bahçesi
- Parlak Oğlu ve Menzilci Oğlu Bahçesi
- Demirtaş sahillerinde Civan Perçem Bahçesi
- Bosna köyü karşısında Tunca sahillerinde Bülbül Bahçesi (10-11-12. yüzyıllarda).

“Bu bahçelerin ahval (durum, vaziyet) ve evsafı (vasıf, nitelik) bilinmemektedir. Yalnız Saraylı Bahçesi’nde çiçekli tarhları bulunduğu (bu bahçe kadınlara mahsus olduğundan), kasrının camlı divanhanesi, sedirleri, her tarafı sedef kaplı nakış ve tezhip (süsleme, bezeme) tavanları olduğu, havuzunun etrafında mermerden dizili kuşlar olup ve bunların fevvarelerinden (fiskiye) gelen seslerin duyulduğu, zeminin mermer örtülü, divanların nefis kumaşlı olduğu bilinmektedir. Ayrıca Saraçhane köprüsü altından geçen Tunca Köprüsü’ne müstakim hat halinde 300 m. seyrettikten sonra, şehir tarafındaki sahilde Köprülü Mehmet Paşa’ya ait zarif bir kasır (Vezir Bahçesi) içinde çam ağaçlarıyla sayeder (gölgeli) bir bahçe ve Demirtaş civarında, bugünkü yeni köprüden aşağı Bosna Köyü’ne doğru devam eden Meriç Nehri sahillerinde Edirne Ağniyası’nın hem sayfiye gibi kullandıkları ve hem de bahçıvanlara kiraladıkları müteaddit ‘*Dolaplı Bahçeler*’ bulunmaktaymış.” (Rıfat Osman, 1976).

3.1.2. Edirne Saray Bahçeleri

425 yıl süre ile tipik Osmanlı sarayı olarak hizmet veren ve 1877 Osmanlı –Rus savaşı sırasında bir bölümü cephanelik olarak kullanılan Edirne sarayı talihsiz bir karar sonucu cephaneliğin yakılması yüzünden infilak etmiş, Edirne Saray yapılar topluluğu 4-5 harabe duvar dışında yerle bir olmuştur (Eldem,1969).

1450 yılında II. Murad tarafından yapımına başlanan 1454 yılında oğlu Fatih Sultan Mehmed tarafından ilk şeması tamamlanan Edirne'deki yeni saray, şehrin kuzey yönünde, Tunca nehrinin batısında 3 000 000 m² 'lik bir alan kaplamakta, üzerinde asırlık ağaçların bulunduğu ormanlık bir düzlükte yer almaktaydı (Şekil 3.1). Edirne sarayının diğer Osmanlı saraylarında farkı geniş bahçeler içindeki yaygın yerleşimi ile kentin hemen yakınında, duvarlarla çevrilmiş bir alanda yer almasıdır. Resmi işlevi de kapsayan, içeri girilebilen ve Sultanın özel yaşamıyla ilişkin binaların yer aldığı içeri girilemeyen iki bölümlü; birbirini hiyerarşik izleyen avlular sisteminde yerleri belirlenmiş binalar ve Sultanın özel beğenisinin de etkili olduğu köşk yapıları ile Edirne Sarayı “saray kent” durumundadır (Şekil 3.2) (Seçkin,1998).

Şekil 3.1. Edirne Sarayı'nın görünümü (wowturkey.com)

Edirne sarayının yerleşim planı, kendi içinde kapanan bir işlev şemasına sahiptir. Genel şema yan yana getirilmiş (dört tarafı taş duvarlar veya meydanın esas duvarlarıyla sınırlanmış) ve aralarında “ocak” olarak adlandırılan özel kapı (muhafız ve kapıcıların marifetiyle açılıp kapanan kapılar) ile geçilen beş adet avlu / meydandan oluşmuştur (Rıfat Osman,1989/Sazak, 2005'ten alıntıdır).

1. Avlu (Alay Meydanı)
2. Avlu (Kum meydanı)
3. Avlu (Divan Meydanı)
4. Avlu (Enderun / Çeşme Meydanı)
5. Avlu (Valide Sultan Taşlığı)

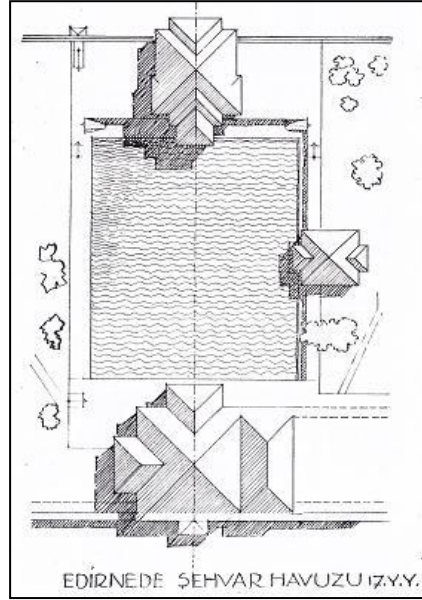
Sarayda su mimarisine büyük önem verilmiştir. Önemli bir Türk peyzaj elemanı olan su ögesi - çeşmeler ve havuzlar olarak- ikinci avludan (Kum Meydanı) itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Sazak, 2005). Ayrıca suyun bir başka öneminin olduğu durum; Edirne saray bahçelerinde bulunan nehirlerden, sulama fonksiyonunun yanı sıra dinlenmek ve müzik için su, serinlemek için gölge, renk ve koku için çiçek, kulak ve ruh zevki için müzik olarak faydalanılırdı. Bu tarz kullanım Osmanlı bahçelerinin temel ilkelerindendi (Fidan, 1999).

Şekil 3.2. Edirne Sarayı, Adalet Kasrı ve Köşkler'den görünümü (edirnetarihi.com)

Saray avluları içinde padişaha ait camlı köşkerin bulunduğu teraslar oluşturulmuştur. Bu teraslardan biri de sarayların en güzellerinden biri olan 30 m. yüksekliğinde 7 katlı Cihannüma Kasrı'nın önünde çifte merdivenlerle çıkılan 35x20 m. boylarında ve 6 m. yüksekliğinde üstü mermer levhalarla döşeli ve ortasında büyük bir havuz bulunan terastır (Fidan, 1999). Bu teras, tipik Türk özelliği olan, bahçe kavramının su üzerine kurulmasını en güzel ifade eden "Havuzlu mermerlik" tir. Edirne

Sarayı’nda kısmen bahçe gereksinimini karşılayan taşlıklarda suyun estetik olarak kullanımı ”havuzlu mermerlik” adı verilen taşlığın tarifinden anlaşılmaktadır. Taşlığın bir tarafı camlı bir limonluk halindedir. Ortasında dört köşeli ve fiskiyeli tamamen mermer olan havuz terasta serin bir köşe yaratmaktadır. Kaynaklarda, fiskiyeden akan sularla dolan havuzdaki fazla suyun, mermer döşeli zeminde açılmış kanallarla sedirlerin önünde dolaşp, bir kısmının hamamın camekânındaki havuza, bir kısmının ise bahçedeki havuza aktığı ve Sultanın konuklarını-yabancı elçileri burada ağırladığı yazılıdır (Eldem,1969).

Şekil 3.3. Şehvar Havuzu (Eldem, 1976)

Manzaraya karşı yer alan sarayın 5. Avlusu (Valide Sultan Taşlığı) sedli bahçelerden oluşmaktaydı. Alçak seddeki bahçeye güller dikilmiş ve buna Gülhane adı verilmiş, üst seddeki bahçeye de Dolmabahçe denmişti. Yüksek duvarlarla oluşturulmuş bu sedler fevkalade güzel manzaraya sahipti (Eldem,1969). Dolmabahçe’nin büyük seddinin ortasında 75 zira uzunluğunda, 50 zira genişliğinde Edirne sarayının en büyük havuzu bulunmaktaydı. Bu havuza Sultan Mehmed tarafından Şehvar ismi verildiği rivayet edilmektedir (Şekil 3.3). Havuzun dört tarafı ceviz ağacından imal edilmiş parmaklık ile çevrilmiş olup, kenarına iki odalı fevkalade süslü küçük bir kasır yapılmıştır. Kasrın küçük sofasının havuz tarafındaki cephesi açık ve mermer direklere

dayanan bir çatı altında gizlenmiştir. Bu direklerin dayandığı taş rıhtım havuzun içindedir. Sultan Mehmed Edirne havalisinde bulunan koru ve ormanlardan oldukça büyük fidanlar getirterek Dolmabahçe'ye diktirdiği gibi, dairesi civarında Sofya'dan naklen pek çok çam ağaçları ve duvar kenarlarına da yasemin fidanları diktirtmiş ve her iki seddin ağaçlık- korulukları içinde birçok kameriyeler, küçük camlı köşkler yaptırmıştır (Rıfat Osman, 1989)

Bahçesinin olağanüstü güzelliğinden dolayı “Hünkâr Bahçesi Sarayı” adıyla da anılan sarayın Edirne güllerinden yapılan gülyağı dillere destandır. Ayrıca Edirne saray bahçelerinde, meyve ağaçları ve kokulu çiçeklerin yer aldığı, bu bahçelerden esen sabah ve akşam rüzgârlarının güzel kokuları Edirne'nin en güzel yerlerine ve camilerin içlerine kadar götürdüğü bilinmektedir (Fidan, 1999).

Şekil 3.4. Padişah IV. Avcı Mehmed'in Av Köşkü (edirneden.com)

Sultan II. Mehmed sarayın inşaatının başlaması üzerine ayrıca yanındaki Hadika-i Hassa (Sultanların Av Bahçesi) adı verilen alanı ağaçlandırmıştır. Hassa, “Bir kimseye ya da bir şeye özgü” nitelik ifade eder. Bu sözcük, Osmanlı Devleti'nde padişahlar için kullanılmıştır. Hadika sözcüğü de “ağaçlı ve meyveli bahçe” anlamına gelmektedir. Böylece bu iki Arapça kelimeden oluşturulan tamlamanın özgün açıklaması “Sultanların Bahçesi”dir. Sonraki yıllarda bu alana 14. padişah I. Ahmed (1603-1617) 50 bin dişbudak, meşe ve ıhlamur ağacı diktirmiştir. Yine 19. padişah IV.

Avcı Mehmed (1648-1687) adaya binlerce ağaç diktirip, pek çok av hayvanını adaya salıvermiştir (Şekil 3.4). Böylece Hadika-i Hassa tarih boyunca av hayvanları ile doldurulup ağaçlandırılarak, Sultanlar ve Şehzadeler için avlanmaya hazır hâlde tutulmuştur (Ağırgan, 2009). Osmanlı Devleti döneminde Hadika-i Hassa içine 1671 yılında, IV. Avcı Mehmed tarafından yaptırılan Av (Bülbül) Köşkü günümüze gelebilen nadir tarihî eserlerimizdendir.

3.1.3. Edirne’de Yer Alan Diğer Bahçeler

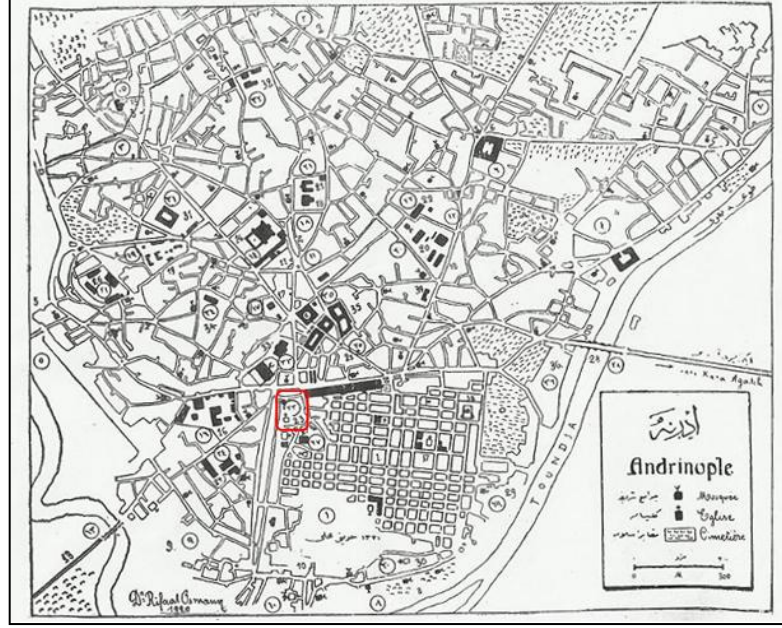
Saat ve yangın kulesi bitişiğinde (eski cebehane) arsası yerinde geliri İslam cemaatine ait olmak üzere (H:1290- M:1873) tarihinden sonra bir tiyatro yapılmış ve civarına bir de bahçe kurulmuştur (Şekil 3.5). Bu bahçe *Reşadiye Bahçesi* olup, uygun mevsimde bir gezinti yeridir (Kazancıgil, 1994).

Şekil 3.5. Reşadiye Bahçesi (Özendes, 1999)

(H: 1321- M: 1905) tarihinde Kaleiçi’nde çıkan büyük yangından sonra, semtin yeniden düzenlenmesi sırasında Dilaver Bey’in başvurusu ile Ermeni Kilisesi’ne bitişik yerde 2500 m²’lik arsaya eski belediye başkanı Fuat Bey tarafından Hadika-i Fevaid-

Maarif adlı bir bahçe yapılarak, bahçenin içerisine bir gazino ile sinema konmuştur (Şekil 3.6). Bahçe, yaz mevsiminde bir gezinti yeridir (Kazancıgil, 1994). Ayrıca bu bahçenin adı bilahare Cumhuriyet bahçesi (Şekil 3.7) olmuştur. (Peremeci, 1939)

Şekil 3.6. Hadika-i Fevaid-Maarif Bahçesi'nin 1930 yılı Edirne haritasındaki yeri-Rıfat Osman, 1930 (Kazancıgil, 1994)

Şekil 3.7. Hadika-i Fevaid-Maarif Bahçesi (wowturkey.com)

3.2. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçeleri

Edirne'nin geçmiş tarihinde geçirmiş olduğu yangınlar, depremler, su baskınları ve istilalar gibi birçok felaket yüzünden kent çok fazla zarara uğramıştır. Günümüze o zamanlardan az da olsa tarihi değere sahip eserler kalmıştır. Bu tarihi değerlerimizden bir kısmı da yapıldıkları dönemi yansıtan Edirne evleri ve bahçeleridir.

Bugün, Edirne evleri ve bahçelerinin geçmişteki durumları ve özellikleri ile ilgili sınırlı sayıda bilgiye ulaşılabilmektedir. Genel olarak eski kent dokusu ve o dönemde yapılmış evlerin ve bahçelerinin özelliklerinin:

- 17. ve 18. yüzyılda Edirne'deki konut planlamasına göre, eski Edirne kent mekânı, tüm Türk kentlerinde olduğu gibi sur dışına taşarak, camiler çevresindeki mahallelerden oluştuğu,
- Çıkma sokaklar eski dokunun genel karakteri olup, sokaklar düzensiz ve dar olup, organik bir biçimde geliştiği (Akansel, 1990),
- Bu dönemde kentteki konut mimarisinin Anadolu'dakilere benzer bir fizyonomi taşıdığı ve burada da yapı malzemesi olarak ahşap kullanıldığı (Kuban, 1995),
- Geleneksel Edirne evleri, yerleşme şeklinin fazla yoğun tutulmaması sayesinde geniş bahçeler içerisinde yer alan ve karakter olarak, şehir evinden ziyade kır evine yakın olan evler olduğu,
- Ayrıca Edirne'nin en karakteristik ev tiplerinden biri de villa şeklinde bir bahçenin ortasında bulunan ve sokak kapısı ile doğrudan doğruya bağlantısı olmayan evler olup, tek katlı olan bu evlerin altlarında zeminin üstünde bulunan bir alçak hizmet katları vardır ve üstte olan asıl kata dışarıdan çift merdivenle çıkıldığı (Eldem, 1986) öğrenilmektedir.

3.2.1. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçelerinin Düzenleri “17.yy ve 18.yy”

Edirne evleri ve bahçe düzenlemelerine ait bilgileri (özellikle 17. ve 18. yy'da) Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in kaleme aldığı “Dr. Rıfat Osman'a Göre Edirne Evleri

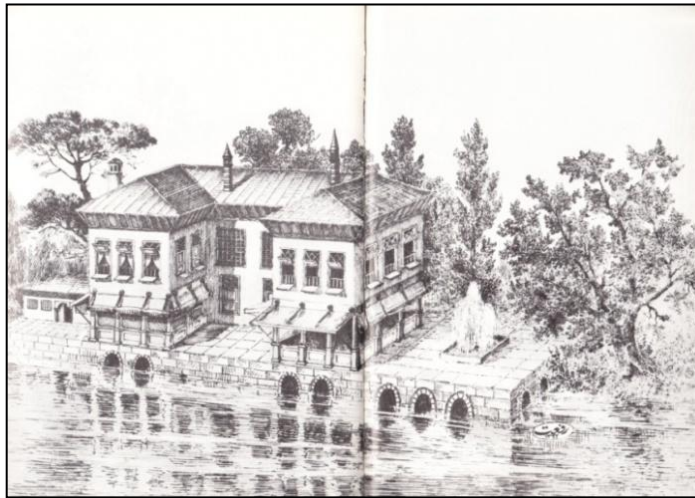
ve Konakları” adlı eserden öğrenebilmekteyiz. Bu eserde, Edirne’de zamanın en güzel örneklerinden olan yalılar ve konaklar, daha çok halkın ikamet ettiği geleneksel evleri, evlerin yapıları ve günlük ev yaşantısının geçtiği mekânlar anlatılmıştır.

3.2.1.1. Edirne Yalıları

Edirne’nin en tabii güzelliklerinden biri, çok sulak ve verimli olmasından dolayı büyük faydaları dokunan Meriç, Tunca ve Arda nehirlerinin bir arada bulunmasıdır. O zamanlar bu dereler ve nehirlerin kıymeti bilinmiştir. Bilhassa Saray-ı Cedidi Amire’den geçen kısımları rıhtımlarla imar edilmiştir (Ünver, 1976).

Edirne nehirlerindeki yalılardan ilk bahseden Evliya Çelebi olmuştur. Ondan faydalanan diğer Edirne müverrihleri (tarih ilmiyle uğraşan tarihçi) de bunlara değinmiştir. Fakat en çok bu konuyla ilgilenen Dr. Rıfat Osman Bey olmuştur. Osman, yalıların bulunabileceği yerleri tespit etmiş, kısmen ayakta kalmış olanların bazı temel parçalarını bulmuştur ve resimlerini de daha önce Edirneli nakkaşların yaptıkları fresk resimlerden yararlanarak bizzat kendi tarama usulü ile yapmıştır (Ünver, 1976).

Yalılar dere kenarlarında itinalı taş rıhtımlar üzerine, bazen ön, çok defa arka bahçelerde yer alan fiskiyeli havuzlar, ağaçlar ve çiçekler ile süslenerek yapılmış. 18. yüzyılda yapılmış olan, ancak bugün yerlerinin bile tayininin güç olduğu bu yalılardan bir tane bile günümüze kalmamıştır (Ünver, 1976).

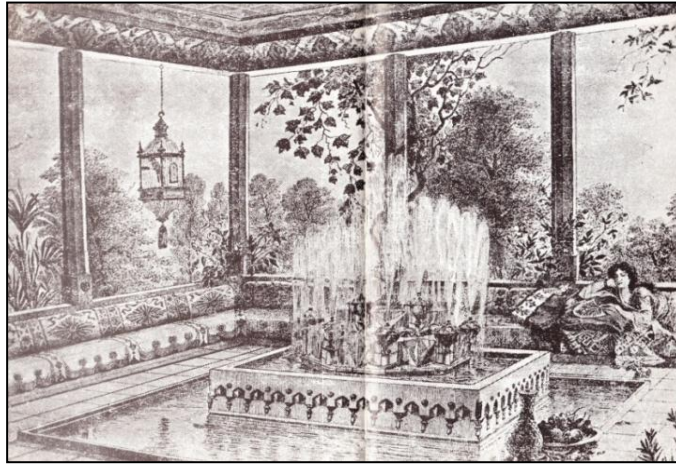
Şekil 3.8. Tunca Nehri kenarında (Kasımpaşa Camii civarında) bir yalı (Ünver, 1976).

Tunca ve Meriç sahillerinde yer almış olan yalılar:

- Değirmen Kasrı (Edirne Sarayı'nın bahçesinde)
- Avcı Sultan Mehmet Sahil Sarayı (Meriç Nehri kenarında)
- Ekmekçizade Ahmet Paşa Sahil Sarayı (Kasımpaşa Camii civarında) (Şekil 3.8)
- Mihalbeyzadeler Sahil Sarayı (Bülbül Adası'nda)
- Makbul İbrahim Paşa Sahil Sarayı (Bülbül Adası'nda)
- Rüstem Paşa Sahil Sarayı (Bülbül Adası'nda)
- Köprülü Paşa Sahil Sarayı (Kırkkavak Bahçeleri kenarında)
- Kırkayak Sinan Paşa Sahil Sarayı (Saraçhanebaşı Köprüsü civarında)
- Hoca Vani Efendi Sahil Sarayı (Eski Köprü civarında)
- Kara Mustafa Paşa Sahil Sarayı (Kirişhane'de Yıldızlı Camii civarında)
- Timurtaş Kasrı Sahil Sarayı (Tunca Nehri kenarında)

3.2.1.2. Edirne'de Konaklar (Vezir Konağı Örneği)

“1915 yılında çıkan büyük yangın bu konaktan çıkmıştır. Konak 2 katlıdır ve bir de hamamım yer aldığı bodrum katı mevcutmuş. Konağın üst katında köşedeki oda ile sütüne odası yanındaki diğer oda tavanları altın süslemeli ve tavan kornişleri kufi yazı (hat sanatı) ile bezenmiş (Şekil 3.9)” (Ünver, 1976).

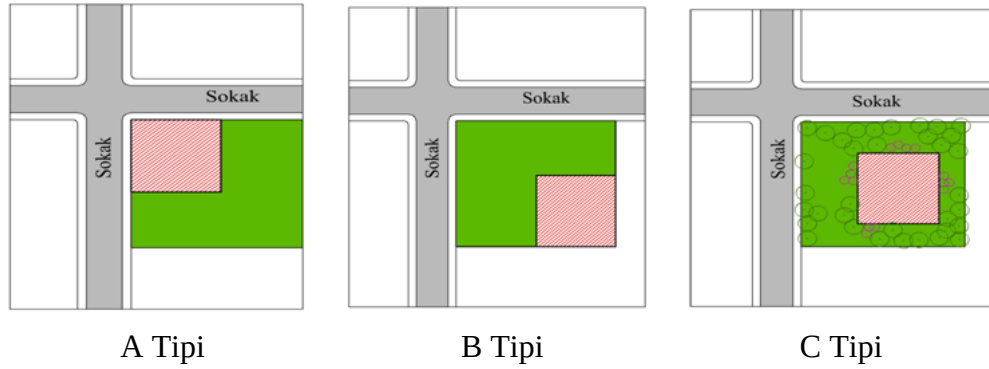

Şekil 3.9. Vezir Konağı'nda yazlık havuzlu sofa (Ünver, 1976).

3.2.1.3. Edirne Evleri

Dr. Rıfat Osman Bey, Edirne’de yer alan evlerin hepsinin bahçe içerisinde olduğunu belirterek, evleri bahçe içindeki konumlarına göre gruplandırmıştır. Bu gruplandırmaya göre evler üç tipe ayrılmaktadır:

- A. Tipi: Ev, sokak üzerindedir.
- B. Tipi: Ev, sokaktan uzak ve bahçenin bir köşesindedir.
- C. Tipi: Ev, ağaçlı ve çiçekli bahçe ile çevrilmiştir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Dr. Rıfat Osman Bey’e göre; evlerin bahçe içindeki konumları (çizim: Ertin, 2011)

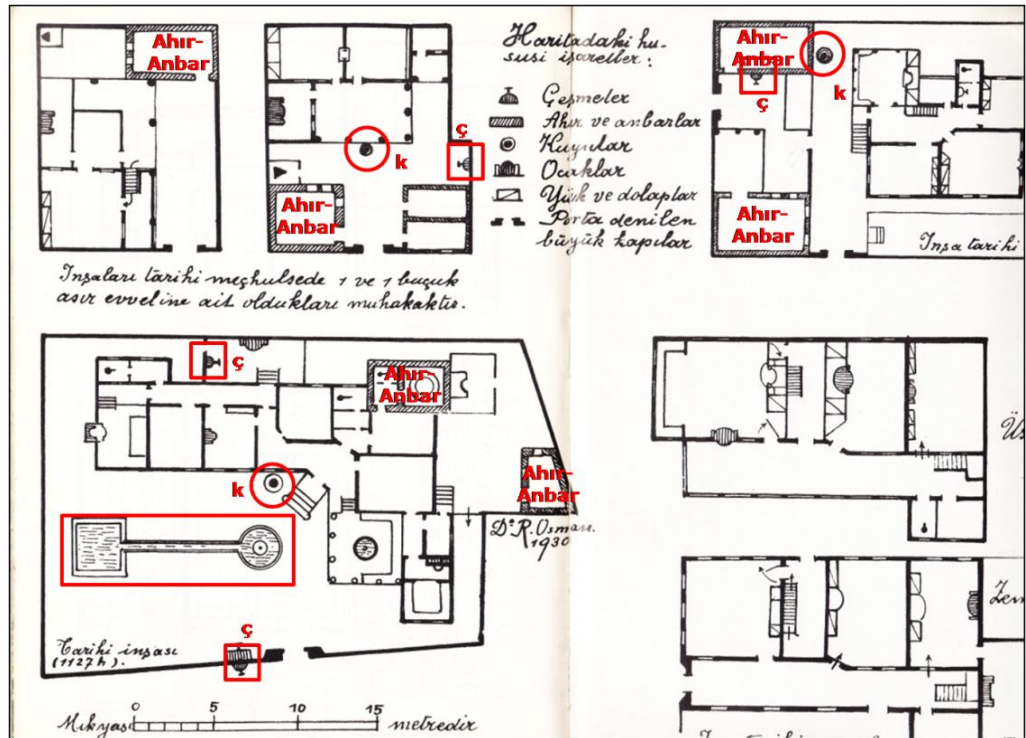
Dr. Rıfat Osman Bey, Edirne evlerine ait ilk müsvedde defterine yazmış olduğu birkaç notta şunları söylemektedir:

“Bazen icap eder de kerpiçten örülmüş adi bir duvarla fakirane bir portaya (ana kapı) girdiğiniz zaman köhne ve içine girmek şöyle dursun, uzaktan belki bakılmaya layık olmayan bir ev bulacağınızı tahmin ederken, ağır ağır açılan büyük kapı kanadı aralığından girince ağaçlı, çiçekli bahçenin köşesinde sevimli bir evin bulunduğunu hayretle görürsünüz.”

Ayrıca 1717 tarihinde Edirne’de 1 yıl kalmış olan İngiliz sefiresi Lady Montague de arkadaşlarına yazmış olduğu mektuplarda, Edirne’nin günlük yaşantısından, doğal güzelliklerinden ve Edirne Evleri’nden bahsetmiştir (Ünver, 1976).

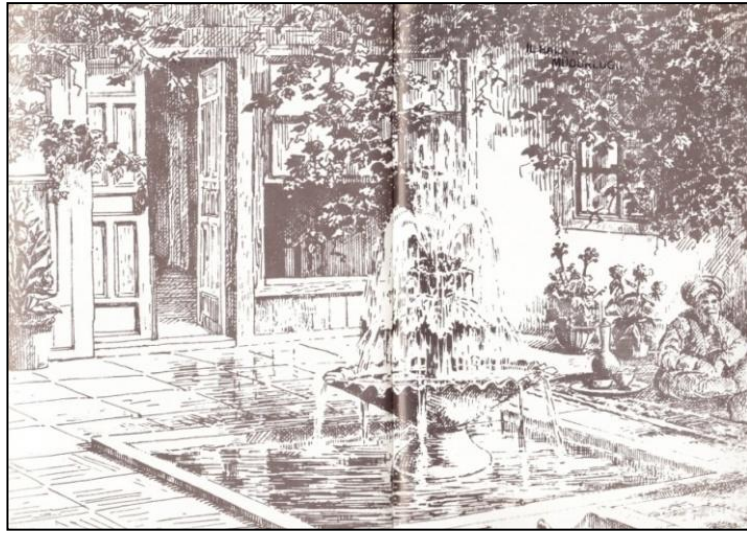
Tüm bu değerlendirmelere göre evlerin ve bahçelerin genel özellikleri şöyledir;

- Evlerin dışları süsten uzak, mimari üslubu gayet zarif ve memlekete uygun, büyük küçük tüm evler iki kısımdan oluşmaktadır ve bu iki kısım dar bir geçitle birleşmektedir, birinci kısmın önünde geniş bir avlu ve etrafında üstü örtülü galeriler bulunmaktadır.
- Evler genellikle ahşap, odalar hep alçak ve tavanları ahşaptır. İki kattan fazla ev ise nadir yapılmaktadır. Her evin bir hamamı vardır. Bu hamam iki veya üç odadan ibaret olup, içi mermer döşeli, kurnalı ve çeşmelidir.
- Evlerin diğer Türk evlerinde olduğu gibi oturma odaları, yatak odaları, misafir odaları ve namaz odaları vardır. Ayrıca evlerde; abdesthane, kiler, aşhane, çamaşırlık gibi kısımlar ile bahçelerde; avlu, taşlık, çeşme, havuz, divanhane gibi öğeler (Şekil 3.11) yer almaktadır.
- Evlerin harem kısımları sokaktan görülmeyecek gibi bahçe kısmında yer almaktadır ve bu bahçeler de gayet yüksek duvarlarla çevrilidir.

Şekil 3.11. Tarihleri eski Edirne evlerinden 5 tane plan örneği/ konutlarda ve bahçelerde yer alan su öğeleri- çeşme, kuyu, havuzlar (Ünver, 1976)

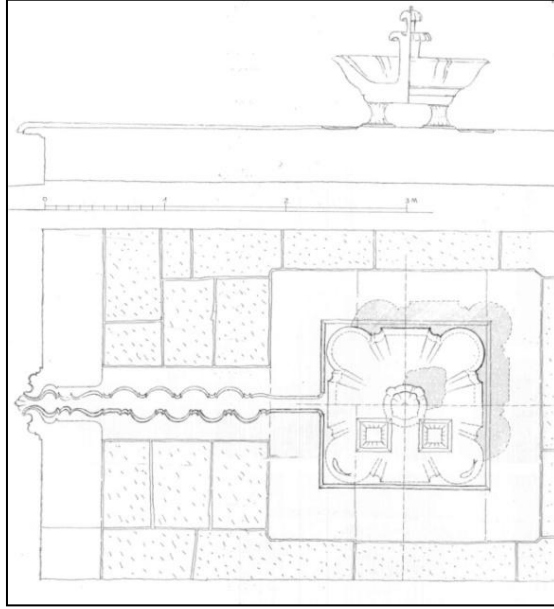
- Avlular, evin harem ve selamlıklarındaki büyük kapıların açıldıkları bahçe kısımları olup, evin özenle yapılmış bir bölümüdür. Ağır kanatlı kapılar ile açılan ve tabanları mermerden, çoğunluklu döşeli bir meydandan oluşmaktadır. Avluların uygun bir yerine çeşme konur ve çeşmelerin tarih yerlerine, ev sahibi ismi ile evin yapılış tarihi yazılır. Bazı evlerde avluların ortasında ufak, fakat gösterişli havuzlar yer aldığı gibi üzerinde kokulu çiçekler veya asmalarla donanmış çardaklar da vardır.

Şekil 3.12. Kirişhane’de 1223 (1808) tarihli bir evin havuzlu avlusu (Ünver, 1976)

- Büyük sokak kapıları doğrudan doğruya evin alt katındaki taşlık denilen bir geniş meydana açılmaktadır. Tabanları mermer, kaygan veya Roma kaldırımı usulünde döşenmektedir. Roma kaldırımı ile döşenmiş olanlarına binek arabaları ile girilir ve buraların genişliği de içeride arabanın dönerek çıkmasına yetecek kadardır.
- Edirne’de, şehrin münasip yerlerinde bünyeleri sert ve düzgün taşlardan ve tekne, ayna taşları gibi, teferruatı mermerden yapılmış zarif çeşmeler yapıldığı gibi, evlerin de bahçelerinde, taşlıklarında ve yazlık divanhanelerinde ve hatta yatak odalarında bütün kısımları mermerden olan zengin ve kabartma nakışlarla

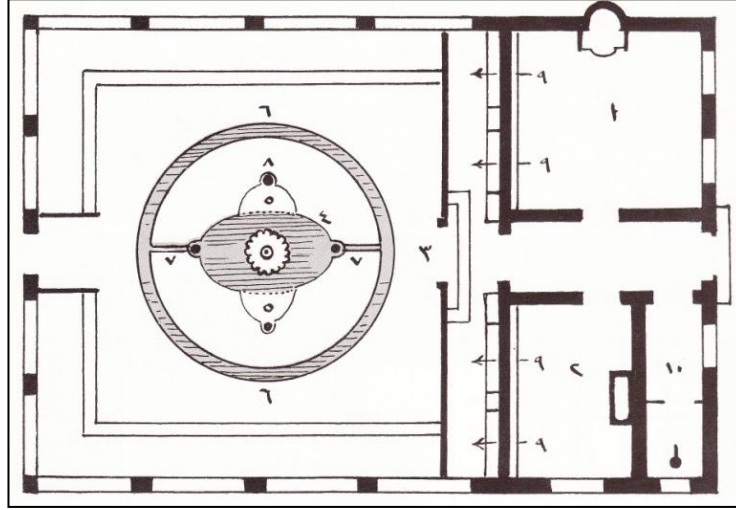
süslü küçük çeşme ve selsebiller yapılmıştır. Edirne evlerinin hususiyetlerinden biri de bu çeşmelerdir. Su şırıltısı bulunmayan ev yok gibidir.

Şekil 3.13. Edirne’de İbrahim Bey Konağı-Süs havuzu ve fişkirtak örneği (Eldem, 1976)

- Evlerde, saray denilen büyük ve geniş ev ve konaklarda ve hatta küçük dört odalı evlerde bile birçok havuz yapılmıştır. Sahiplerinin mali güçlerine göre, çeşitli ve süslüleri dikkat çeken bu havuzlar genellikle bina dâhilinde ekseriye dört köşe, bahçelerde yuvarlak olup, nadiren bazen ev içi havuzlarının sadeliğinde bir asalete sahiptirler (Şekil 3.12). Havuzların ortasındaki fiskiyeye Edirne’de fişkırık veya fişkirtak denir (Şekil 3.13). Bunların lahana yapraklarından şemsiye gibi olanına kadar çeşitleri görülmüştür. Ayrıca havuzlar olası kazaları önlemek için derin değildir.
- Bahçelerde latif gölge ve bence zarif bir manzara meydana getiren yüksekçe ağaçlar dikilmiştir. Etrafta birbirine sarılmış asmalar, yaseminler ve hanımeliileri görülür ve hepsi de yüksek ağaçlar ile çevrilidir.

- Bahçelerin ortalarında genellikle büyük bir odadan ibaret olan ve 9, 10 basamakla çıkılan köşkler vardır. Köşklerin ortasında genel olarak fiskeye mevcuttur ve köşkün duvarları yaldızlı panjurlardan ibarettir (Şekil 3.14).

Şekil 3.14. Edirne’de bir köşk plan örneği (Ünver, 1976)

- Bahçe içerisindeki yürüyüş yolları, çakıl taşlarından oluşmuş ve etrafları da şimşirler ile çevrilmiştir.
- Büyük evlerin bahçelerinde yazlık divanhaneler vardır. Ayrı bir oda veya salon şeklinde olup ya ileride müstakil bir şekildedir veya selamlık kısmına bitişiktir. Fakat üç cephesi müstakil bir çıkma oda şeklinde, bahçede yapılmış bir çeşit köşktür. Ortaları havuzlu ve fiskeyli olursa bunlara havuzlu sofa da denir. (Ünver, 1976).

3.2.2. Geleneksel Edirne Evleri ve Bahçelerinin Düzenleri “19.yy - 20.yy”

Bugün, Geleneksel Edirne evleri yoğunluklu olarak kentin belirli bölgelerinde yer almaktadır. Bu bölgeler, kentin ilk yerleşim çekirdeğini oluşturan Kaleiçi Semti ve Karaağaç Mahallesi’dir. Burada bulunan evlerin büyük çoğunluğu Türk mimarisinin

örnekleri olmayıp, içlerinde gayrimüslim grupların yaşamış olduğu, Bulgar, Rum, Ermeni ve Yahudi ustalar tarafından yapılmış evlerdir. Daha çok 19. ve 20. yüzyıllardan günümüze kalan bu evler yapıldıkları dönemin kültürünü ve yaşam biçimini yansıtmaktadırlar (Şekil 3.15, 3.17)

Zaman zaman evlerin kullanıcıları, farklı inanç ve etnik kökenli aileler olmasına rağmen, ev tüm alt kültürlerdeki ailelerin yaşam biçimine cevap veren çözümde yapılmıştır. Evlerin kullanımında ve biçiminde bu nedenden dolayı karakteristik özelliklerini değiştirecek köklü değişikliklere gidilmemiştir. Ayrıca evler, aile içinde kadın ve erkek ayırımından doğan mekân ayırımının yapılmadığı, esnek kullanım anlayışının hâkim olduğu ve avlu-sofa-odalar ve servis mekânları, hiyerarşik olarak açıktan kapalı mekânlara doğru geçiş yapan bir düzene sahiptir (Zeybekoğlu, 2005).

Bugün, Geleneksel Edirne evlerinin yer aldığı, benzer yerleşme dokusuna (ızgara doku düzeni) sahip olan Kaleiçi ve Karaağaç'ta bulunan çoğu tescil edilmiş ve hemen hemen aynı zamanlarda yapılmış olan bu evlerin mimari özelliklerine baktığımızda çok az da olsa farklılıklar görülmektedir.

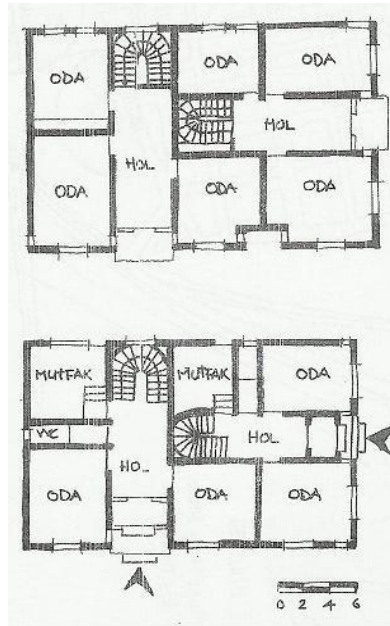
Kaleiçi'nde yer alan evler:

- Izgara doku düzenine göre biçimlenmiş olan yerleşme planının dik açılı düzenine bağımlı olarak kare veya dikdörtgen parseller üzerine 1,5 veya 2 katlı olarak inşa edilmişlerdir (Akansel, 1990).
- Genellikle konutların büyük çoğunluğunun bitişik düzende ve sokaktan algılanmayan bir arka bahçeleri, bazılarının da yan bahçeleri vardır. Köşe parsellerin bazılarında hem yan hem de arka bahçenin yer aldığı da görülmektedir. Çok az bir kısmında ön bahçe bulunmaktadır (Akansel, 1990).
- Her evin girişi komşuluk ilişkileri göz önüne alınarak direkt sokağa açılmakta, bahçeler konutların arkasında yer alarak mekânsal dokuyu oluşturmaktadırlar (Akansel, 1990) .
- Türk konutu plan şeması ile benzerlikler içerdiklerini ve geleneksel “İç Sofalı” plan tipi özelliğini yansıttıkları söylenebilir (Şekil 3.16), (Akansel, Sirel, Minez, 2007).

- Çoğunlukla zemin katı taş olmak üzere, üst katlarda taşıyıcı sistem olarak ahşap ve kerpiç veya tuğla dolgu yapım sistemine uygun biçimde inşa edildikleri görülmektedir (Akansel, 1990).

Şekil 3.15. Kaleiçi’nde yer alan geleneksel Edirne evlerinden örnekler (Ertin, 2011)

Şekil 3.16. Kaleiçi’nde yer alan evlere ait tipik bir plan (Erdoğan, 2002)

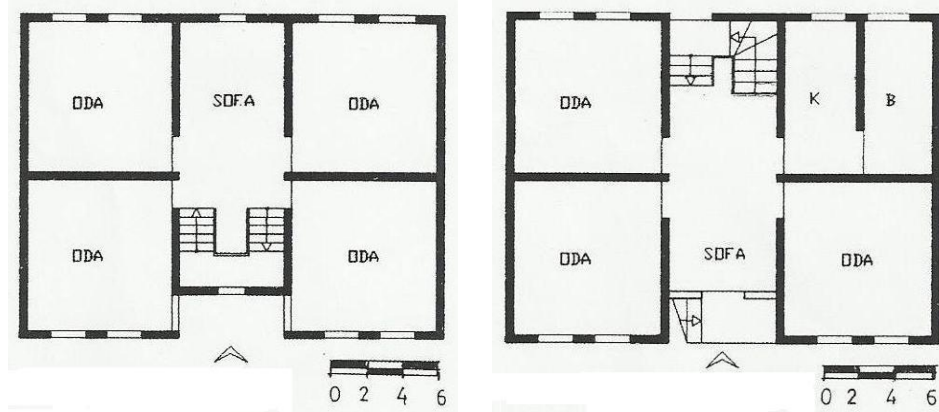
Karaağaç’ta yer alan evler:

- Küçük de olsa bir bahçe içinde yer almaktadır (Benian, Dalgıç, 2007) ve evlerin sokak ve kendi bahçeleri ile doğrudan ilişkileri bulunmaktadır (Erdoğan, 2000).
- Avlulu olup duvarları yüksektir (Erdoğan, 2000).

- Kat yükseklikleri en fazla 3 kat olup, genelde 1,5 katlıdır (Erdoğan, 2000).
- İçeri çekilmiş orta veya yan girişli ön cepheleri sokakla direkt ilişkilendirilmiştir (Benian, Dalgıç, 2007),
- Yapım tekniği açısından çoğu ahşap, karkas, kerpiç dolgulu olup, yapı malzemesi olarak kesme taş, tuğla, ahşap ve kerpiç kullanılmıştır (Benian, Dalgıç, 2007).
- Döneminin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı ile yapım tekniklerini yansıtmaktadırlar (Benian, Dalgıç, 2007).

Şekil 3.17. Karaağaç'ta yer alan geleneksel Edirne evlerinden örnekler (Ertin, 2011)

Şekil 3.18. Karaağaç'ta yer alan evlere ait tipik bir plan (Erdoğan, 2002)

BÖLÜM 4. ARAŞTIRMA ALANININ ÖZELLİKLERİ

4.1. Doğal Yapısı

Edirne yurdumuzun kuzey batısında olup 41-40 kuzey paraleli, 26-34 doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Kuzeyinde Istranca Dağları, orta bölümünde Ergene Havzası, güneyinde dağ ve platolar ile Meriç Deltası bulunur. İl, genel karakteri itibariyle geniş düzlüklerle, basık tepelerin yer almış bulunduğu bir havzada yer almaktadır (URL-3).

Edirne'nin yüzölçümü 6,276 km² olup, bu alan Türkiye topraklarının % 0,8'ini kaplamaktadır. İlin doğusunda Kırklareli ve Tekirdağ illeri, batısında Yunanistan, kuzeyinde Bulgaristan ve güneyinde Çanakkale ili yer almaktadır (Tunca, 2006).

Kent deniz seviyesinden Tunca Nehri'nin kavuştuğu nokta itibariyle ancak 37 m. yükseklikte olup, Karaağaç bölgesinde 53 m.'ye yükselmektedir. Selimiye Cami'nin bulunduğu tepede 75 metreye çıkmakta olup, giderek kentin doğusunda Kıyık semtinde 95 m.'ye erişmektedir. Kentin en yüksek noktası olan Buçuktepe'de ise deniz seviyesinden yükseklik 100 m.'yi aşmaktadır (Erdoğan, 2002).

Jeolojik durumu; kentin kuzey bölümü şist ve mermerlerle, güney bölümündeki Meriç Ovası ise miyosen formasyonlarından oluşan alüvyonlarla kaplıdır. İl sınırları içinde tektonik oluşumlar fazla yer kaplamadığından Edirne ikinci ve üçüncü derece deprem bölgesine girmektedir (Erdoğan, 2002).

Edirne, hem Akdeniz ikliminin hem de Orta Avrupa'ya özgü kara ikliminin etkisi altında kalan bir geçiş bölgesidir. Bölge Karadeniz, Ege ve Marmara denizlerinin de etkileriyle zaman zaman ve yer yer farklı iklim özellikleri gösterir. Kışları, Akdeniz iklimi etkisini gösterdiği zamanlarda ılık ve yağışlı, kara iklimi etkisini gösterdiğinde de oldukça sert ve kar yağışlı geçmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, bahar dönemi yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 13,4 °C, en yüksek sıcaklık 41,5 °C Temmuz ayında, en düşük sıcaklık -22,2 °C Ocak ayında gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama yağış miktarı 585,9 mm ve yıllık ortalama nispi nem % 70'dir (URL-4).

İlin doğal bitki örtüsü bozkır olup, genellikle meşe (*Quercus sp.*), dişbudak (*Fraxinus sp.*), karaağaç (*Ulmus sp.*), kavak (*Populus sp.*), söğüt (*Salix sp.*) gibi türler bulunmaktadır (Öztürk, 2006).

İl topraklarının % 47'si tarım yapılan topraklar, % 13'ü ağaçlık ve ormanlık % 34'ü çayır ve otlaklar, % 6'sı da ürün vermeyen topraklardır (URL-5).

Ormanlık alanlardan Karaağaç bölgesini ele aldığımızda, şehrin temiz bölgelerinden biri olduğu görülmektedir. Oksijen üreten bu alan doğal yaşamın tam anlamıyla hüküm sürdüğü bir kesimdir. Gözlemler sonucu görülen bostan ve bahçe ziraatları da bu yörenin ekolojik yapısını bozmamakta şehrin taze sebze ve meyve alanları olarak da sayılabilmektedir. Yörenin bu kesiminde bulunan asırlık çınar ağaçlarının yaz aylarında gölgelik yaptığı, gürültüyü engellediği, yağmuru toprak üzerine dengeli düşürdüğü de açıkça görülür. Burada daha çok geniş yapraklı ağaçlar, seyrek olarak da iğne yapraklı ağaçlara rastlanmaktadır (URL-5).

4.2. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı

Arda ile Tunca Nehirleri'nin, Meriç Nehri ile birleştiği yerde, verimli bir ovada kurulmuş olan Edirne'nin tarihi kaynaklarda adı genellikle “Orestia” ya da “Orestias” olarak geçmektedir. Şehrin 5 km kuzeybatısında bulunan Çardakaltı'nda (Odrisia) yapılan araştırmalar ilin tarihi geçmişinin M.Ö. 4000- 3000 yıllarına Geç Kalkolitik Tunç Çağı'na kadar indiğini göstermektedir (Edirne il yıllığı).

Edirne'nin ilkçağlarda Orta Asya'dan göç edip buraya yerleşen Traklar tarafından kurulduğu bilinmektedir. Sonradan Büyük İskender buraları Makedonya İmparatorluğu'nun uçsuz bucaksız sınırları içine katmıştır. Daha sonra Romalılar'ın hâkim olduğu bu topraklar 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Doğu Bizans'ın payına düşmüş ve Roma İmparatorlarından II. Hadrianus tarafından yeniden kurulmuşçasına imar edilen kent, onun adına izafen “Hadrianapolis” adıyla anılmıştır. 586 yılında Avar Türkleri burayı kuşatmışlar ancak alamadan geri dönmüşlerdir. Bulgar Türkleri ise 914 yılında kenti ele geçirmeyi başarmışlardır. Daha sonra tekrar Bizans'a geçen kent, 1050 ve 1078 yıllarında Peçenek Türkleri tarafından ikinci kez kuşatılmıştır. Nihayet 1361 yılında I. Sultan Murat tarafından fetih edilerek, Osmanlı İmparatorluğu'nun taht (baş) şehri olmuş ve 1453 yılında İstanbul fethedilinceye kadar 92 yıl payitaht (başkent) olarak kalmıştır. Bu yıllar içerisinde de tarihinin en görkemli günlerini yaşamıştır (URL-3).

Edirne, Osmanlı İmparatorluğu döneminde “Paşa Sancağı” adıyla Rumeli Beylerbeyi’ne bağlı bir vilayetti. Beylerbeyliği’nin merkezi ise Sofya’da bulunuyordu. Edirne, imparatorluğun üniversite şehri olarak tanınmaktaydı. 17. yüzyılda dünyanın en büyük birkaç şehrinden biri haline gelen kent, 18. yüzyılda gerileme dönemine girerek, 1745 ve 1751 yıllarında çıkan iki büyük yangınla da büyük oranda ortadan kalkmıştır (URL-3).

22 Ağustos 1829 yılında Rusların şehre girip birkaç ay kalmaları Edirne’nin uğradığı ilk işgal felaketi olmuştur. Edirne, 20 Ocak 1887’de Rusların, 26 Mart 1913’te Bulgarların, 1920’li yıllarda Yunanlıların işgallerine uğramıştır. Bugün yurdumuzun karayoluyla Avrupa’ya açılan sınır kapılarına sahip Edirne şehri, 25 Kasım 1922 yılında tamamen düşman işgalinden kurtarılmıştır (URL-3).

Görüldüğü üzere Edirne, tarihsel gelişim süreci boyunca farklı sosyo-kültürel yapılarla sahip toplumların yaşamasına ve çeşitli medeniyetlerin oluşmasına tanık olmuş bir kenttir. 20. yüzyılda kentteki toplam 87.000 nüfusun dağılımı, farklı sosyo-kültürel yapının bir göstergesidir (Bu nüfusun; 47.000’i Türkler, 20.000’e yakını Rumlar, 15.000’den azı Yahudiler, 4.000’i Ermeniler ve 2.000’den biraz fazlasını da Bulgarlar oluşturmaktadır).

İnsan toplulukları birbirlerini izleyerek Anadolu’dan Trakya topraklarına ve Balkanlara ulaşmış, yeni coğrafyalar üzerinde yerli kültürlerle kaynaşarak gelişmiştir. Bu etkileşimlerle birlikte Trakya’ya Rumeli’nin değişik yerlerinden gelen göçler Edirne’de günümüz yaşama biçiminin oluşmasında en önemli etken olmuştur.

Kent nüfusunun gösterdiği seyir, Edirne’nin tarihsel, sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda yaşadığı gelişmelere sıkı sıkıya bağlıdır. Osmanlı Döneminde başkent iken imparatorluğun en büyük kenti olan Edirne’de nüfus hareketleri düzensiz bir seyir takip etmiştir (Erkmen, 2007).

Edirne kent merkezi 2008 nüfus sayımına göre 138.222 nüfusa sahip olup, ilin toplam nüfusu ise 394. 644’tür. Nüfus yoğunluğu 65 kişi/km² dir. (URL-4).

Ekonomik göstergeler sektörel olarak incelendiğinde, ekonomi içinde tarımın ağırlığı belirgin olarak görülmektedir. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla içinde sektörlerin payları 2001 yılı itibariyle Türkiye toplamında hizmetler % 57, sanayi % 25,7, tarım % 12,1, inşaat % 5,2 olarak sıralanırken; bu oranlar aynı yıl için Edirne’de hizmetler % 56,4,

tarım % 27,9, sanayi % 12,1, inşaat % 3,6 olarak sıralanmaktadır. Görüldüğü gibi tarım sektörü, Ülkemiz geneline göre Edirne’de çok büyük bir paya sahiptir. 2008 yılında, Edirne’nin kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla miktarı 11.700 dolar olarak tahmin edilebilir. (URL-4). Ayrıca Devler Planlama Teşkilatı bünyesinde illerimizin sosyo-ekonomik gelişmişliğine yönelik olarak yapılan araştırmalarda, Edirne, 1996 yılında 18. sırada, 2003 yılında da 16. sırada yer almıştır.

Edirne Osmanlı İmparatorluğun başkenti olarak tarihi boyunca bilim, kültür ve sanat alanında da bir çekim merkezi olmuş, saray, cami, medrese, darüşşifa gibi kurumların yanı sıra Anadolu ile Balkanlar arasında köprü işlevi gören coğrafi yapısı da kentin sosyo-kültürel dokusunda belirgin rol oynamıştır.

İl sınırları içindeki tarih öncesi dönemlerden kalma ören yerleri, dolmenler ve menhirler ile Ainos (Enez) Antik Yerleşimiyle, Roma-Bizans Dönemi Kale kalıntıları dışında, kentin tarihi dokusu Osmanlı ağırlıklıdır. Başkentlik yapmış olması ve Serhad Şehirliği olgusu, özellikle İmparatorluğun parlak dönemlerinde Padişahların hep uğrak noktası olması, Edirne'nin her köşesine Osmanlı Kültürü'nün damgasını vurması sonucunu doğurmuştur (URL-6).

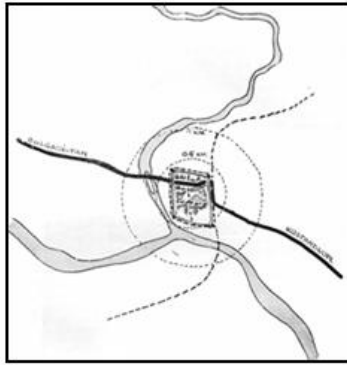
Bugün Edirne, İstanbul ve Bursa'dan sonra Osmanlı Eserleri bakımından en zengin üçüncü şehrimizdir ve ilde Osmanlı-Türk kültürünü yaşatan toplam 606 eser bulunmaktadır. Her biri birbirinden değerli olan bu eserlerden en başta gelenleri; Selimiye Cami, Eski Cami, Üç Şerefeli Cami, II. Beyazid Camisi ve Külliyesi, Rüstempaşa ve Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayları, Bedesten, Alipaşa ve Arasta Çarşıları, Sokullu Hamamı, Meriç, Tunca ve Gazimihal Köprüsü'dür. Bu eserler sağlamlığını korumakta ve günümüzde hala kullanılmaktadır. Bir bölümünün onarım ve restorasyon çalışmaları ise Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Kültür Bakanlığınca sürdürülmektedir.

Ayrıca kentte, örneklerini hala görebildiğimiz birçok sivil mimarlık örneği olan ve farklı kültürlerin izlerini yansıtan evler bulunmaktadır. Edirne'nin en önemli tarihi değerlerinden olan bu evlerin birçoğu bugün ayakta kalma mücadelesi vermektedir. Ancak son zamanlarda değeri daha çok anlaşılan bu evlerin bir kısmı restorasyon çalışmalarıyla yeniden ayaklandırılmaya çalışılmaktadır.

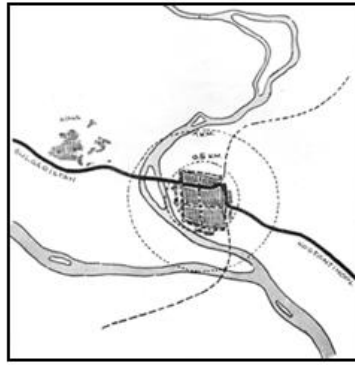
4.3. Kentin Fiziksel Gelişim Süreci

Edirne, tarihi boyunca sayısız saldırı ve işgale uğradığı gibi, çeşitli zamanlarda yangın, yer sarsıntısı, su baskını, salgın hastalık gibi olaylarla da karşı karşıya kalmıştır. Kent, saldırı, işgal, hastalık ve doğal afetle yıkıma uğramış, harap olmuş ve nüfusu azalmıştır. Edirne, kurulduğu ilk dönemden günümüze kadar benzeri olayları her zaman yaşamıştır.

Edirne'nin şehir olarak gelişme zamanı Romalılar ve Osmanlı dönemindedir. Kent, 2. yüzyılda Romalılar zamanında, yaklaşık 50 hektarlık bir alanda etrafı surlar ile çevrelenmiş bir Roma ordugâhı (Castrum) biçiminde (ızgara planına uygun olarak) düzenlenmiştir. Daha sonra Bizans hâkimiyeti altına girmiş ve Ortaçağ boyunca kale içinde varlığını sürdürmüştür (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. 2. yüzyıl

Şekil 4.2. 14. yüzyıl

Şekil 4.3. 15. yüzyıl

(Haritalar: Peremeci, 1940, Bayık, 1973)

Kent, 1362 yılında Osmanlı topraklarına katılmış ve fiziksel gelişimi kale dışında oluşmaya başlamıştır. Kale içindeki ızgara planlı kentsel dokunun yanında, Osmanlı döneminde kale dışındaki mahalleler organik kentsel dokuda gelişmişlerdir.

14. yüzyılda sınırları 100 hektara ulaşan Edirne, kale çevresinde çoğunluğunu sipahi ailelerinin oluşturduğu yeni mahallelerden meydana gelmiştir (Şekil 4.2). Ne var ki Kaleiçi'nde de bazı düzenlemelere gidilmiştir. Müslüman halkın bir bölümü (iki mahalle) buraya yerleştirilmiş, iki kilise camiye çevrilmiş (1752 depreminde yıkılan Ayasoyfa Kilisesi'nden dönüştürülen Cami ile Aina varoşundaki (Yıldırım Mahallesi) Yıldırım Camisi), hamam ve imaret yapımına başlanmıştır. Bu yapılanmada uygulanan

özgün yöntem; "vakıflar" yoluyla kurulup idare edilen "imaret" sistemiydi. Şehrin kale dışındaki ana mahalleleri bu yolla kurulmuştur ki; bu oluşumda cami, hamam, medrese, aşevi gibi sosyal ve dini hizmetlere dönük üniteler de mutlaka yerini alırdı. (URL-6)

Kent, 15. yüzyılın sonlarında yaklaşık 350 hektar (Şekil 4.3) ve 17. yüzyılın sonlarında da 850 hektara ulaşmıştır (Şekil 4.4). Bu tarihten sonra Edirne, kuruluşunun başlarından 19. yüzyılın sonlarına kadar yaklaşık 750 hektara inmiştir (Şekil 4.5). Bu dönemde ve 20. yüzyıl başlarında yangın, sel, salgın hastalıklar ve istilalar sonucunda kent büyük ölçüde tahrip olmuştur. 20. yüzyılın ortalarında da yaklaşık 600 hektar kadar kalmıştır (Şekil 4.6) (Erdoğan, 2002).

Şekil 4.4. 17. Yüzyıl

Şekil 4.5. 19. yüzyıl
(Haritalar: Bayık, 1973)

Şekil 4.6. 20. yüzyıl

1970'li yıllara kadar eski ve geleneksel mahalleler etrafında kompakt bir yapıya sahip olan kent dokusu, bu tarihten sonra özellikle doğu kesiminde yapılan yatırımlar (sanayi alanları, üniversite v.b.) sonucu lineer bir şekilde E-5 karayolu üzerinde doğuya doğru fiziksel gelişme göstermiştir. Bu nedenle kent son 20 yıllık dönemde kuzey-doğu yönünde gelişme eğilimine girmiştir ve bu eğilim aynı tarihlerde yapılan imar planları ile disiplin altına alınmaya çalışılmıştır. Kentin fiziksel sınırları, doğu ve kuzeydoğu yönünde genişlerken, kenti çevreleyen verimli tarım alanları ve güney kesimde bulunan Meriç Nehri, aynı bölgede bulunan askeri alanlar ve devlet sınırları da gelişmeyi sınırlandırıcı eşikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuzey kesimdeki eşiklere bakılacak olursa, bu alanda tarım alanları ile Çevre Otoyolu (TEM) bulunmaktadır. Kentin gelişme eğilimleri bu yön üzerinde olmaktadır. Batıda ise çok fazla eşik olmamasına

rağmen yıllar boyu herhangi bir gelişme eğilimi göstermemiştir (Kıran Çakır, 2006). Bu süreç sonunda 21. yüzyıla gelindiğinde ise kentin sınırları 1580 hektara ulaşmıştır (Şekil 4.7, 4.8).

Şekil 4.7. 21. yüzyıl Edirne'nin uydu fotoğrafı (earth.google.com)

Şekil 4.8. 21. Yüzyıl (Edirne belediyesi Şeh. ve İmar Müd.)

Kentin genel gelişiminden söz ettikten sonra, çalışma yaptığımız alanlar olan Kaleiçi ve Karaağaç bölgelerinin kentsel gelişim süreçleri ve yerleşmelerin fiziksel dokuları daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Kaleiçi Bölgesi

Kaleiçi, Romalılar tarafından kentin merkezinde yapılan, tümüyle Roma Castrum'u planına sahip, dikdörtgen şeklinde Edirne Kalesi tarafından çevrelenen, Edirne'de bilinen ilk yerleşim yeridir.

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde; Kaleiçi'nin 6 kapısı bulunduğunu, 260.000 m² alanı çevrelediğini ve Kaleiçi'nde bağ, bahçe olmadığını satranç tahtası gibi açılmış 360 adet kaldırım döşeli yol bulunduğunu yazmaktadır (Parmaksızoğlu, 1984) (Akansel, 2004'ten alıntıdır).

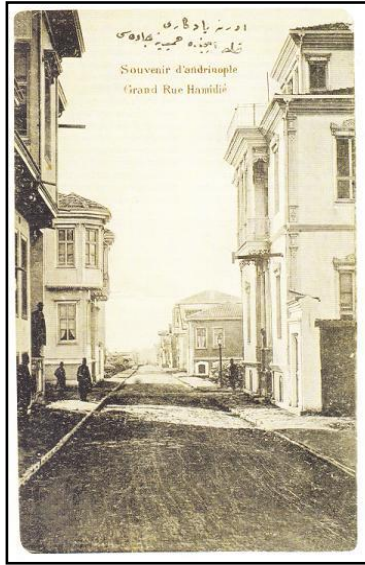
Büyük çarşılarının kale yapıları çevresinde kurulmuş olması, duvarların etrafının zamanla evlere çevrilmesine ve bu arada büyük yangınlarla harap olmasına yol açmıştır. Kaleyi ve kapılarını yok eden en büyük yangınlardan biri 1702'de, depremlerden biri ise 1751'de olmuştur. Bu yangınlardan sonra pek çok konut ve anıtsal yapı yıkılmış,

bunlardan birçoğu onarılamamıştır (Peremeci, 1939). Daha sonra yerleşim 1902 yılında çıkan büyük yangınla (Şekil 4.9) tamamen yok olduğundan, 1908 yılında dönemin Belediye Başkanı Dilaver Bey tarafından Fransız uzmanlara yaptırılan eski dokuya uygun Hippodamus karakterli plan (ızgara planı) ile Kaleiçi yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 4.9. 1902 yılında, Kaleiçi’nde çıkan büyük yangın sonrası (wowturkey.com)

Bir zamanlar farklı etnik grupların bir arada barındığı Kaleiçi semti (4.10) kentin güneybatısında, Talatpaşa Bulvarı (eski E-5), Saraçlar Caddesi ve Tunca Nehirleri arasında kalan alan içinde, günümüzde birkaç kalıntı dışında tamamen ortadan kalkmış bulunan, eski surların çevrelediği yaklaşık 26 hektarlık dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır.

Şekil 4.10. Kaleiçi-Hamidiye Caddesi’nden (Bugünkü Cumhuriyet Caddesi) bir görünüm (wowturkey.com)

Şekil 4.11. Cumhuriyet Caddesi’nin günümüzdeki görünümü (wowturkey.com)

Edirne'nin ilk yerleşim çekirdeği olan Kaleiçi'nde kent dokusu birbirini dik kesen sokaklardan oluşmaktadır. Kuzey-güney ve doğu-batı yönünde birbirini düzenli aralıklarla dik kesen bu sokak ve caddeler yaklaşık 160 adet yapı adası (Şekil 4.12) oluşturmaktadır (Akansel, 2004).

Şekil 4.12. Kaleiçi'nin bugünkü fiziksel yerleşim dokusu (earth.google.com)

Kentte meydana gelen sosyo-ekonomik değişimler, zaman zaman yapılan imar planları ile Kaleiçi özgün tarihi dokusuna ters düşen uygulamalar ile karşı karşıya kalmıştır (4.11). Bu da alanın iyi korunamamasına sebep olmuştur. 1985 yılına kadar yapı ölçeğinde korunan bölge, bu tarihten itibaren sit alanı olarak kabul edilmiştir.

Koruma planlarına göre önlemler alınmasına karşın bir zamanlar Edirne'nin en gözde yerleşim yerlerinden biri olan Kaleiçi'nin, kent yerleşiminin merkezinde ve kentin ticaret alanıyla yakın olması nedeniyle zaman içinde, ticaret alanı ile arasında olumsuz bir etkileşim doğması kaçınılmaz olmuştur. Kentin artan iş alanı isteklerinin karşılanması yavaş yavaş Kaleiçi Bölgesi'nin kullanımıyla giderilmeye çalışılmıştır. Bu durum burada bulunan konut alanlarının gerçek fonksiyonlarını yitirerek birer iş yeri haline gelmesine sebep olmuştur. Sonuç olarak Kaleiçi'nin günümüzdeki bu kullanım değişikliğinden en çok etkilenen öğeleri, döneminin en güzel sivil mimarlık örnekleri olan evleri olmuştur.

Ancak Kaleiçi Semtî'nin kentsel sit alanı içerisinde olmasıyla koruma altına alınması ve son zamanlarda bu sivil mimarlık örneklerimiz için yapılan restorasyon çalışmalarının artması ile Kaleiçi eski güzel görünümüne kavuşması yolunda yavaş yavaş ilerlemektedir.

Karaağaç Bölgesi

Karaağaç Bölgesi Edirne'nin eski dış bölgesi olup, kent merkezinin güney, güneybatısında yer almaktadır. Bölgenin kuzeyinde yaklaşık 800 m. uzaklıkta Meriç Nehri'nin kıyıları bulunmakta olup, güneybatısında, yaklaşık 2 km uzaklıkta Yunanistan sınırları yer almaktadır.

Yerleşim, günümüzde kullanılan ismini bir zamanlar güneybatısında bulunduğu söylenen Karaağaç Ormanları'ndan almıştır. 1920-22 yıllarında ise, Yunan işgali sırasında ismi değiştirilerek Orestiada adı verilmiştir. Ayrıca halk tarafından "Adrianopolis'in kitissiası" olarak anılmıştır (Erdoğan, 1998).

Karaağaç'taki küçük yerleşme, yakınındaki Bosna ve Demirtaş Köyleri'nin önemini yitirmesinden sonra gelişmiş ve özellikle Söğütlük Ormanı içindeki Karaağaç Bölgesi Osmanlı İmparatorluğu döneminde yazlık yer olarak kullanılmıştır. 19. yüzyıldan itibaren imparatorluğun önemli şehirlerinden biri olan Edirne'de çeşitli Avrupa ülkelerinin konsoloslukları açılmış ve bunların birçoğunun Karaağaç'ta ikametgâhları bulunmuştur.

Şekil 4.13. Tren istasyonu
(wowturkey.com)

Şekil 4.14. Karaağaç'tan bir görünüm
(wowturkey.com)

Dönemin mimari özelliğini taşıyan geniş bahçeli köşk ve konaklarında Edirne'nin seçkin ailelerinin yanında, yabancı konsolosların da oturdukları semt, önceleri sayfiye yeri ya da küçük çapta bir eğlence yeri olarak tanınmaktaydı. İstanbul-Avrupa demiryolunun Karaağaç'tan geçmesiyle, bu dönemden sonra, Edirne'nin eğlence ve gösteri dünyasının da merkezi haline gelmiştir (Şekil 4.13). Renkli ve canlı dokusundan dolayı “Küçük Paris” adı takılmıştır (Şekil 4.14) (Erdoğan, 2001).

Karaağaç'ın çehresi mübadele sonrası ters yönde değişmeğe başlamıştır. Buraya varlıkları ile özel profil kazandıran birçok evin ahşaplarını satmak amacı ile mübadiller, bu yapıları yıkarak yerine kerpiç evler yapmayı yeğlemişlerdir. Bunun sonucunda Karaağaç bakımlı ve zengin çehresinden çok şey kaybetmiştir (Erdoğan, 1998).

Karaağaç 1915'te Meriç Nehri'nin batısındaki tüm Türk topraklarıyla birlikte Edirne'den ayrılmıştır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1922'de yapılan Mudanya Antlaşması'yla Meriç Nehri Türk-Yunan sınırını oluşturmuş ve Yunanistan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını kabul eden, 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'yla, savaş tazminatı olarak Karaağaç'ı, Türkiye'ye vermiştir. Böylece Karaağaç, Yunanistan ile doğal sınır olan Meriç Nehri'nin batı yakasındaki tek yerleşim birimi olarak Türk toprakları içine katılmıştır.

Şekil 4.15. Karaağaç'ın bugünkü fiziksel yerleşim dokusu (earth.google.com)

Yerleşim olarak birbirine dik ve paralel caddelerden oluşan ızgara plan şemasının uygulandığı bölgede (Şekil 4.15), 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarından günümüze ulaşan en sağlam yapılar konutlardır. Zamanında çoğunluğu gayrimüslimler için yapılmış bu konutlar daha çok istasyon çevresinde yer almaktadır. Maalesef zaman içinde, tarihi değer taşıyan bu yapıların yoğunlaştığı Karaağaç'ın eski kültürel önemini yitirdiği ve özellikle yapıların korunamadığı, giderek yıprandığı ve orijinal özelliklerini de kaybettikleri açıkça gözlenmektedir.

Şekil 4.16. Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (Eski Tren Garı) ve nostaljik tren

Bugün, eski tarihi özellikleri olan bazı konutların restore edilmesi, Lozan Anıtı ve Müzesi'nin burada yer alması ve anıta giden cadde üzerinde birçok dinlenme alanlarının oluşturulması, Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin eski tren garı binasına taşınması ve turizm amaçlı gezilerin buraya yapılmasıyla yeniden yavaş yavaş eski canlılığına kavuşmaya başlamıştır (Şekil 4.16).

BÖLÜM 5. GELENEKSEL EDİRNE EVLERİNİN BAHÇE DÜZENLERİNE AİT YAPILAN ANALİZ ÇALIŞMALARI VE TESPİTLER

Edirne’de yer alan geleneksel konutların büyük bir bölümü sit alanı kapsamındaki Kaleiçi Sementi ile kentin eski dış bölgesi olan Karaağaç Mahallesi’nde yer almaktadır. Bu alanlarda birçok bahçeli geleneksel konut örneği bulunmasına karşın, yapılan ön araştırmalardan sonra bu örneklerin birçoğu elenmek zorunda kalmıştır.

Bu elemeler bazı ölçütler göz önünde bulundurularak yapılmıştır:

- Konut kullanıcılarına ulaşılabilmesi
- Konut kullanıcıların bahçelerinin incelenmesine izin vermesi
- Bahçelerin mevcut durumlarının inceleme yapılabilmesine imkan vermesi
- En az tahribata uğramış durumda olmaları
- Bahçede yapısal ve bitkisel bahçe öğelerinin bulunması
- Bahçelerde geleneksel dokuyu yansıtan bahçe öğelerinden örnekler yer alması

Tüm bu ölçütler ile yapılan araştırmalardan sonra bahçeleri incelenecek konut örnekleri seçilmiştir.

5.1. Çalışma Alanında İncelenen Konut Örneklerinin Konumları

Edirne kenti sit alanı kapsamında ve aynı zamanda tarihi kent merkezinde yer alan Kaleiçi Sementi-Dilaverbey Mahallesi’nin geneline bakıldığında belirlenen tescilli ve geleneksel dokuyu yansıtan 7 konut örneği incelenmiştir. Örneklerin seçiminde konum olarak özellikle belirli bir sokak veya cadde göz önünde bulundurulmamıştır. Ancak seçilen konutların çoğunluklu olarak, Maarif, Cumhuriyet ve Türk Ocağı Caddeleri üzerinde yer almakta olduğu görülmektedir.

Şekil 5.2. Karaağaç Mahallesi’nde incelenen konut örneklerinin konumu (earth.google.com)/(Harita: Edirne Belediyesi Şehircilik ve İmar Müdürlüğü, 2011)

5.2. İncelenen Konut Örneklerine Ait Analiz Çalışmaları

Çalışmada değerlendirmeye alınan bahçeli konut örneklerinde yapılan analiz çalışmalarında her konut için aşağıdaki çizelgeler oluşturulmuştur:

- Konut ve bahçenin genel özellikleri hakkında genel bilgiler içeren çizelge
- Bahçenin mevcut bitkisel öğelerinin yer aldığı çizelge

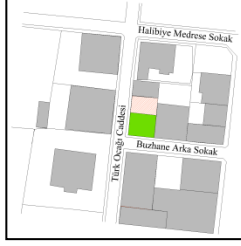
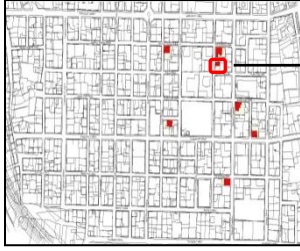
Bu çizelgelerin hazırlanmasındaki amaç, bahçelerin genel özelliklerine ait bilgilerin kolay okunabilirliğinin sağlanmasıdır. Ayrıca her örneğin daha iyi anlaşılabilmesi için:

- Bahçenin vaziyet planı ve kesitlerinin yer aldığı çizimler sunularak,
- Konut ve bahçe hakkında fotoğraflarla detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Çizelge 5.1. Örnek No:1- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Dilaverbey Mah. Türk Ocağı Cad. Buzhane Arka Sok. No: 27 / KALEİÇİ

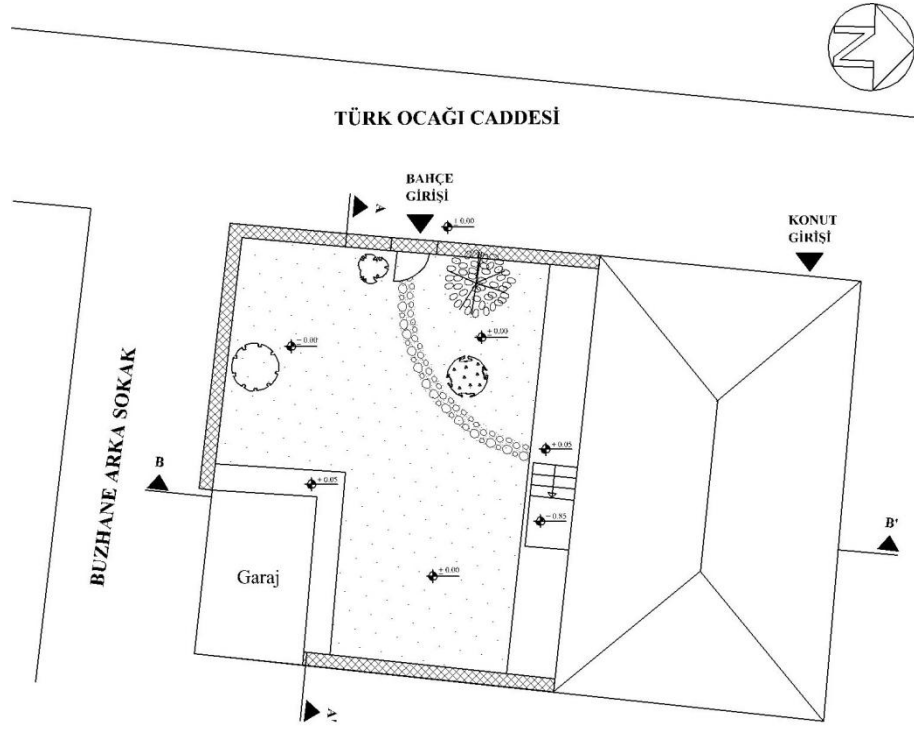
ÖRNEK NO: 1

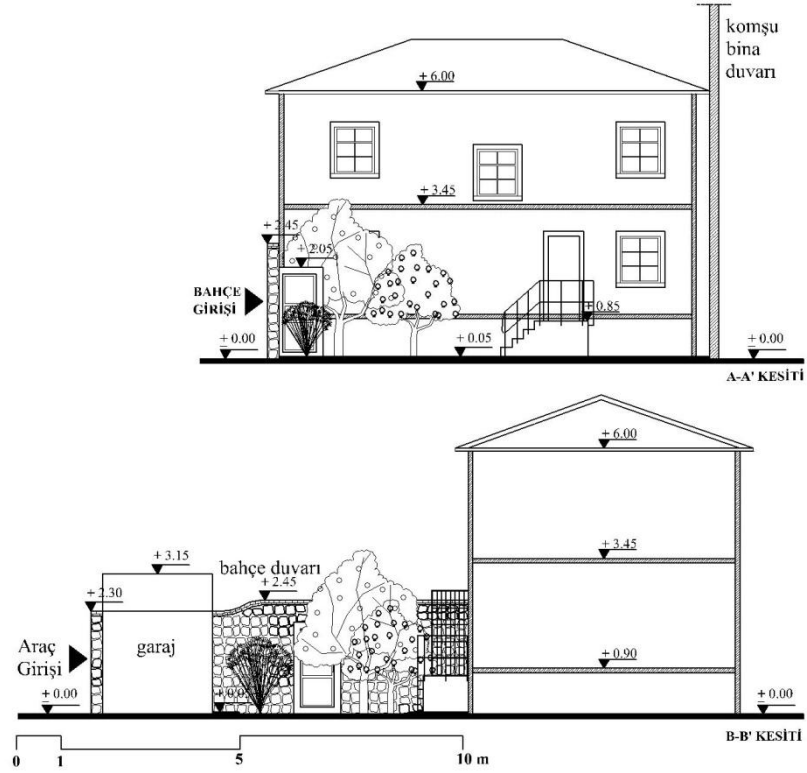
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Gönül CANTAY Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut	●	3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
		1,5 Katlı				
		2 Katlı		5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
	●	2,5 Katlı				

BAHÇE					
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ			BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI		Rekreasyon		Kömürlük- Odunluk	
	•	Meyve Ağacı Yetiştirmek		Müştemilat	
		Sebze Yetiştirmek		Tuvalet	
		Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama		Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	•	Duvarlar	•	Garaj	
		Bitkiler		Depo	
	•	Kapılar		Kümes	
BAHÇE DUVARI	•	Taş		Taş + Tuğla	
		Tuğla		Beton briket	
BAHÇE KAPISI	•	Tek Kanatlı	•	Ahşap	
		Çift Kanatlı		Demir	
BAHÇE ZEMİNİ		Beton		BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzyüneyonu Taş		Pergola	
		Kayrak Taş		Oturma Elemanları	
		Seramik (Mozaik)		Çocuk Oyun Elemanları	
	•	Sıkıştırılmış Toprak + Çim		Süs Havuzu	

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çıt/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Meyve Ağaçları	<i>Prunus persica</i> Şeftali ağacı			•			•			•		1
	<i>Punica granatum</i> Nar ağacı			•						•		1
	<i>Morus alba</i> Dut ağacı			•						•		1
Çalılar	<i>Philadelphus coronarius</i> Filbahri			•			•					1

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.3. Konut Bahçesi Örneği-1/Plan ve Kesitler

5.2.1. Konut Bahçesi Örneği-1

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi'nde, Türk Ocağı Caddesi, Buzhane Arka Sokak üzerinde; 41 ada, 3 no'lu parselde (No: 27) yer almaktadır. Konutun sahibi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, Türk-İslam Sanatları Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Gönül Cantay'dır. Konut sahibinin verdiği bilgilere göre, konut yapısıyla tam bir Türk evini yansıtmaktadır.

İç sofalı plan tipinde tasarlanmış konut, bir bodrum ve iki kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlardandır. Toplam 132 m² parsel alanında; konut 60 m², bahçe ise 72 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.4. Konut ve bahçenin sokaktan görünüşü

Kaleiçi'nin dar sokaklarından birinde yer alan konut, çevresinde bulunan diğer evlerden farklı, sade ve geleneksel dokuyu yansıtan dış görünüşü ile dikkat çekmektedir. Sokaktan bakıldığında, 2.45 m yükseklikte, kaba yonu taş örülü ve üzeri tek sıra kiremit örtülü bahçe duvarının üstünden görülen ağaçlar, içeride küçük ama yeşil bir bahçe olduğunu hissettirmektedir. Bu özelliğiyle bahçe, sokağa az da olsa doğal bir güzellik katmaktadır (Şekil 5.4)

Bahçeye giriş evin içerisinden yapılmakta olup, 2.00 m. yükseklik ve 1.05 m genişlikteki, tek kanatlı ahşap bahçe kapısı kullanılmamaktadır. Bugün konutun bulunduğu çevrenin özellikle geceleri güvenlikten yoksun olması, konut sahibinin bahçe kapısını iptal ettirmesine ve bahçe duvarının üzerine tel örgü çektirmesine neden olmuştur.

Bahçenin, etrafındaki yüksek binalardan görülmesi sebebiyle konut sahibi tarafından rekreasyonel amaçlı kullanılmamaktadır. Bu yüzden yapısal herhangi bir öge

ya da düzenlenmiş herhangi bir mekân yoktur. Bahçenin yan sokağa bakan köşesinde tek araçlık bir garaj yer almaktadır. Garaja araç girişi sokaktan yapılmakta olup, bahçeden de buraya açılan bir kapı bulunmaktadır (Şekil 5.6)

Şekil 5.5. Konutun bahçeye açılan kapısı

Şekil 5.6. Garajın bahçeden görünüşü

Bahçe zemini tamamen sıkıştırılmış toprak ve çim ile kaplıdır. Konutun ve garajın bahçeye dönük kısmı bahçe zemininden 5 cm. yükseklikte dökme beton ile çevrilidir. Konutun bahçeye açılan kapısından çıkınca, 4 basamakla inilen merdivenin sonundan bahçenin sokağa açılan kapısına kadar kayrak taşlarıyla bir yol oluşturulmuştur (Şekil 5.5).

Bahçe bugün, tamamen meyve ağaçları yetiştirmeye yönelik bir kullanıma sahiptir. Bahçede, 1 adet şeftali (*Prunus persica*), nar (*Punica granatum*) ve dut (*Morus alba*) ağacı ile Filbahri çalısı (*Philadelphus coronarius*) yer alan bitkisel öğelerdir (Şekil 5.7).

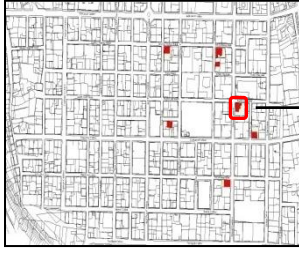

Şekil 5.7. Bahçenin bitkisel öğeleri

Çizelge 5.2. Örnek No:2- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Dilaverbey Mah. Maarif Cad. Küçük Cami Sok. No: 7 / KALEİÇİ

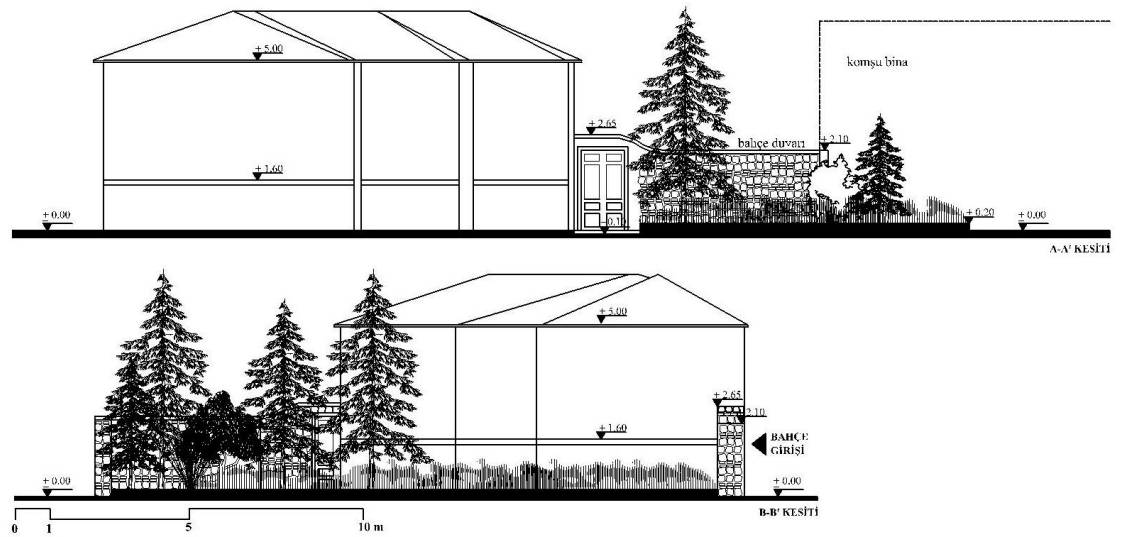
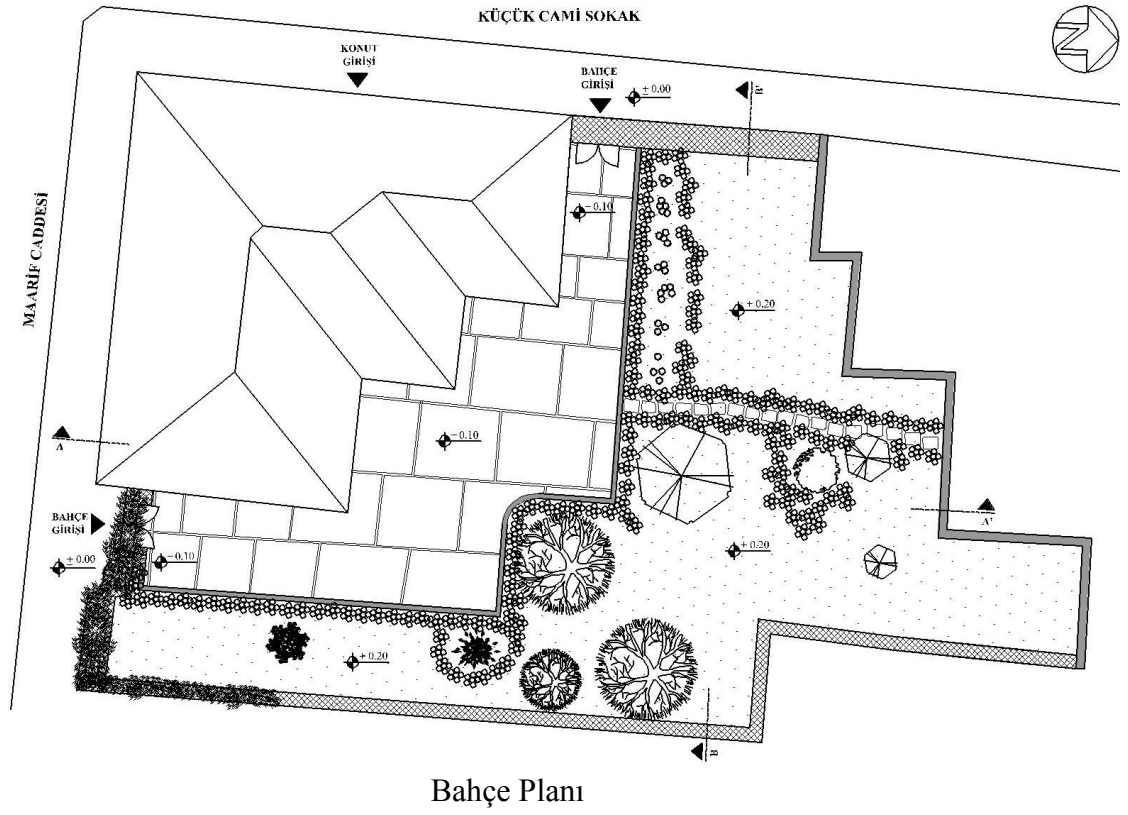
ÖRNEK NO: 2

KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	---			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Alt kâgir, üst ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı		● 5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE						
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ				BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI		Rekreasyon		●	Kömürlük- Odunluk	
		Meyve Ağacı Yetiştirmek			Müştemilat	
		Sebze Yetiştirmek			Tuvalet	
	●	Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama			Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	●	Duvarlar			Garaj	
		Bitkiler			Depo	
	●	Kapılar			Kümes	
BAHÇE DUVARI		Taş	●	Taş + Tuğla	Kuyu	
		Tuğla		Beton briket	●	Çeşme
BAHÇE KAPISI		Tek Kanatlı	●	Ahşap		Su sarnıcı
	●	Çift Kanatlı		Demir		Niş
BAHÇE ZEMİNİ		Beton			BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzgünyonu Taş				Pergola
	●	Kayrak Taş				Oturma Elemanları
		Seramik (Mozaik)				Çocuk Oyun Elemanları
		Sıkıştırılmış Toprak + Çim				Süs Havuzu

[illegible]

Şekil 5.8. Konut Bahçesi Örneği-2/Plan ve Kesitler

5.2.2. Konut Bahçesi Örneği-2

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi'nde, Maarif Caddesi, Küçük Cami Sokak üzerinde; 32 ada, 5 no'lu parselde (No: 5) yer almaktadır. Bugün konutta 3. sahipleri oturmaktadır ve verdikleri bilgiye göre konut 20. yüzyılda bir Yahudi ailesi için yapılmıştır. Konut özellikleriyle tipik bir Edirne evini yansıtmaktadır.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 352 m² parsel alanında; konut 116 m², bahçe ise 236 m² yer kaplamaktadır. Orijinal özelliklerini koruyarak günümüze gelmiş pencere kenarlarının, panjurların, bahçe duvarı ve kapısının aynı renkte ve uyumlu olması konuta ve bahçeye sokaktan bakıldığında çok hoş bir görünüm sağlamaktadır.

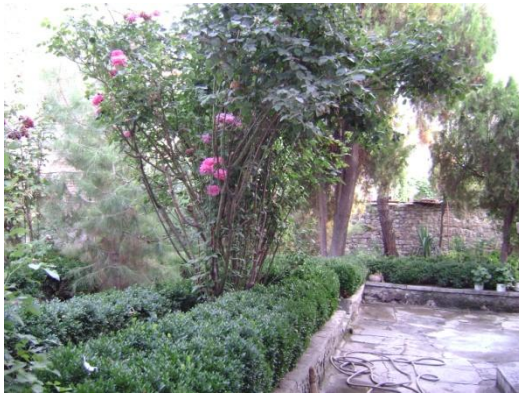

Şekil 5.9. Yan bahçe kısmı

50 cm kalınlıktaki taş+tuğla duvarlar ile çevrelenen bahçeye yan bahçe kısmındaki kapıdan girilmekte olup, caddeye bakan arka bahçe kapısı kullanılmamaktadır. Kaldırımdan 10 cm alçakta bulunan 2. 20 m yükseklikte, çift kanatlı ahşap bahçe kapısından girilince yemyeşil bir bahçeyle karşılaşılmaktadır. Bu kısımda konut duvarına bitişik, 2 m genişliğindeki kayrak taş ile döşenmiş zemin ve

yanındaki yeşil alan bulunmaktadır (Şekil 5.9). Yeşil alan ve sert zemin arasında 30 cm yükseklik ve genişlikteki taş duvar bordür görevi yapmaktadır (Şekil 5.10).

Bahçede dinlenme, yemek yeme gibi faaliyetler için herhangi rekreatif bir bahçe ögesi ya da ayrılmış alan yoktur. Bunun dışında günlük ihtiyaçlara hizmet eden yapısal bahçe öğelerinden sadece konut duvarına bitişik kurnasız bir çeşme bulunmakta olup, konutun bodrum katı da odunluk olarak kullanılmaktadır. Gözlemlere göre bahçe konut sahipleri tarafından içinde yaşanılan bir mekân yerine, konuttan izlenen bir yeşil alan olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 5.10. Yan bahçe kısmı- bordür görevi gören taş duvar, şimşir ve güller

Yan bahçenin bir kısmında bahçe duvarı olmayıp, bahçe, komşu bina ve bahçesinden görülmektedir. Bu da bahçenin mahremiyet özelliğini kaybettirmiştir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Komşu bina ve bahçe arasındaki görüş açıklığı

Bahçeyi en güzel ve yeşil bir görünümüne kavuşturan sahip olduğu bitkisel öğelerdir. Yan bahçe kapısından girer girmez moloz taş duvar boyunca yer alan şimşirler (*Buxus sempervirens*) (Şekil 5.12) ve arkasındaki güller (*Rosa spp.*), Türk bahçelerinde görülen tipik bir kullanım şeklidir. Bunun yanı sıra bahçede iyi durumda ve epeyce boylu serviler (*Cupressus sempervirens*), karaçamlar (*Pinus nigra*) ile 1 adet kayısı ağacı (*Prunus armeniaca*) ve erguvan ağacı (*Cercis siliquastrum*) bulunmaktadır.

Şekil 6.12. Arka bahçe kısmı

Çalılardan japon ayvası (*Chaenomeles japonica*) (Şekil 5.13) ve güller (*Rosa spp.*), arka bahçe duvarının üzerini örten sarılı bitki türlerinden hanımeli (*Lonicera caprifolium*) (Şekil 5.14) ve mevsimlik çiçeklerden de sardunyalılar (*Pelargonium domesticum*) bahçede görülen diğer bitki türleridir. Ayrıca tüm bu yeşil alan içerisinde arka bahçede sebze yetiştirmek için küçük de olsa bir alan ayrılmıştır.

Şekil 5.13. Arka bahçe kısmı ve bitkisel öğeler

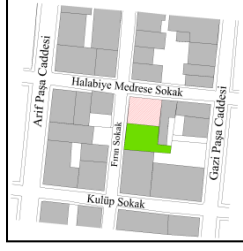
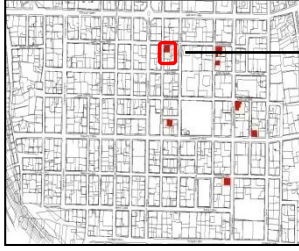

Şekil 5.14. Arka bahçe kapısının sokaktan görünümü ve hanımeli

Çizelge 5.3. Örnek No:3- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Dilaverbey Mah. Fırın Sok. No: 9 / KALEİÇİ

ÖRNEK NO: 3

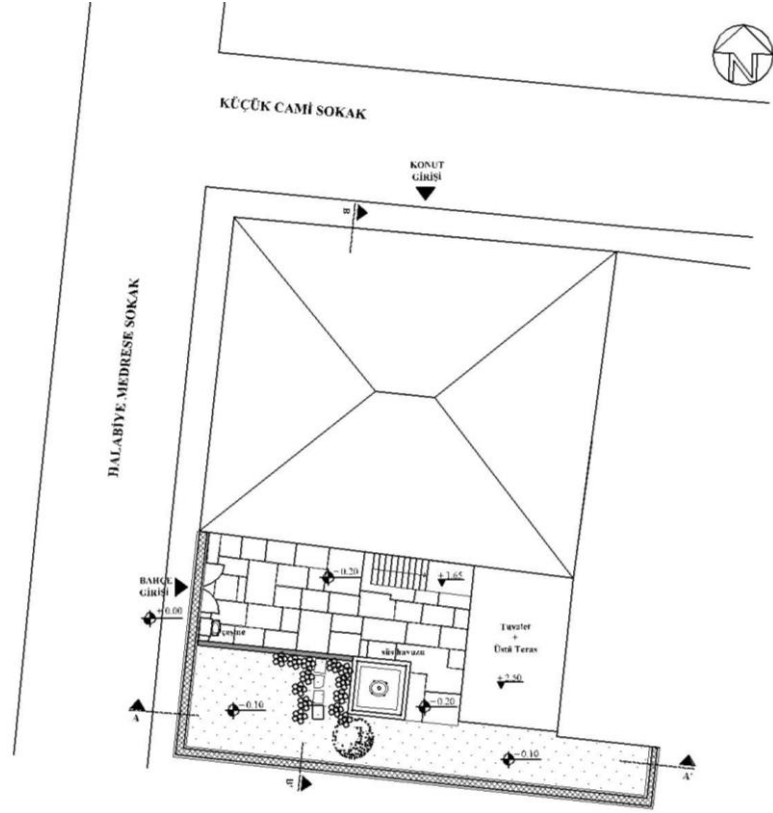
KONUT

KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ		KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ	
ADI	Hasan İMREN Evi	Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ
YAPIM YILI	20. yy başlarında	1	 Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Alt kâgir, üst ahşap karkas		
YAPIM AMACI	- Konut - Diğer	2	 Ön ve arka bahçeli konutlar
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	- Konut - Diğer	3	 Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
KAT SAYISI	1 Katlı	4	 Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	1,5 Katlı		
	2 Katlı	5	 Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
	2,5 Katlı		

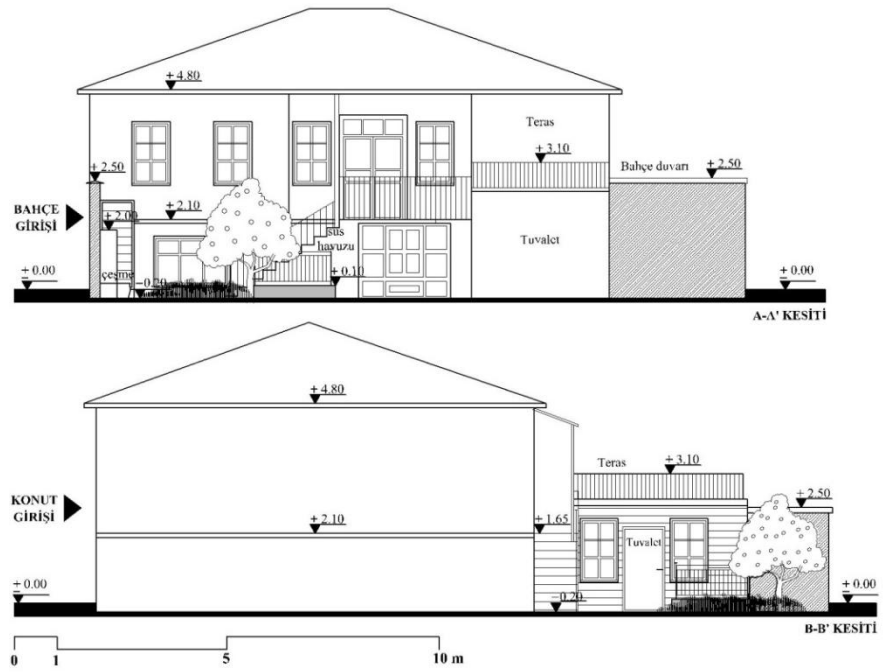
BAHÇE

BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ		BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	- Rekreasyon - Meyve Ağacı Yetiştirmek - Sebze Yetiştirmek - Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama	- Kömürlük- Odunluk - Müştemilat - Tuvalet - Mutfak	
	- Duvarlar - Bitkiler - Kapılar	- Garaj - Depo - Kümes	
	- Taş - Taş + Tuğla - Tuğla - Beton briket	- Kuyu - Çeşme	
	- Tek Kanatlı - Çift Kanatlı	- Ahşap - Demir	- Su sarnıcı - Niş
BAHÇE ZEMİNİ	Beton	BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
	Düzgünyonu Taş	Pergola	
	Kayrak Taş	Oturma Elemanları	
	Seramik (Mozaik)	Çocuk Oyun Elemanları	
	Sıkıştırılmış Toprak + Çim	Süs Havuzu	

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER													
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ	
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ			
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çit/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak		
Meyve Ağaçları	<i>Cydonia oblonga</i> Ayva ağacı			•				•			•		2
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asması			•					•		•	•	1
Çalllar	<i>Buxus sempervirens</i> Şimşir			•						•			---
	<i>Rosa spp.</i> Gül			•				•				•	---

Bahçe Planı

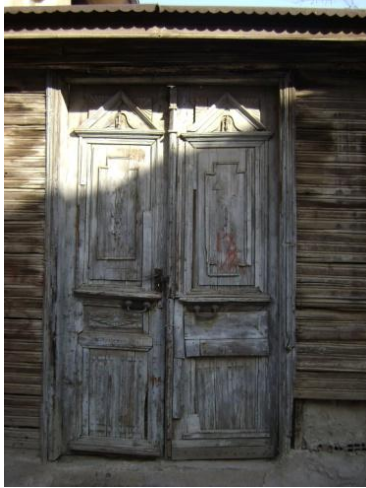
Kesitler

Şekil 5.15. Konut Bahçesi Örneği-3/Plan ve Kesitler

5.2.3. Konut Bahçesi Örneği-3

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi'nde, Fırın Sokak üzerinde; 115 ada, 3 no'lu parselde (No: 9) yer almaktadır. Bugün konutta 1950 yılından beri 2. sahipleri olan Hasan İmren ve ailesi oturmaktadır. Konut zamanında bir Yahudi ailesi için yapılmıştır.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik arka bahçeli konutlardandır. Toplam 202 m² parsel alanında; konut 130 m², bahçe ise 72 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.16. Bahçe kapısı

Şekil 5.17. Bahçe kapısının önü, sert zemin, çeşme

2.50 m yükseklikte tuğla dolgulu ahşap kaplamalı duvarlarla çevrili ve sokak kotundan 20 cm kadar alçaktaki bahçeye, orijinal özelliğini günümüze kadar korumuş ahşap bahçe kapısından girilmektedir (Şekil 5.16). Bahçede yüksek duvarlarla çevrelenerek mahremiyetin sağlanması, orijinallliğini korumuş süs havuzu ve çeşme gibi su öğelerinin yer alması, bizlere Türk bahçe kültürünü yansıtmaktadır.

Bahçe kapısından düz bir aks konutun bahçeye açılan arka kısmındaki merdivenin önüne ve konuta ilaveten yapılmış tuvalete kadar uzanmaktadır (Şekil 5.17). Bahçenin tüm sert zemini olan bu aks, kayrak taş ile döşenmiştir. Bahçenin başlıca

rekreatif yapısal öğelerinden olan çeşme ve süs havuzu bu sert zeminin hemen kenarında yer almaktadır. Kare şeklinde, mermerden yapılmış ve ortasında fiskiyesi bulunan havuz tam bir Türk bahçe tarzını yansıtmaktadır (Şekil 5.18). Havuzun çevresi herhangi bir olası kazaya tedbir olarak 80 cm yükseklikte demir parmaklık ile çevrelenmiştir. Bugün havuz susuz bırakılarak kullanım dışı olup, çeşme kullanılır durumdadır (Şekil 5.19).

Şekil 5.18. Mermer, fiskiyeli süs havuzu

Şekil 5.19. Çeşme

Konuta ilave olarak sonradan yapılmış tuvaletin üst kısmı teras olarak kullanılmaktadır. Üzerine gelen asma ağacının yapraklarıyla yazın yarı gölge olan ve demir korkuluk ile çevrili bu teras, bahçeyi üstten gören bir dinlenme yeri şeklindedir (Şekil 5.20).

Şekil 5.20. Sonradan yapılmış tuvalet ve üstündeki teras kısmı

Genel olarak iyi durumda olan konutun, bahçeye inen merdivenleri, bahçe zemini, duvarları ve kapısının bir hayli yıprandığı görülmektedir. Bunun yanında, bahçenin bitkisel öğelerinin yer aldığı kısmın gelişigüzel bir şekilde toprakla örtülü olması ve üzerinde kurumuş ağaç dalları ve çöplerin bulunması bahçede kötü bir görüntü yaratmaktadır (Şekil 5.21).

Şekil 5.21. Yıpranmış bahçe duvarı ve bahçenin bakımsız bir köşesi

Bitkisel öğeler açısından da zayıf ve bakımsız durumda olan bahçede bir adet ayva ağacı (*Cydonia oblonga*), sarılcı bitki türü olarak asma (*Vitis vinifera*) ile genellikle birçok bahçede görülen şimşir (*Buxus sempervirens*) ve güller (*Rosa spp.*) yer almaktadır (Şekil 5.22).

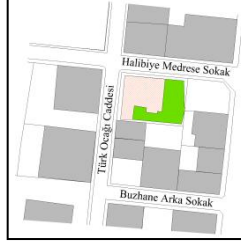
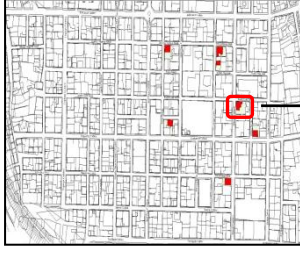

Şekil 5.22. Ayva ağacının etrafında kurumuş ağaç dalları ve çöpler

Çizelge 5.4. Örnek No:4- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Türk Ocağı Cad. Buzhane Arka Sok. No: 3 / KALEİÇİ

ÖRNEK NO: 4

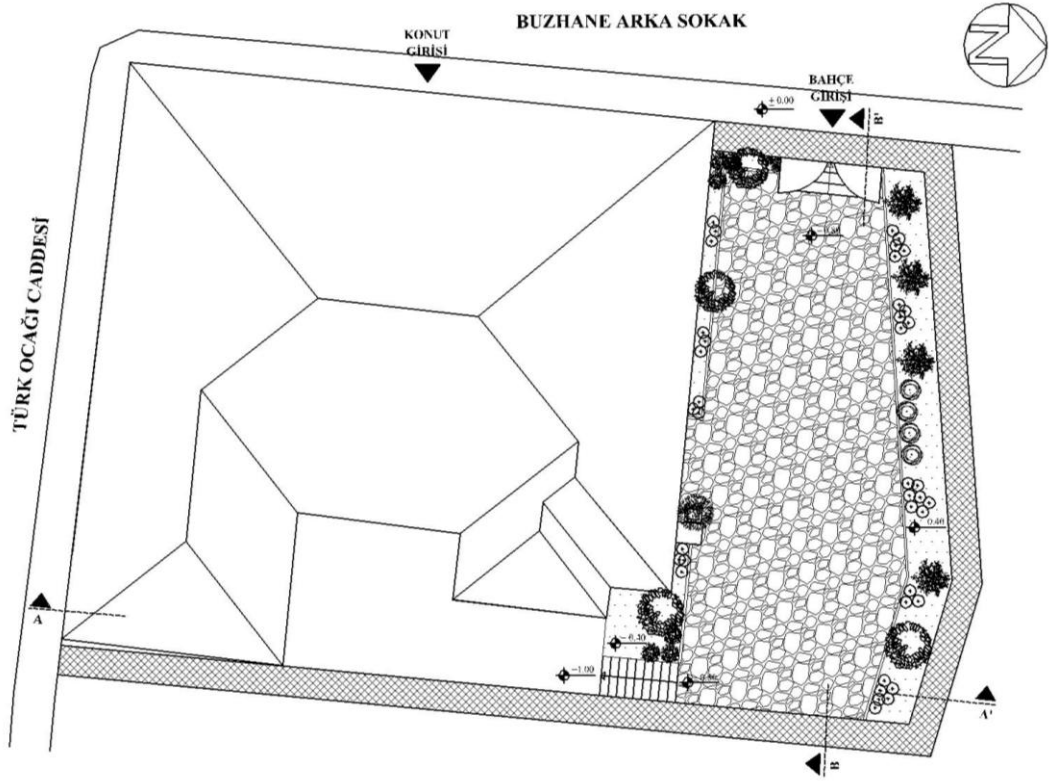

KONUT

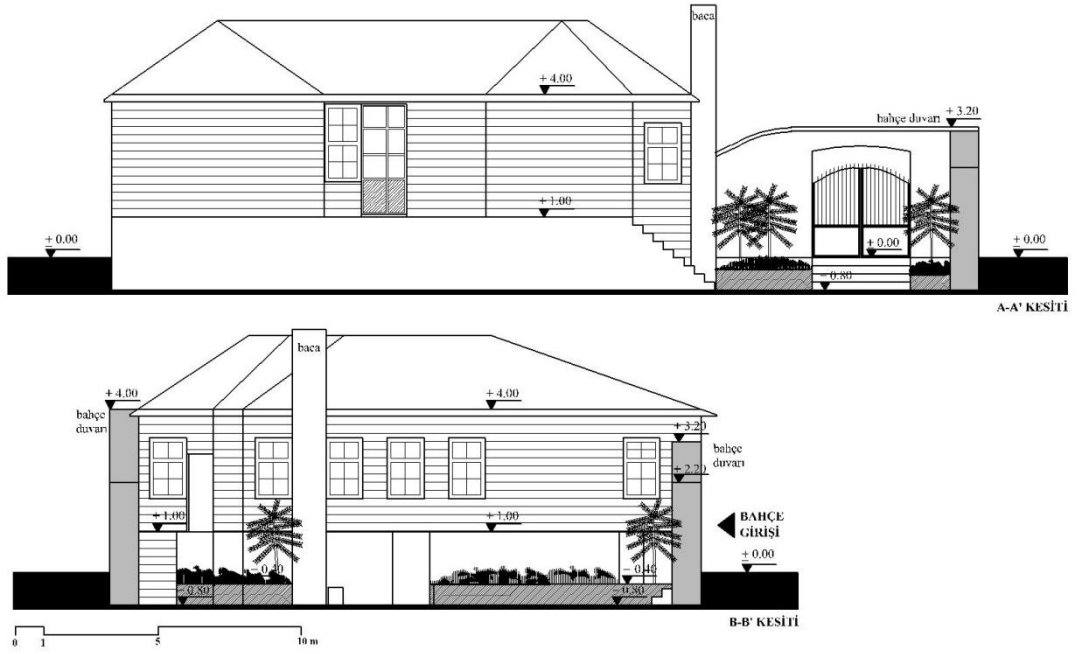
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Edirne İl Sosyal Müdürlüğü			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Alt kâgir, üst ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI		Konut	●	3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
	●	Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı		5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE

BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ		BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	• Rekreasyon	Kömürlük- Odunluk	
	• Meyve Ağacı Yetiştirmek	Müştemilat	
	• Sebze Yetiştirmek	Tuvalet	
	• Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama	Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	• Duvarlar	Garaj	
	• Bitkiler	Depo	
	• Kapılar	Kümes	
BAHÇE DUVARI	• Taş	Taş + Tuğla	Kuyu
	• Tuğla	Beton briket	• Çeşme
BAHÇE KAPISI	• Tek Kanatlı	Ahşap	Su sarnıcı
	• Çift Kanatlı	• Demir	• Niş
BAHÇE ZEMİNİ	Beton	BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
	Düzyüneyonu Taş	Pergola	
	• Kayrak Taş	Oturma Elemanları	
	Seramik (Mozaik)	Çocuk Oyun Elemanları	
	Sıkıştırılmış Toprak + Çim	Süs Havuzu	

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.23. Konut Bahçesi Örneği-4/Plan ve Kesitler

5.2.4. Konut Bahçesi Örneği-4

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi, Türk Ocağı Caddesi, Buzhane Arka Sokak üzerinde; 41 ada, 6 no'lu parselde (No: 3) yer almaktadır. 20. yüzyıl başlarından günümüze kalmış olan konutta bugün, Edirne İl Sosyal Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlardandır. Toplam 281 m² parsel alanında; konut 165 m², bahçe ise 116 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.24. Bahçeden görünüm

70 cm genişlikte 3.00 yükseklikte taş bahçe duvarları ile çevrili bahçe alanı daha çok geniş bir sert zemine sahip olup, duvarlar boyunca yaklaşık 60 cm genişlikte ve 30 cm yükseklikte bitkisel öğeler için toprak kısım bırakılmıştır (Şekil 5.24). Bahçe zemini beton derzli kayrak taşı ile kaplıdır. Bahçeye çift kanatlı 2.40 m yükseklikte ve 2.40 m genişlikteki demir kapıdan girilmektedir. Bahçe kapısı kaldırım ile aynı kotta bulunmakta olup, bahçeye merdivenle inilmektedir. Bahçe zemini, sokaktan yaklaşık 80 cm alçaktadır.

Bahçe, sadece mesai saatlerinde çalışanların molalarında kullandıkları dinlenme mekânıdır. Rekreatif bahçe öğesi olarak devamlı bahçede yer alan herhangi bir öğe bulunmamaktadır. Çalışanlar dinlenme zamanlarında masa, sandalye gibi taşınabilen

oturma elemanlarını kullanmaktadır. Bahçe duvarlarının yalnızca bir tanesinde nişler olup, bu nişlerin birinde geçmişten günümüze kalmış çeşme yer almaktadır (Şekil 5.25).

Şekil 5.25. Bahçe duvarındaki çeşme

Şekil 5.26. Konutun arka kısmına çıkan merdiven, çeşme, bahçedeki bitkisel öğeler

Bahçeden konutun arka kısmına, 9 basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır. Bahçe zemini ile bu kısmın arasında 1.80 m kot farkı bulunmaktadır (Şekil 5.26).

Alanı müsait olmasına rağmen daha çok sert zeminin yer kapladığı bahçede en çok çalı türleri yer almaktadır (Şekil 5.27). Kırmızı yapraklı kadın tuzluğu (*Berberis thunbergii* ‘Atropurpurea’), ortanca (*Hydrangea macrophylla*), alacalı pittisporum (*Pittosporum tenuifolium* ‘Variegatum’), sarı alacalı kurtbağrı (*Ligustrum ovalifolium*) ve abelya (*Abelia x garndiflora*) görülen türlerdir. Bunların dışında bahçede birkaç tane kokar ağaç (*Ailanthus altissima*) bulunmaktadır.

Şekil 5.27. Bahçede yer alan bitkisel öğeler

Çizelge 5.5. Örnek No:5- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Maarif Cad. Manyas Karakolu Sok. No: 13 / KALEİÇİ

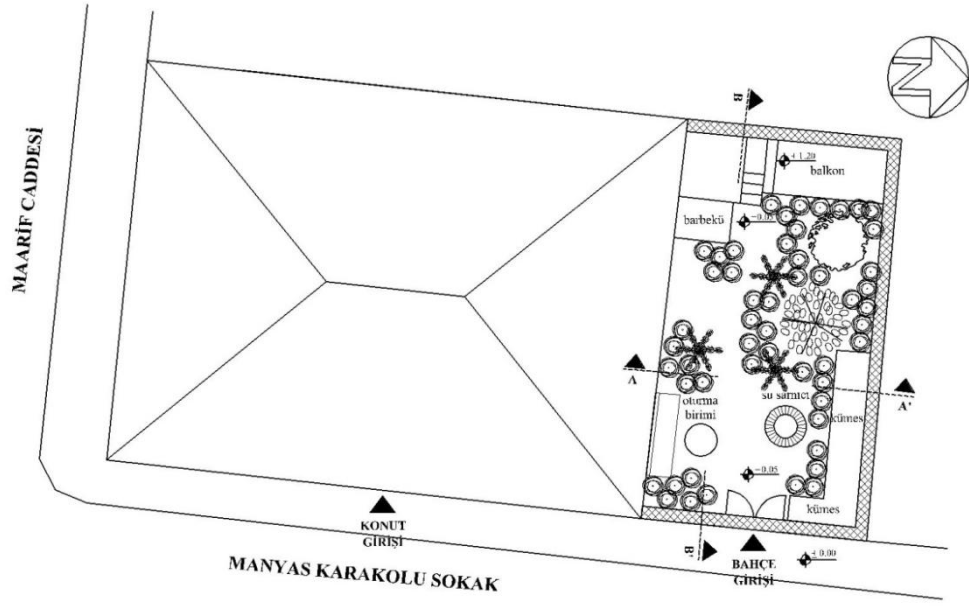
ÖRNEK NO: 5

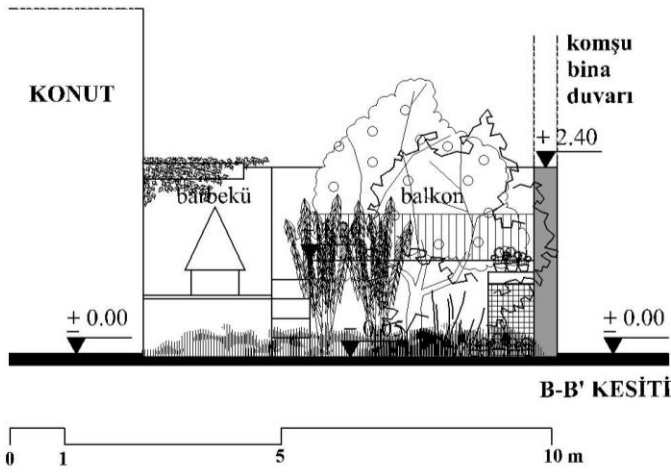
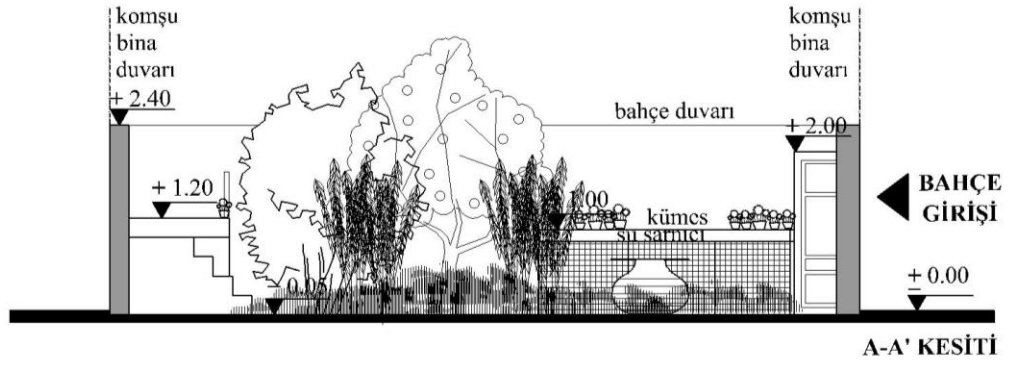
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	---			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Alt kâgir, üst ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı	●	4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı		5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE						
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ				BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	●	Rekreasyon			Kömürlük- Odunluk	
		Meyve Ağacı Yetiştirmek			Müştemilat	
		Sebze Yetiştirmek			Tuvalet	
		Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama			Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	●	Duvarlar			Garaj	
		Bitkiler		●	Depo	
	●	Kapılar		●	Kümes	
BAHÇE DUVARI		Taş		Taş + Tuğla	Kuyu	
	●	Tuğla		Beton briket	Çeşme	
BAHÇE KAPISI		Tek Kanatlı	●	Ahşap	●	Su sarnıcı
	●	Çift Kanatlı		Demir		Niş
BAHÇE ZEMİNİ	●	Beton			BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düğünyonu Taş				Pergola
		Kayrak Taş			●	Oturma Elemanları
		Seramik (Mozaik)				Çocuk Oyun Elemanları
		Sıkıştırılmış Toprak + Çim				Süs Havuzu

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çit/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Meyve Ağaçları	<i>Prunus persica</i> Şeftali ağacı			●			●			●		1
	<i>Prunus armeniaca</i> Kayısı ağacı			●						●		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Hedera helix</i> Duvar sarmaşığı		●									---
Çallılar	<i>Nerium oleander</i> Zakkum			●			●					---
	<i>Hydrangea macrophylla</i> Ortanca			●			●					---
Mevsimlik Çiçekler	<i>Pelargonium domesticum</i> Sardunya			●			●					---

Bahçe Planı

0 1 5 10 m

Kesitler

Şekil 5.28. Konut Bahçesi Örneği-5/Plan ve Kesitler

5.2.5. Konut Bahçesi Örneği-5

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi, Maarif Caddesi, Manyas Karakolu Sokak üzerinde; 22 ada, 5 no'lu parselde (No: 13) yer almaktadır. Yahudilerden günümüze kalmış olan konut, 20. yüzyıl başlarına ait bir yapıdır.

Konut, bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlardandır. Toplam 179 m² parsel alanında; konut 124 m², bahçe ise 55 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.29 Bahçe duvarı ve kapısı

Şekil 5.30. Bahçe kapısından görünüm

Dışarıdan bakıldığında sade bir görünüme sahip konutun zakkumlar ve asmalarla sarılmış hali çok hoş bir görünüm yaratmıştır. 2.45 m yükseklikte ve 30 cm genişlikteki tuğla örülü bahçe duvarları ve çift kanatlı ahşap bahçe kapısının birbiriyle ve konutla olan uyumu da bu güzel görünüme katkıda bulunmaktadır (Şekil 5.29).

Bahçe kapısından içeri girildiğinde ufak ama yemyeşil bir bahçeyle karşılaşılmaktadır (Şekil 5.30). Bahçe zemini neredeyse görülemeyecek kadar bitkisel öğelerle kaplıdır. Bahçe çok küçük olmasına rağmen birçok fonksiyona yer verilmeye çalışılmıştır. Konuta bitişik olarak bahçenin bir köşesi dinlenme yeri olarak ayrılmıştır ve burada bir masa ile sedir tarzı oturma ögesi yer almaktadır (Şekil 5.31). Bir diğer dinlenme ve aynı zamanda bahçeyi yukarıdan izleyebilmek için de uygun olan yer, bahçeden 1.20 m yükseklikte birkaç basamakla çıkılan terasa benzer yapıdaki balkon kısmıdır. Balkonun önünde 70 cm yükseklikte demir korkuluk ve bu korkuluğun

önünde birçok içerisinde kaktüs yer alan saksılar bulunmaktadır. Ayrıca konutun bahçeye açılan kapısının hemen yanında bir barbekü mevcuttur (Şekil 5.32).

Şekil 5.31. Dinlenme yeri

Şekil 5.32. Balkon, barbekü ve bitkisel öğeler

Rekreasyonel bahçe öğeleri ve mekânları dışında bahçede, bugün kullanılmayan bir kümes (Şekil 5.33) ve konut sahibinin söylediğine göre tarihi geçmişi 250 yılı bulan seramik bir su sarnıcı bulunmaktadır (Şekil 5.34).

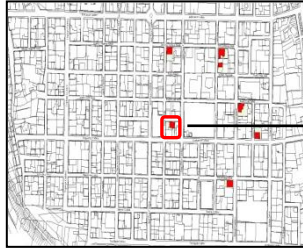
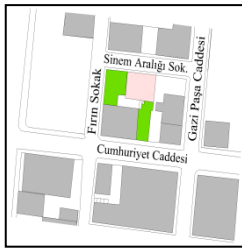
Şekil 5.33. Kümes

Şekil 5.34. Su sarnıcı (250 yıllık)

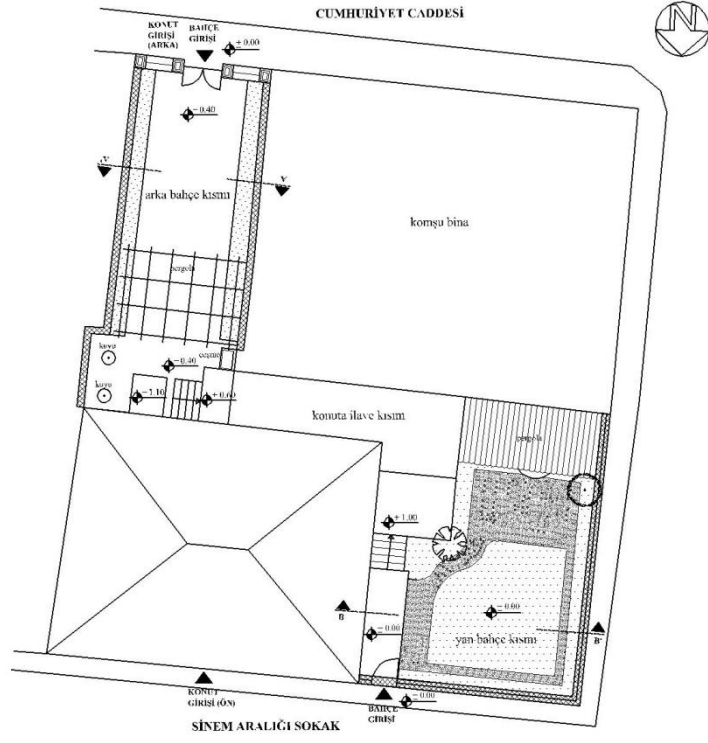
Birçok bitki türü bulunan bahçede, şeftali (*Prunus persica*), kayısı (*Prunus armeniaca*) ve asma (*Vitis vinifera*) ağaçları, zakkum (*Nerium oleander*) ve ortancalar (*Hydrangea macrophylla*), duvar sarmaşığı (*Hedera helix*) gibi sarılıcı türler, sardunyalar (*Pelargonium domesticum*) ve saksılarda kaktüsler (*Ferocactus latispinus*) ile kurdele çiçekleri (*Chlorophytum comosum*) yer almaktadır (Şekil 5.32).

Çizelge 5.6. Örnek No:6- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

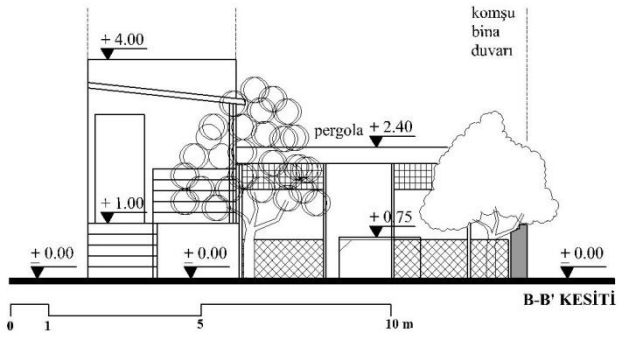
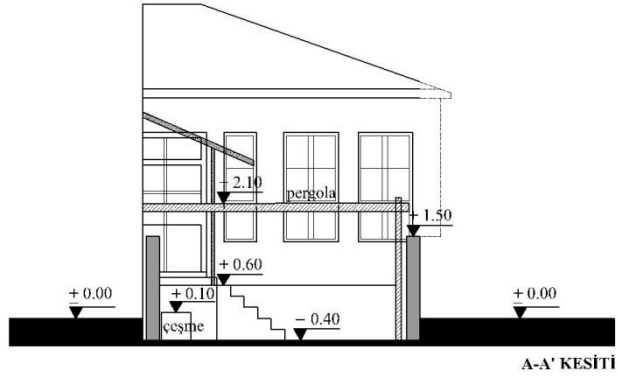
ADRES: Cumhuriyet Cad. Sinem Aralığı Sok. No: 3 / KALEİÇİ				ÖRNEK NO: 6	
					
KONUT					
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ		
ADI	Nurettin BAYRAKTAR Evi		Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy		1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Kâgir				
YAPIM AMACI	- Konut - Diğer		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	- Konut - Diğer		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
KAT SAYISI	1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	1,5 Katlı				
	2 Katlı		5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
	2,5 Katlı				

BAHÇE					
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ			BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	Rekreasyon		Kömürlük- Odunluk		
	Meyve Ağacı Yetiştirmek		Müştemilat		
	Sebze Yetiştirmek		Tuvalet		
	Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama		Mutfak		
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	Duvarlar		Garaj		
	Bitkiler		Depo		
	Kapılar		Kümes		
BAHÇE DUVARI	Taş	Taş + Tuğla	Kuyu		
	Tuğla	Beton briket	Çeşme		
BAHÇE KAPISI	Tek Kanatlı	Ahşap	Su sarnıcı		
	Çift Kanatlı	Demir	Niş		
BAHÇE ZEMİNİ	Beton		BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER		
	Düzgünyonu Taş		Pergola		
	Kayrak Taş		Oturma Elemanları		
	Seramik (Mozaik)		Çocuk Oyun Elemanları		
	Sıkıştırılmış Toprak + Çim		Süs Havuzu		

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çit/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Süs Ağaçları	<i>Tilia tomentosa</i> Gümüşli- tüylü ıhlamur ağacı			•				•				1
Meyve Ağaçları	<i>Prunus domestica</i> Erik ağacı			•			•			•		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asması			•				•		•	•	2
Çalılar	<i>Rosa spp.</i> Gül			•			•				•	---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.35. Konut Bahçesi Örneği-6/Plan ve Kesitler

5.2.6. Konut Bahçesi Örneği-6

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi, Sinem Aralığı Sokak üzerinde; 96 ada, 9 no'lu parselde (No: 3) yer almaktadır. 20. yüzyıl başlarından günümüze kalmış olan konutta bugün, Emekli Başkomiser Nurettin Bayraktar ve ailesi oturmaktadır.

Konut, bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 219 m² parsel alanında; konut 83 m², bahçe ise 136 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.36. Arka bahçe duvarı ve kapısı Şekil 5.37. Arka bahçe-demir pergola, çeşme

Arka bahçe, çevrede bulunan yüksek binalardan rahatça görülmesinden dolayı konut sahipleri tarafından pek kullanılmamaktadır. Hatta buradaki bahçe kapısı da iptal edilmiş olup, caddeye bakan bu kısımdan konuta ve bahçeye giriş yapılmamaktadır. Bahçenin orijinal halinden neredeyse geriye tek kalan, yapıldığı dönemde çok rastlanan yapıdaki bahçe duvarları da yıpranmış durumdadır (Şekil 5.36). Arka bahçe, iki yanı 1.90 m yükseklikte duvarlar ile çevrilidir ve zemini kaldırımından 40 cm alçakta olup dökme beton kaplıdır. Bahçede sadece bir çeşme ile demir bir pergola bulunmaktadır (Şekil 5.37). Bir de eskiden kalmış iki adet kuyu kapağı mevcuttur.

Konutun aktif olarak kullanılan, konut sahipleri tarafından düzenlenmiş ve esas görevini yerine getiren yan bahçe kısmıdır. Yan bahçe, 35 cm genişlik ve 1.80 m

yükseklikte duvarlar ile çevrelenmiştir. Bahçe kapısından girişte konuta ilave yapılmış kısma kadar dökme beton ile kaplı sert zemin bulunmaktadır. Bunun dışında bahçe zemini tümüyle, etrafı kilit taşlarıyla sınırlandırılmış ve içerisinde bitkisel öğelerin yer aldığı toprak kısımların haricinde küçük taşlarla kaplıdır (Şekil 5.39, 5.40). Bahçede ahşap bir pergola ve hemen onun önünde bir masa yer almaktadır. Burada özellikle yazın dinlenen, yemek yenen bir mekân yaratılmıştır (Şekil 5.38).

Şekil 5.38. Dinlenme alanı-pergola, masa

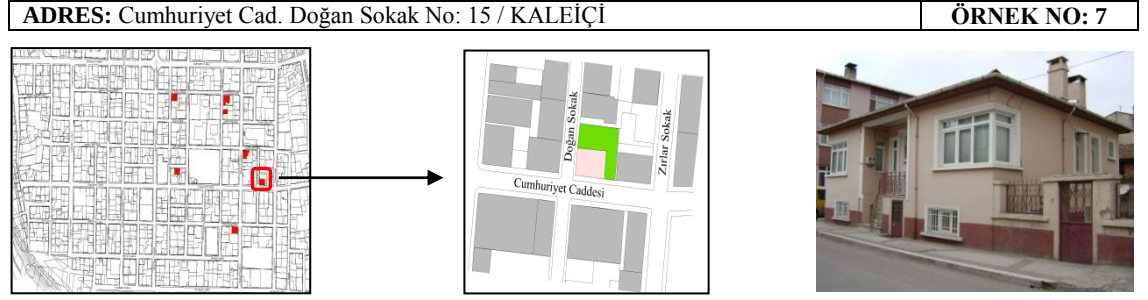
Şekil 5.39. Yan bahçeden bir görünüşü

Bitkisel öğeler açısından zayıf durumdadır. Arka bahçede sadece bir adet asma (*Vitis vinifera*) ve güller (*Rosa spp.*) bulunmaktadır. Yan bahçe kısmı daha yeni düzenlenmiş olup, burada da birer adet erik ağacı (*Prunus domestica*) ve ıhlamur ağacı (*Tilia tomentosa*) ile bol miktarda gül (*Rosa spp.*) yer almaktadır. Ayrıca sebze yetiştirmek için de ayrılmış kısımlar mevcuttur.

Şekil 5.40. Kilit taşı ile çevrili sebze yetiştirmek için ayrılmış kısımlar

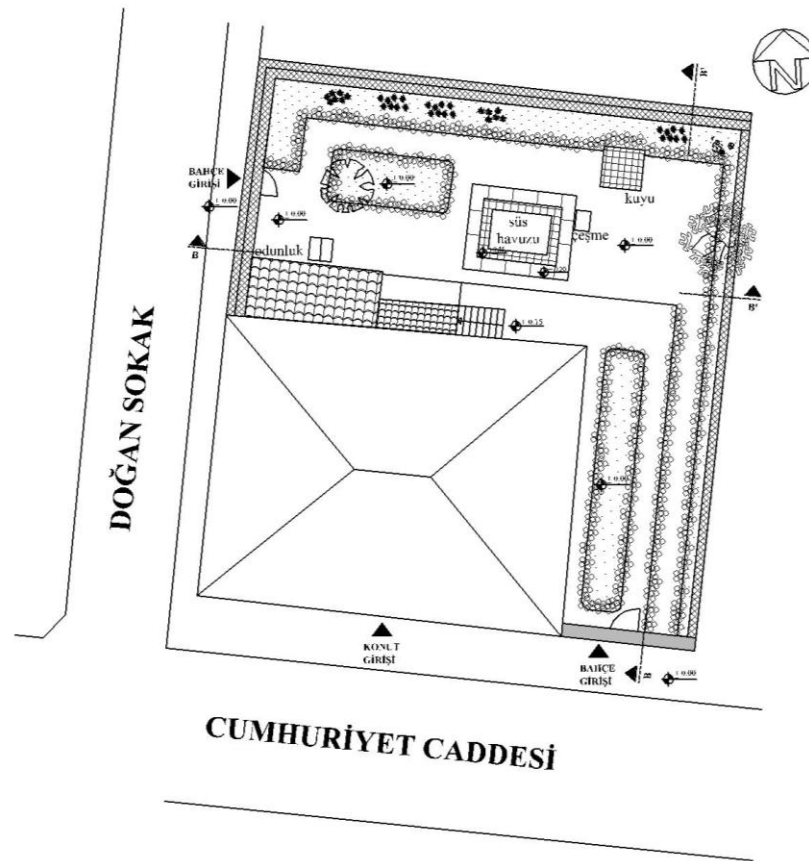
Çizelge 5.7. Örnek No:7- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

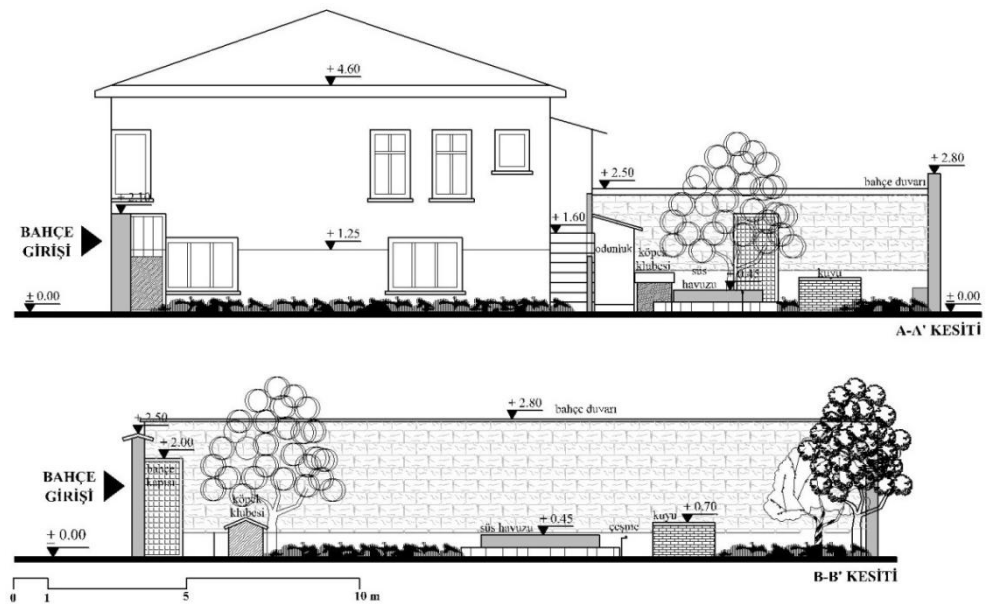
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Emel SATANOKLAR Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	1952			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Kâgir					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı	●	5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE						
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ				BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	●	Rekreasyon		●	Kömürlük- Odunluk	
		Meyve Ağacı Yetiştirmek			Müştemilat	
		Sebze Yetiştirmek			Tuvalet	
		Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama			Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	●	Duvarlar			Garaj	
		Bitkiler		●	Depo	
	●	Kapılar			Kümes	
BAHÇE DUVARI		Taş		Taş + Tuğla	●	Kuyu
	●	Tuğla		Beton briket	●	Çeşme
BAHÇE KAPISI	●	Tek Kanatlı		Ahşap		Su sarnıcı
		Çift Kanatlı	●	Demir		Niş
BAHÇE ZEMİNİ	●	Beton			BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzgünyonu Taş				Pergola
		Kayrak Taş				Oturma Elemanları
		Seramik (Mozaik)				Çocuk Oyun Elemanları
	●	Sıkıştırılmış Toprak + Çim			●	Süs Havuzu

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çıt/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Meyve Ağaçları	<i>Prunus domestica</i> Erik ağacı			•			•			•		1
	<i>Ficus carica</i> İncir ağacı			•						•		1
	<i>Prunus cerasus</i> Vişne ağacı			•			•			•		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asması			•				•		•	•	1
Çalllar	<i>Buxus sempervirens</i> Şimşir		•						•			---
	<i>Rosa spp.</i> Gül			•			•				•	---
Mevsimlik Çiçekler	<i>Lilium spp.</i> Zambak			•			•					---
	<i>Narcissus spp.</i> Nergis			•			•					---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.41. Konut Bahçesi Örneği-7/Plan ve Kesitler

5.2.7. Konut Bahçesi Örneği-7

Konut, Kaleiçi, Dilaverbey Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi, Doğan Sokak üzerinde; 33 ada, 2 no'lu parselde (No:15) yer almaktadır. Konut 1952 yılında Ermenilerden alınmış boş arsa üzerine yapılmıştır. Konutta bugün hala ilk sahipleri Emel Satonaklar ve ailesi ikamet etmektedir.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 241 m² parsel alanında; konut 95 m², bahçe ise 146 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.42. Yan bahçe kapısı

Şekil 5.43. Arka bahçe kapısı

Şekil 5.44. Arka bahçe kısmı

Konut bahçesine giriş arka taraftaki bahçe kapısında yapılmaktadır (Şekil 5.43). Tek kanatlı demir yan bahçe kapısı (Şekil 5.42) ve 1.80-2.80 arasında değişen yükseklikte ve 25 cm genişlikteki tuğla örülü bahçe duvarları konutun ilk yapıldığı zamandan günümüze kalmıştır. Bahçe zemininin büyük bir kısmı sıkıştırılmış toprak ile kaplıdır. Sadece konuta bitişik kısımlarda dökme beton ile çevrilidir.

Arka bahçe kısmı tam olarak konutun dışarıdaki yaşam mekânı olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple bahçede birçok yapısal bahçe ögesine yer verilmiştir. Süs havuzu, çeşme, kuyu ve oturma elemanları başlıca yapısal öğelerdir (Şekil 5.44). Ayrıca bahçede konuta bitişik olarak bulunan bir odunluk ve hemen önünde evin bir bireyi gibi olan “fifi” adlı köpek için bir kulübe yer almaktadır.

Şekil 5.45. Arka bahçeden görünüşler

Bahçedeki su öğeleri olan süs havuzu, çeşme ve kuyu konum olarak bir arada bulunmaktadır (Şekil 5.45). Bunların çevresinde seramik çanak, küçük taş hayvan figürlü heykelcikler ve ahşap, boyalı tekerlek gibi bazı dekoratif öğelerle süslenmiştir. Çeşme dekoratif bir özelliğe sahip olmayıp sadece fonksiyonel olarak kullanılmaktadır. Süs havuzu ve karşısındaki oturma elemanları ile hem görsel hem de fonksiyonel bir dinlenme alanı yaratılmıştır. Bahçede yer alan kuyu ise şu an kullanılmamaktadır.

Şekil 5.46. Yan bahçeden görünüşler

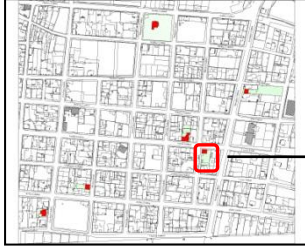
Konutun yan bahçe kısmı, bir bölümü beton ile döşenmiş sert zemin ve şimşirler ile çevrelenmiş içlerinde mevsimlik çiçeklerin yer aldığı uzun parterlerden oluşan bir alandır (Şekil 5.46).

Bahçe genel olarak yeşil bir görünüme sahiptir. Ayrıca Türk bahçe kültürünü yansıtan bir biçimde bahçenin bitkisel öğelerinin yer aldığı parterlerin tamamı şimşirlerle (*Buxus sempervirens*) çevrelenmiştir. Bu parterlerin içlerinde ise vişne (*Prunus cerasus*), incir (*Ficus carica*) ve erik (*Prunus domestica*) gibi meyve ağaçları, çalı türlerinden güller (*Rosa spp.*), nergis (*Narcissus spp.*), zambak (*Lilium spp.*) gibi mevsimlik çiçekler ve asmalar (*Vitis vinifera*) yer almaktadır.

Çizelge 5.8. Örnek No:8- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: İstiklal Cad. No: 5 / KARAĞAÇ

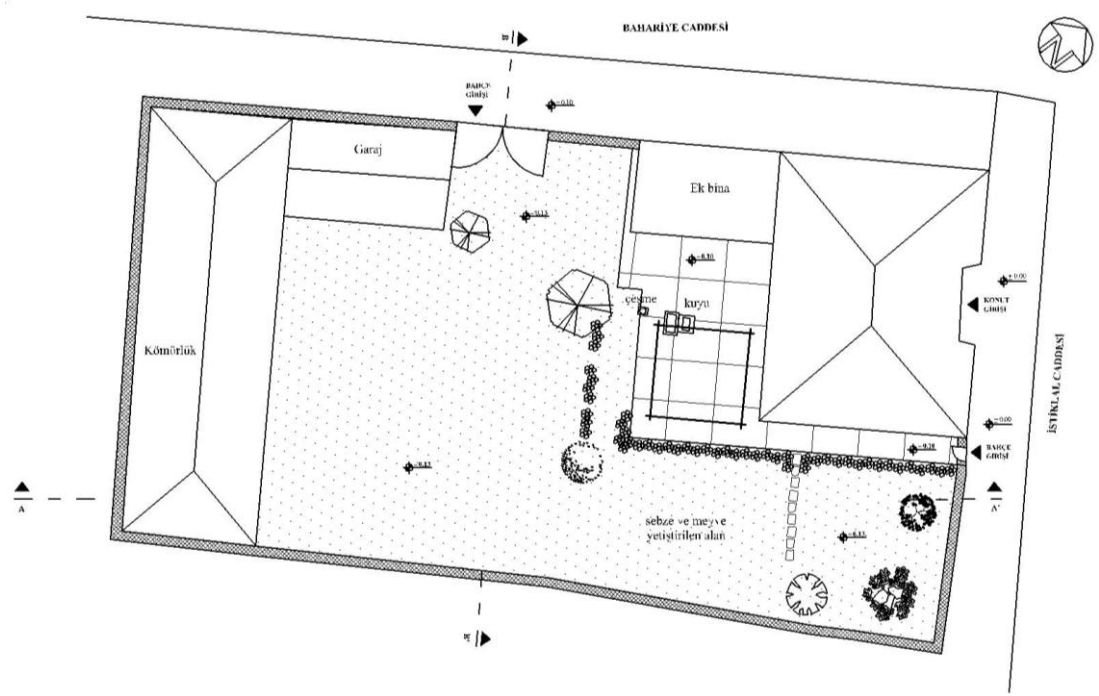
ÖRNEK NO: 8

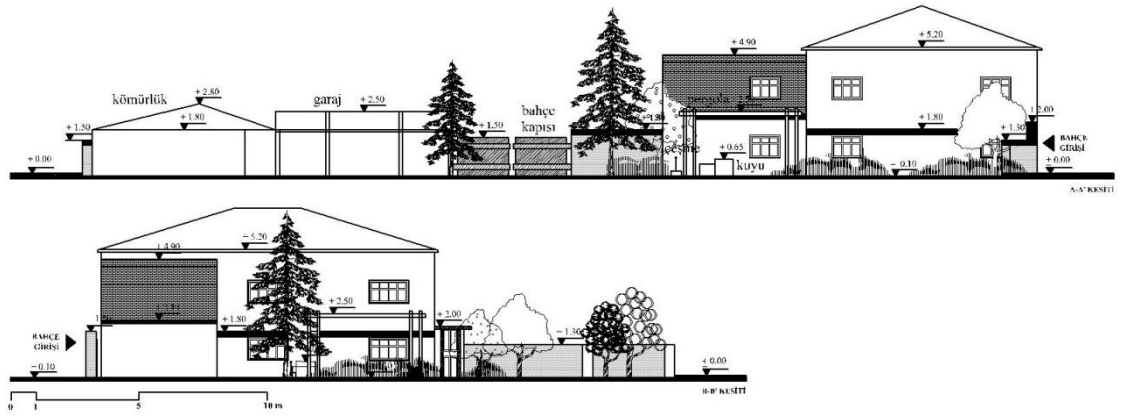
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Sezai GÜÇKAN Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Kâgir					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı	●	5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE						
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ					BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI		Rekreasyon			●	Kömürlük- Odunluk
		Meyve Ağacı Yetiştirmek			●	Müştemilat
	●	Sebze Yetiştirmek				Tuvalet
	●	Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama				Mutfak
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	●	Duvarlar			●	Garaj
		Bitkiler				Depo
	●	Kapılar				Kümes
BAHÇE DUVARI		Taş		Taş + Tuğla	●	Kuyu
	●	Tuğla		Beton briket	●	Çeşme
BAHÇE KAPISI	●	Tek Kanatlı	●	Ahşap		Su sarnıcı
		Çift Kanatlı		Demir		Niş
BAHÇE ZEMİNİ	●	Beton			BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzyüneyonu Taş			●	Pergola
		Kayrak Taş				Oturma Elemanları
		Seramik (Mozaik)				Çocuk Oyun Elemanları
	●	Sıkıştırılmış Toprak + Çim				Süs Havuzu

[illegible]

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.47. Konut Bahçesi Örneği-8/Plan ve Kesitler

5.2.8. Konut Bahçesi Örneği-8

Konut, Karaağaç Mahallesi'nde İstiklal Caddesi üzerinde; 857 ada, 1 no'lu parselde (No: 3) yer almaktadır. Bugün konutta 3. Sahipleri olan Sezai Güçkan ve ailesi ikamet etmektedir. 20 yy'da yapılmış olan konut günümüze kadar kısmen orijinalliği korunarak gelmiştir, fakat bahçesi için aynı durum söz konusu değildir.

Konut, bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 835 m² parsel alanında; konut 132 m², bahçe ise 703 m² yer kaplamaktadır.

Yan ve arka bahçeye sahip konutun bahçe alanı oldukça büyük olmasına rağmen içerisinde barındırdığı yapısal bahçe ve rekreatif öğeler bakımından oldukça zayıftır (Şekil 5.48). Ayrıca bahçede günümüze orijinalliği korunarak kalan yalnızca bahçe duvarından çok az bir kalıntı ile bugün kullanılan çeşmede suyun döküldüğü kurnadır.

Şekil 5.48. Arka bahçe kısmı. Sert zemin- pergola, kuyu ve çeşme

Konut, tuğladan örülmüş, 1.30 m. yükseklik ve 35 cm. genişlikte bahçe duvarı ile çevrilidir (Şekil 5.49). Duvarın sokağa bakan tarafı sıvalı olup, bahçeye yani içe dönük kısmı sıvasızdır.

Şekil 5.49 Konutun bahçe duvarı

Bahçenin yan ve arka tarafından girilen 2 adet kapısı mevcuttur. Kapıların ikisi de ahşaptır. Yan bahçe kısmına girilen kapı tek kanatlı ahşap olup kaldırımından 1 basamak kadar alçaktadır (Şekil 5.50). Arka bahçeye giriş kapısı da çift gibi olup çift kanatlı ahşaptan yapılmıştır. 4 m. genişliğindeki bu kapıdan bahçeye kaldırımından çok az bir eğimle alçalarak girilir. Ayrıca araç girişi de bu kapıdan sağlanmaktadır.

Şekil 5.50. Bahçe kapıları

Bahçenin içinde arka bahçe kapısından girince hemen sağda yer alan üç tarafı açık üstü kiremit örtülü 2.50 m. yüksekliğinde bir garaj bulunmaktadır (Şekil 5.51). Bu garaja hemen bitişik, yaklaşık 115 m²'lik yer kaplayan 2 odadan oluşmuş kömürlük ve müstemilattan oluşan bir kısım yer almaktadır.

Şekil 5.51. Sert zeminden arka bahçeye ve garaja bakış

Konutun arka tarafında hemen konuta bitişik 60 m²'lik bir sert zemin bulunmaktadır. Zemin tamamen beton ile kaplıdır. Bu alanda 4.00x4.00 m ebadında 2,5 m yükseklikte demirden yapılmış üzeri asmalar ile sarılmış gölgelik yaratan bir pergola, bir kuyu ve bir de çeşme yer almaktadır. Kuyu diğer birçok bahçede görüldüğü gibi konuta yakın bir yerde, zemin üzerindeki kısmı beton olup, bugün kullanılmamaktadır.

Çeşme ise kuyunun hemen yanında, sonradan yapılmış ve eskiden kalmış olan kurnayla kullanılmaktadır (Şekil 5.52). Bahçenin bu kısmı ile kömürlük ve garaja kadar olan alan tamamen toprak ve çim ile örtülüdür. Bahçede yürüme yolları yoktur. Sadece buradaki sert zeminin dışında ara ara yer alan kayrak taşları bulunmaktadır.

Şekil 5.52. Bahçede yer alan çeşme ve kuyu

Bahçede geniş ve düz bir yeşil alan olmasına rağmen bitkisel öğelere çok az yer verilmiştir. Mevcut ağaçlar bahçede gelişigüzel yerlerde bulunup, herhangi bir düzen içerisinde değildir. Bahçede birkaç tane meyve ağacı dışında 2 adet karaçam (*Pinus nigra*) mevcuttur. Meyve ağaçlarından, badem (*Prunus dulcis*), erik (*Prunus domestica*), incir (*Ficus carica*) ve ayva (*Cydonia oblonga*) türleri bulunmaktadır. Bunun dışında yaklaşık 90 m²'lik bir alan sebze yetiştirilmek için ayrılmıştır (Şekil 5.53).

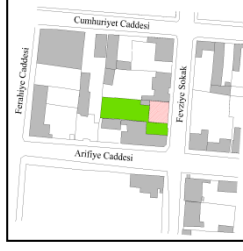
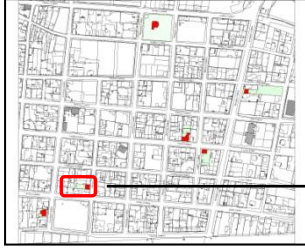
Şekil 5.53. Yan bahçe kısmında sebze yetiştirmek için ayrılmış alan ve şimşirler

Bahçede çalı olarak özellikle sert zeminin kenarı boyunca şimşirler bulunmaktadır. Şimşirler (*Buxus sempervirens*) burada sert zemin ve yeşil alanı birbirinden ayıran bir çit işlevi görmektedir (Şekil 5.53). Şimşirlerin yanında çok da az olsa güller (*Rosa spp.*) görülmektedir.

Çizelge 5.9. Örnek No:9- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Cumhuriyet Cad. ve Arifiye Cad. Arası, Fevziye Sok. No: 6 / KARAĞAÇ

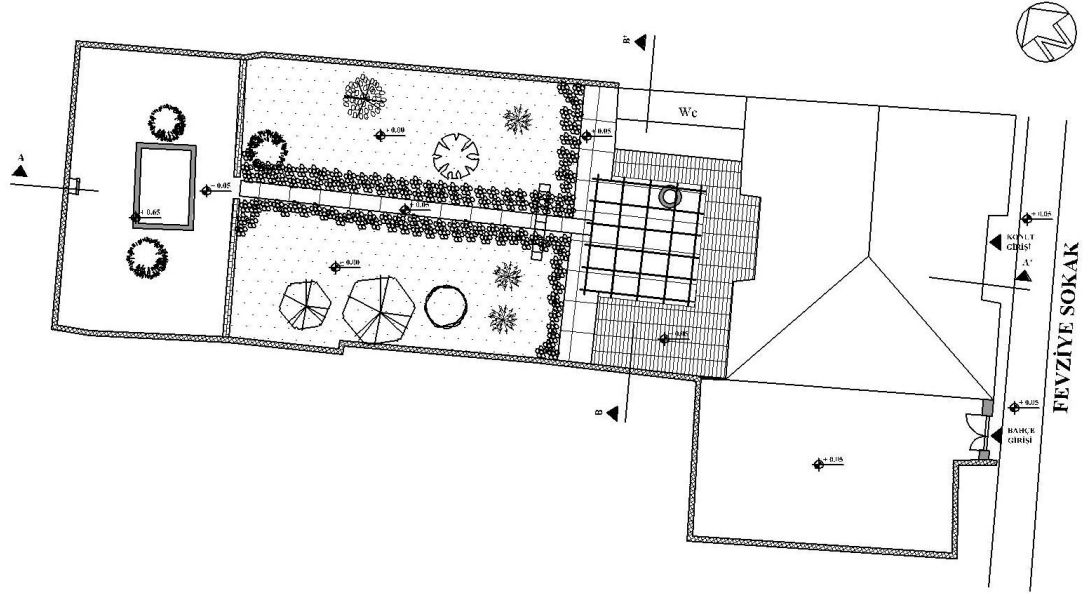
ÖRNEK NO: 9

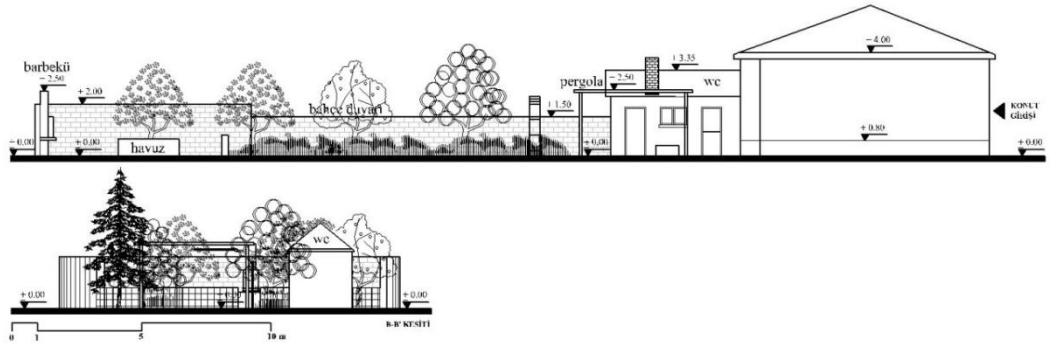
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Mukaddes KAYALAR Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı	●	5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE					
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ			BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER		
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	•	Rekreasyon		Kömürlük- Odunluk	
		Meyve Ağacı Yetiştirmek		Müştemilat	
		Sebze Yetiştirmek	•	Tuvalet	
		Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama		Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	•	Duvarlar		Garaj	
		Bitkiler		Depo	
	•	Kapılar		Kümes	
BAHÇE DUVARI		Taş		Taş + Tuğla	
		Tuğla	•	Beton briket	
BAHÇE KAPISI		Tek Kanatlı		Ahşap	
	•	Çift Kanatlı	•	Demir	
BAHÇE ZEMİNİ	•	Beton		BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzgünyonu Taş	•	Pergola	
		Kayrak Taş	•	Oturma Elemanları	
		Seramik (Mozaik)		Çocuk Oyun Elemanları	
		Sıkıştırılmış Toprak + Çim		Süs Havuzu	

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çıt/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Süs Ağaçları	<i>Pinus nigra</i> Karaçam		•		•							2
Meyve Ağaçları	<i>Prunus avium</i> Kiraz ağacı			•			•			•		2
	<i>Prunus persica</i> Şeftali ağacı			•			•			•		1
	<i>Prunus domestica</i> Erik ağacı			•			•			•		1
	<i>Pyrus comminus</i> Ayva ağacı			•			•			•		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asması			•				•		•	•	1
Çallılar	<i>Buxus sempervirens</i> Şimşir		•		•				•			---
	<i>Yucca gloriosa</i> Avize çiçeği		•		•		•					4
	<i>Rosa spp.</i> Gül			•			•				•	---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.54. Konut Bahçesi Örneği-9/Plan ve Kesitler

5.2.9. Konut Bahçesi Örneği-9

Konut, Karaağaç Mahallesi'nde, Cumhuriyet Caddesi ve Arifiye Caddesi arasında Fevziye Sokak üzerinde; 893 ada, 6 no'lu parselde (No: 20) yer almaktadır. Bugün içerisinde ikamet eden Mukaddes Kayalar'a göre konut, Rumlardan günümüze kalan 20. yüzyıl eseridir. Konut bakımlı ve iyi durumdadır ancak bahçesi bu bölgede yer alan diğer incelenen bahçe örneklerden çok farklı olmayıp, günümüze orijinal özelliklerini büyük ölçüde kaybederek gelmiştir.

Konut, bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 475 m² parsel alanında; konut 112 m², bahçe ise 363 m² yer kaplamaktadır.

Konutun geniş bir bahçe alanı bulunmaktadır. Yan bahçe kısmı, içerisinde sadece tüplerin bulunduğu adeta üstü açık bir depo görevi görmektedir. Konutun bahçe olarak kullanılan kısmı tamamen arka bahçedir. Fakat arka bahçenin çok az bir bölümü aktif olarak kullanılmaktadır.

Konut bahçesi, dört tarafı beton briketten yapılmış duvarlarla çevrilmiştir. 40 cm genişlikteki duvarların yüksekliği 1.50-2.00 m. arasında değişmektedir. Çoğu bahçe duvarında görüldüğü gibi duvarın sokağa bakan tarafları sıvalı olup, bahçe içine bakan tarafları sıvasızdır (Şekil 5.55).

Kaldırımla aynı seviyeden girilen bahçenin tek giriş kapısı yan bahçe kısmında, çift kanatlıdır ve demirden yapılmıştır (Şekil 5.56).

Şekil 5.55. Bahçe duvarı

Şekil 5.56. Bahçe kapısı

Arka bahçede konutun bahçeye çıkış kapısının ve konuta bitişik olarak sonradan yapılmış tuvalet kısmının önünde 32 m²'lik dökme mozaik ile kaplanmış sert zemin yer almaktadır. Bahçedeki rekreatif yapısal öğeler daha çok bu kısımda olup, 2.50 m yükseklikte ve 4.00 x 4.50 m ebadında üstü asmalar ile örtülü bir demir bir pergola, bir adet piknik masası ve eskiden kalmış, kullanılmayan bir kuyu bulunmaktadır (Şekil 5.57, 5.58).

Şekil 5.57. Arka bahçe kısmı

Şekil 5.58. Kuyu

Bu alandan itibaren bahçeyi sağ ve solda eşit büyüklükte iki yeşil alana bölen 60 cm genişlikte dökme beton kaplı bir yol yaklaşık olarak 13 m. kadar devam eder ve burada 80 cm yükseklikte tuğladan örülmüş 25 cm kalınlıkta bir duvar ile son bulur. Duvarın diğer tarafında 72 m²'lik dökme beton kaplı bir sert zemin bulunmaktadır. Burada bahçe duvarına bitişik bugün kullanılmayan, tuğladan yapılmış bir barbekü ve yine kullanılmayan 2.50 x 3.50 m ebadında, 70 cm yükseklikte bir havuz mevcuttur. Bu havuzun gerçek anlamda yüzme aktivitesinin yapılamayacağı boyutta olmasının sebebi, daha önce konut sahibinin çocukları küçük yaşlarda iken girip, oynayacakları bir çocuk havuzu olarak düşünülüp, yapılmış olmasıdır. Bugün gerçek fonksiyonunu yitirmiş bu havuz kendi haline ve içi boş bir şekilde bırakılmıştır. Bahçenin bakımsız bu kısmı gerçekten kötü bir görüntü oluşturmaktadır (Şekil 5.59).

Şekil 5.59. Havuz ve barbekünün bulunduğu bakımsız kısım

Bahçe bitkisel öğeler açısından incelendiğinde, ilk göze çarpan meyve ağaçlarının çoğunluğu oluşturmaktadır. Bahçede yer alan meyve ağaçları, 3 adet kiraz (*Prunus avium*), 1'er adet şeftali (*Prunus persica*), erik (*Prunus domestica*) ve armut (*Pyrus comminus*) ağaçlarıdır. Meyve ağaçlarının dışında 2 adet karaçam (*Pinus nigra*) ve demir pergolayı saran asma (*Vitis vinifera*) bulunmaktadır. Bahçedeki 60 cm genişlikteki yürüyüş yolunun her iki tarafında da şimşirler (*Buxus sempervirens*) yer almaktadır. Ayrıca güller (*Rosa spp.*) ve avize çiçeği (*Yucca gloirosa*) görülen diğer çalı türleridir. (Şekil 5.60).

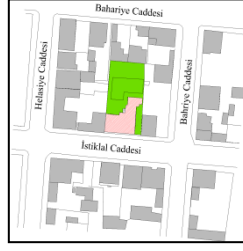
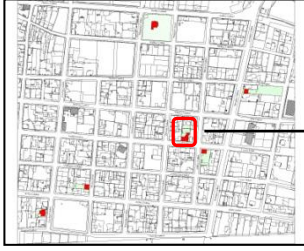
Şekil 5.60. Arka bahçe ve bitkisel öğeler

Orijinal özelliklerini koruyamadan günümüze gelmiş olan bahçenin düzenlemesinin zamanındaki günlük gereksinimlerine bakılarak yapıldığını, bugün bu alanların ve fonksiyonların kullanılmadığı ve bakımsız bir şekilde bırakıldığı, ayrıca bahçede daha çok konutun hemen yakınındaki alanların kullanıldığı ve sadece açık alanda oturma eyleminin yapıldığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 5.10. Örnek No:10- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: İstiklal Cad. No: 5 / KARAĞAÇ

ÖRNEK NO: 10

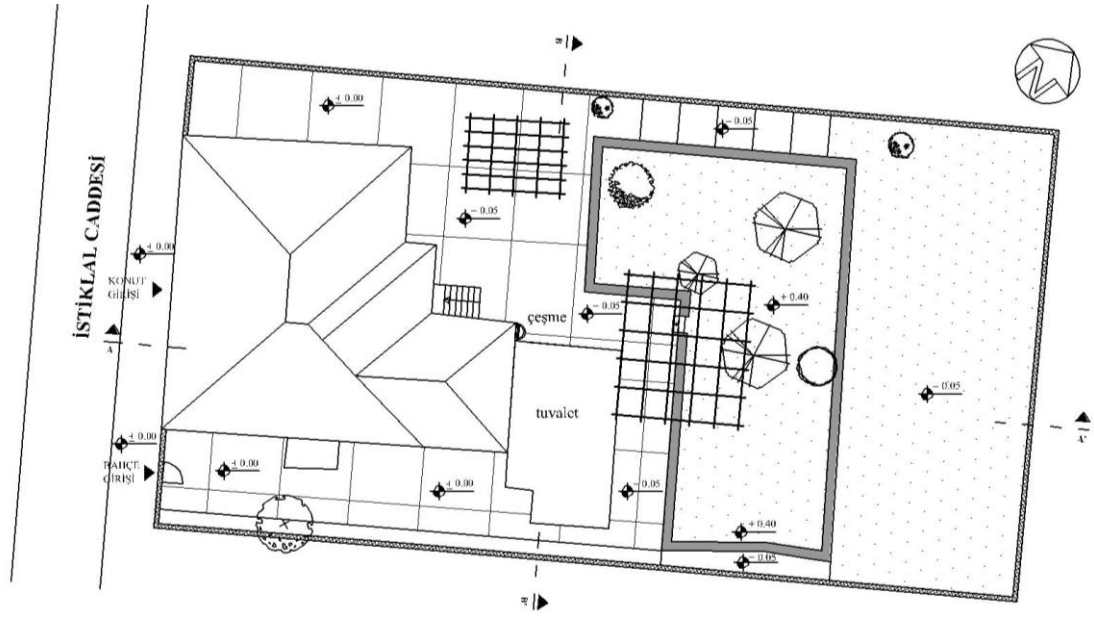
KONUT

KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Aynur ATILLA Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Kâgir					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı	●	5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

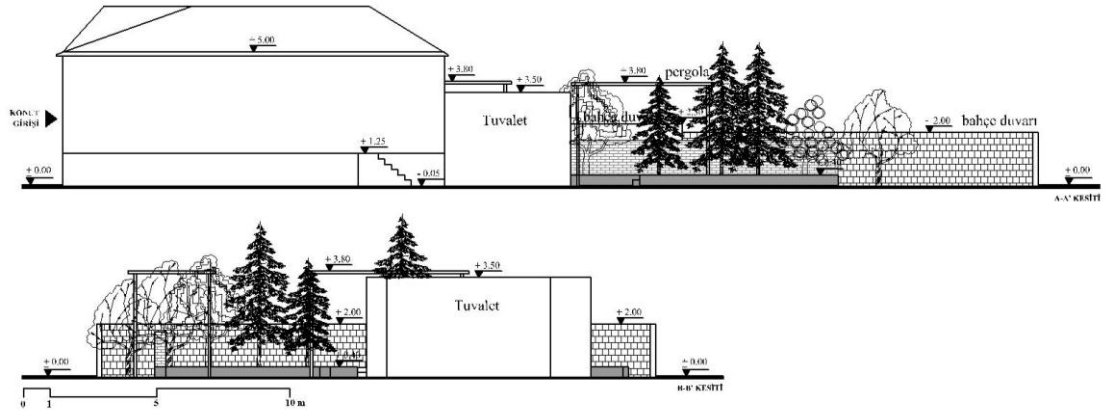
BAHÇE

BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ		BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	Rekreasyon	Kömürlük- Odunluk	
	Meyve Ağacı Yetiştirmek	Müştemilat	
	Sebze Yetiştirmek	•	Tuvalet
	Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama		Mutfak
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	Duvarlar	Garaj	
	Bitkiler	Depo	
	Kapılar	Kümes	
BAHÇE DUVARI	Taş	Taş + Tuğla	Kuyu
	Tuğla	Beton briket	• Çeşme
BAHÇE KAPISI	Tek Kanatlı	Ahşap	Su sarnıcı
	Çift Kanatlı	• Demir	Niş
BAHÇE ZEMİNİ	• Beton	BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
	Düzyüneyonu Taş	•	Pergola
	Kayrak Taş	•	Oturma Elemanları
	Seramik (Mozaik)	Çocuk Oyun Elemanları	
	Sıkıştırılmış Toprak + Çim	Süs Havuzu	

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çıt/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Süs Ağaçları	<i>Cedrus atlantica</i> Atlas sediri		•		•							2
	<i>Robinia pseudo-acacia</i> Yalancı akasya			•				•				1
Meyve Ağaçları	<i>Prunus avium</i> Kiraz ağacı			•			•			•		2
	<i>Juglans regia</i> Ceviz ağacı			•						•		1
	<i>Pyrus communis</i> Armut ağacı			•			•			•		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asması			•				•		•	•	1
Çalllar	<i>Rosa spp.</i> Gül			•			•				•	---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.61. Konut Bahçesi Örneği-10/Plan ve Kesitler

5.2.10. Konut Bahçesi Örneği-10

Konut, Karaağaç Mahallesi'nde, İstiklal Caddesi üzerinde; 867 ada, 5 no'lu parselde (No: 10) yer almaktadır. Bugün dördüncü sahipleri olduğu düşünülen konutta Aynur Atilla ve ailesi yaşamaktadır ve konut hakkında pek fazla bilgi sahibi değildirler. Bu bölgede aynı zamanlarda yapılmış diğer konut örnekleri göz önünde bulundurularak, konutun 20. yüzyıldan günümüze kaldığı tahmin edilmektedir. Döneminin özelliklerini yansıtan konuta, dışarıdan bakıldığında güzel ve bakımlı bir görüntüsü vardır, fakat bahçesi için aynı durum söz konusu olmayıp, günümüze orijinal özelliklerini yitirmiş bir şekilde geldiği görülmektedir.

Şekil 5.62. Bahçe kapısı

Şekil 5.63. Yan bahçe kısmı

Konut, bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 685 m² parsel alanında; konut 205 m², bahçe ise 480 m² yer kaplamaktadır.

Konutla hiçbir uyumu olmayan tuğla örgülü bir bahçe duvarıyla birlikte metal konstrüksiyonlu çok basit bir bahçe kapısından yan bahçeye girilmektedir (Şekil 5.62). Yaklaşık 3 m genişlikte ve 20 m. uzunlukta boş bir sert zeminden ibaret olan yan bahçe kısmı arka bahçeye açılmaktadır (Şekil 5.63). Asıl bahçe kısmı burasıdır. 2.00-2.30 m arasında değişen yükseklik ve 20 cm genişlikteki kâgir sıvasız bahçe duvarı bahçenin yalnızca bir kısmını çevrelemektedir. Bahçenin sınırlarını daha çok yan binaların duvarları belirlemektedir.

Konutun bahçeye açılan arka kapısının ve konuta sonradan ek olarak yapılmış tuvaletin önünde yarısı beton yarısı da beton derzli kayrak taşından oluşan sert zemin yer almaktadır. Bu alanda iki adet demir pergola, bir adet piknik masası ve tuvalete

bitişik sonradan yapılmış bir çeşme bulunmaktadır (Şekil 5.64). Bahçede yer alan çeşme bu bölgede bulunan birçok bahçede olduğu gibi estetik görünümünden uzak, sadece fonksiyonel özelliktedir.

Şekil 5.64. Arka bahçe kısmı ve ilave yapılmış tuvalet

Bahçe alan bakımından yeterince geniş olmasına karşın, düzenlemeden yoksun ve bakımsız olması nedeniyle kullanılmayan boş mekânlardan oluşmaktadır. Bahçe çamaşır asılan, kullanılmayan fazla eşyaların konulduğu bir alan işlevi görmektedir. Ayrıca birbiriyle ve konutla uyumsuz, yanlış malzeme seçimleri de görüntü kirliliği yaratmaktadır (Şekil 5.65) Bunun bir örneği, bahçe içinde bulunan ve bahçeyi saran duvarlarda açıkça görülmektedir (Şekil 5.66).

Şekil 5.65. Gelişigüzel oluşmuş alanlar

Şekil 5.66. Uyumsuz malzeme seçimi

Bahçenin bütününde bulunan gelişigüzel oluşum bitkisel öğelerde de görülmektedir. Bahçede yer alan bitkisel öğeler için, belirli bir fonksiyon veya estetik kullanım düşünülmemiştir (Şekil 5.67) Bahçenin en dikkat çekici bitkisel öğeleri 2 adet anıt ağaç niteliğindeki sedir ağacı (*Cedrus atlantica*) (Şekil 5.68) ve bahçe kapısından girince yan bahçede bulunan yalancı akasya (*Robinia pseudoacacia*) ağacıdır. Bunların dışında meyve ağaçları bulunmaktadır. Bunlar; ceviz (*Juglans regia*), kiraz (*Prunus avium*) ve armut (*Pyrus comminus*) türleridir. Ayrıca demir pergolaların üstünü örten asmalar (*Vitis vinifera*) ile güller (*Rosa spp.*) bahçede yer alan diğer bitkisel öğelerdir.

Şekil 5.67. Bahçenin bitkisel öğelerinin gelişigüzel yerleşimi

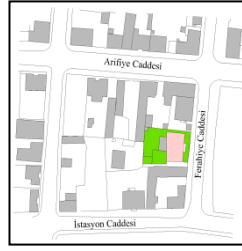
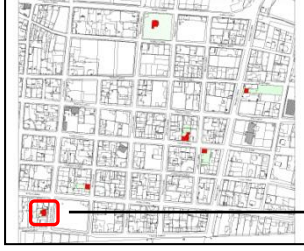

Şekil 5.68. Sedir ağaçları (*Cedrus atlantica*)

Çizelge 5.11. Örnek No:11- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Ferahiye Cad. No: 9 / KARAĞAÇ

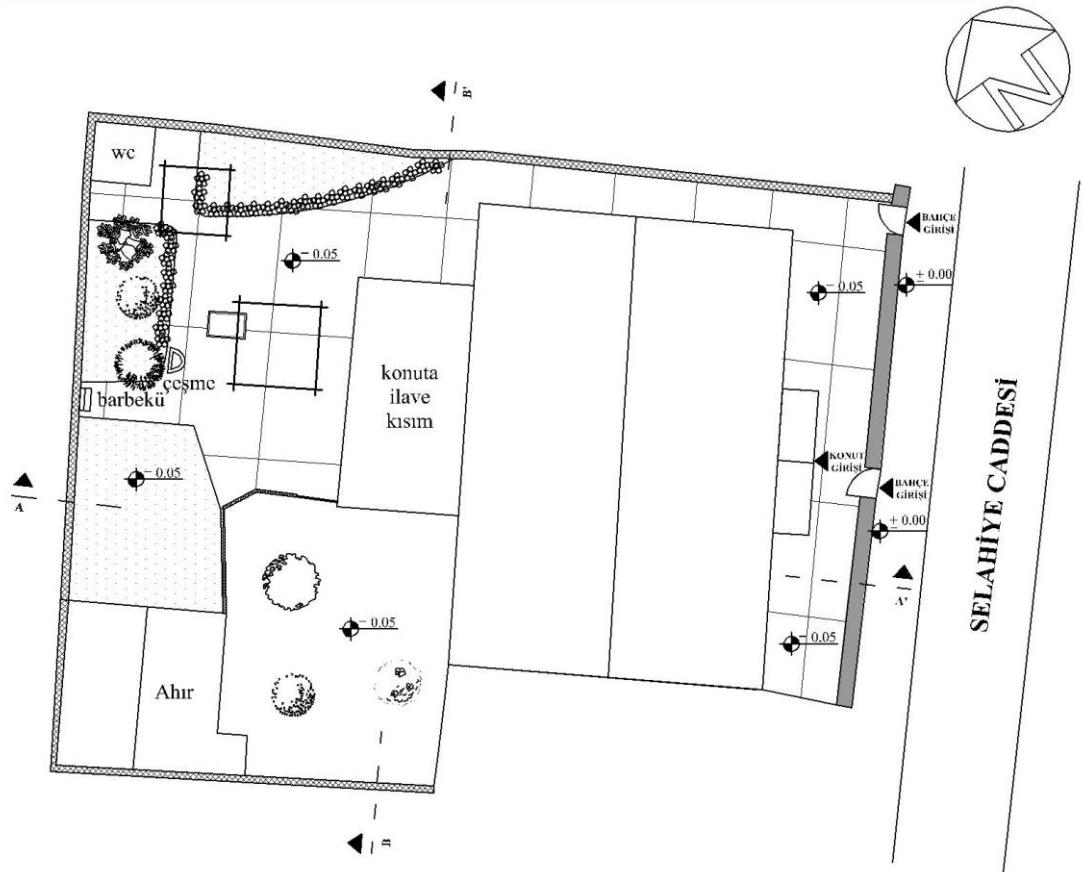
ÖRNEK NO: 11

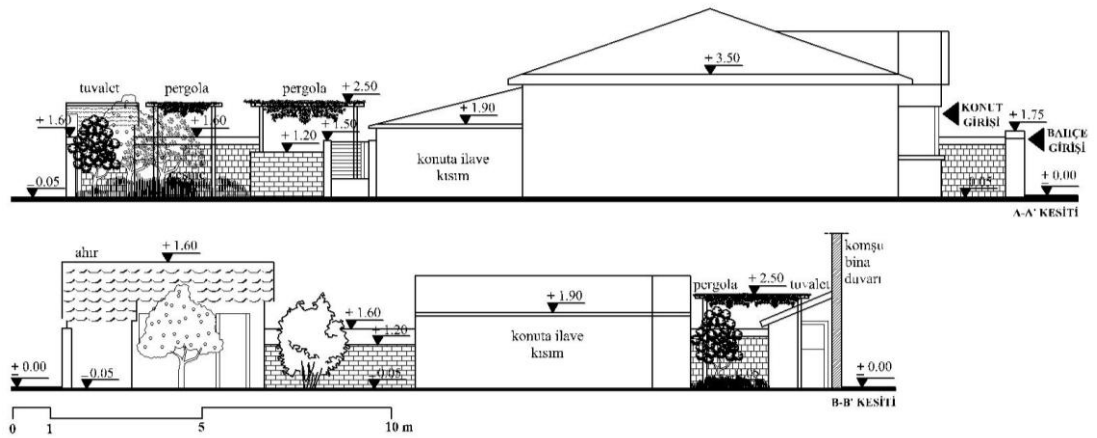
KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Cevdet KUTLU Evi			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy başlarında			1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut	●	2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	●	Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
		Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	●	1,5 Katlı				
		2 Katlı		5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar
		2,5 Katlı				

BAHÇE					
BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ				BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI		Rekreasyon			Kömürlük- Odunluk
	●	Meyve Ağacı Yetiştirmek			Müştemilat
		Sebze Yetiştirmek		●	Tuvalet
	●	Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama			Mutfak
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	●	Duvarlar			Garaj
		Bitkiler			Depo
	●	Kapılar		●	Kümes
BAHÇE DUVARI		Taş		Taş + Tuğla	Kuyu
	●	Tuğla		Beton briket	● Çeşme
BAHÇE KAPISI	●	Tek Kanatlı		Ahşap	Su sarnıcı
		Çift Kanatlı	●	Demir	Niş
BAHÇE ZEMİNİ	●	Beton		BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
		Düzyünyonu Taş		●	Pergola
		Kayrak Taş			Oturma Elemanları
		Seramik (Mozaik)			Çocuk Oyun Elemanları
		Sıkıştırılmış Toprak + Çim			Süs Havuzu

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çıt/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Meyve Ağaçları	<i>Prunus avium</i> Kiraz ağacı			•			•			•		1
	<i>Cydonia oblonga</i> Ayva ağacı			•			•			•		2
	<i>Prunus armeniaca</i> Kayısı ağacı			•						•		1
	<i>Ficus carica</i> İncir ağacı			•						•		1
	<i>Prunus cerasus</i> Vişne ağacı			•			•			•		1
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asmaı			•				•		•	•	2
Çalılar	<i>Buxus sempervirens</i> Şimşir		•						•			---
	<i>Rosa spp.</i> Gül			•			•				•	---
Mevsimlik Çiçekler	<i>Pelargonium domesticum</i> Sardunya			•			•				•	---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.69. Konut Bahçesi Örneği-11/Plan ve Kesitler

5.2.11. Konut Bahçesi Örneği-11

Konut, Karaağaç, Ferahiye Caddesi üzerinde; 881 ada, 6 no'lu parselde (No: 60) yer almaktadır. Bugün konutta 1950 yılından beri 3. sahipleri olan Cevdet Kutlu ve ailesi oturmaktadır ve Cevdet Bey'in verdiği bilgilere göre, konutun 20. yüzyılın başlarında, devlet demir yollarında çalışan bir Fransız mühendis tarafından yaptırılmıştır.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik ön ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 372 m² parsel alanında; konut 154 m², bahçe ise 218 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.70. Konutun ve ön bahçenin sokaktan görünümü

Konutla aynı renkte, 40 cm genişlikte ve 160 m yükseklikteki ön bahçe duvarları sokaktan bakıldığında konutla uyumlu bir görüntü yaratmaktadır. Ön bahçe kısmına açılan 2 adet, tek kanatlı, demir kapı vardır. Biri direkt konut girişinin önünde, diğeri ise arka bahçeye uzanan yola açılmaktadır. Yaklaşık 3 m genişlikteki ön bahçe kısmı yapısal ve bitkisel hiçbir bahçe öğesinin bulunmadığı, kullanılmayan boş bir alandır (Şekil 5.70). Konut sahipleri, daha çok günlük gereksinimlerini karşıladığı ve sokaktan görünmediği için arka bahçe kısmını tercih etmektedirler.

Arka bahçeyi çevreleyen yarısı sıvalı yarısı sıvasız 25 cm genişlikte, tuğla örgülü bahçe duvarları kötü bir görüntü yaratmaktadır. Beton kaplı bahçe zeminini ile bitkisel öğelerin yer aldığı toprak örtülü kısım arasında herhangi bir bordür kullanılmamıştır. Bu ayırım yer yer 50-60 cm yükseklikte şimşirler (*Buxus sempervirens*) ile sağlanmıştır (Şekil 5.71).

Şekil 5.71. Şimşirlerin sert zemin ile toprak kısmı ayırması

Şekil 5.72. Arka bahçeden görünüm

Bahçede yapısal bahçe ögesi olarak 2 adet demir pergola, bir barbekü ve çeşme vazifesi gören eskiden kalma bir kurna bulunmaktadır. Konuta bitişik konumdaki ve yazın üzeri asma yapraklarıyla örtülen demir pergolanın altı oturma alanı olarak kullanılmaktadır. Bunun dışında bahçede rekreatif olanaklara imkân veren düzenlenmiş bir mekân yoktur (Şekil 5.72).

Şekil 5.73. Ahırın olduğu kısım

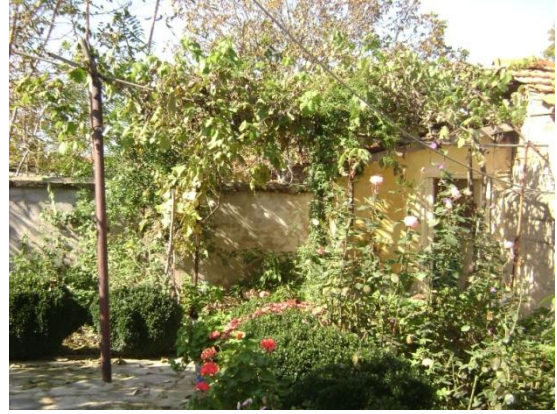
Şekil 5.74. Tuvaletin olduğu kısım

Arka bahçenin bir köşesinde sonradan yapılmış tuvalet (Şekil 5.74), diğer köşesinde de hayvanlar için ayrılmış (ahır benzeri) (Şekil 5.73) kapalı alanlar bulunmaktadır. Hayvanlar için kullandıkları bu kısım, esas kullandıkları bahçe kısmıyla, 1.20 m yükseklikte tuğla örgülü duvar ile ayrılmıştır.

Genel olarak bakımsız ve kötü durumda olan bahçe, kullananların sadece günlük gereksinimlerini karşılayabilecek durumdaki sert zeminden oluşan sıkışık, düzensiz bir alandır. Yazın yeşil olarak görünmesine karşın, kışın ağaçların çıplak dallarıyla mevcut kötü görünüm daha açıkça ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.75, 5.76).

Şekil 5.75. Kışın açıkça görülebilen kötü görüntü

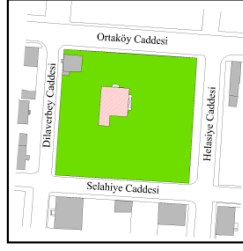
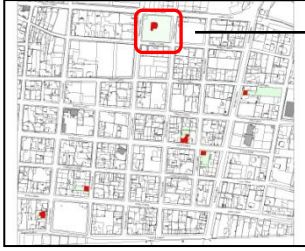
Şekil 5.76. Yazın kötü durumun yeşil öğeler ile kapanması

Bitkisel öğelerden en çok meyve ağaçlarına yer verilmiştir. Kiraz (*Prunus avium*), ayva (*Cydonia oblonga*), kayısı (*Prunus armeniaca*), incir (*Ficus carica*) ve vişne (*Prunus cerasus*) ağaçları yer alan türlerdir. Ayrıca sarılgıcı bitki türlerinden asma (*Vitis vinifera*), çalılardan güller (*Rosa spp.*) ve mevsimlik çiçeklerden de sardunyalar (*Pelargonium domesticum*) bahçede diğer yer alan bitkisel öğelerdir.

Çizelge 5.12. Örnek No:12- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Ortaköy Cad. No: 15 / KARAĞAÇ

ÖRNEK NO: 12

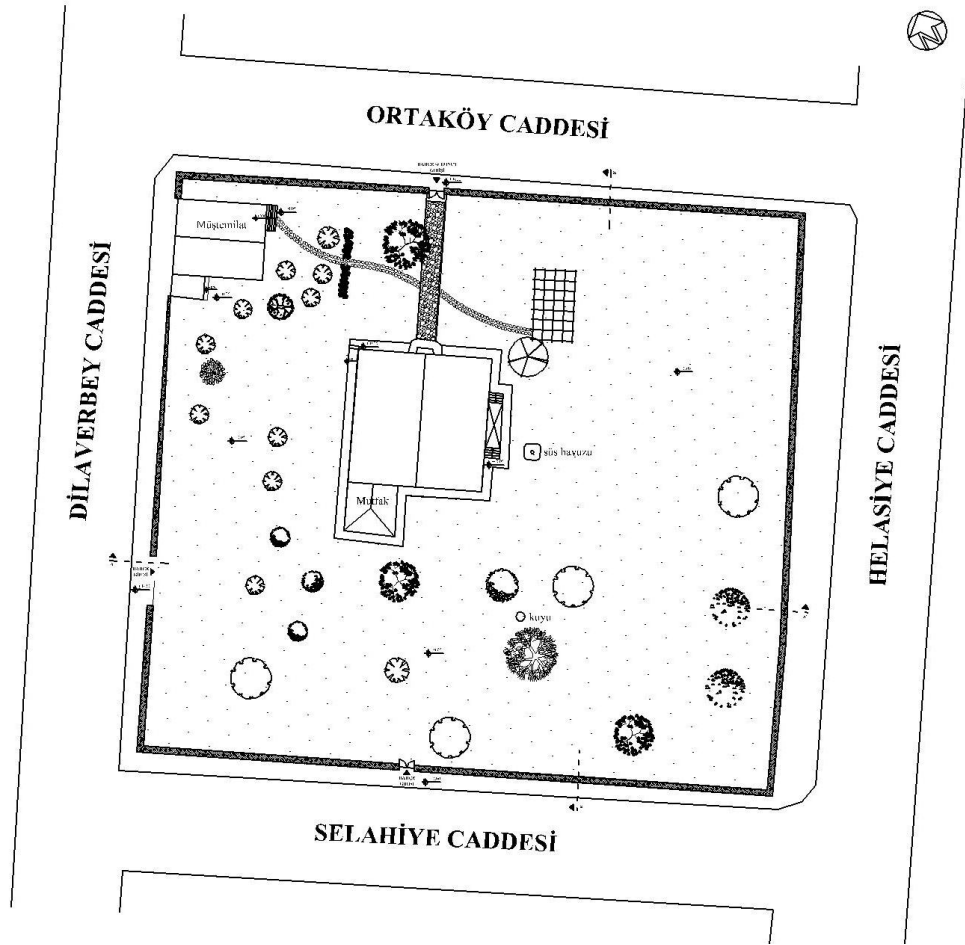
KONUT

KONUT						
KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ			KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ			
ADI	Tarihi Edirne Konağı			Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ	
YAPIM YILI	20. yy başlarında		●	1		Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ	Ahşap karkas					
YAPIM AMACI	●	Konut		2		Ön ve arka bahçeli konutlar
		Diğer				
GÜNÜMÜZ KULLANIMI		Konut		3		Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
	●	Diğer				
KAT SAYISI		1 Katlı		4		Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
		1,5 Katlı				
		2 Katlı	5		Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar	
	●	2,5 Katlı				

BAHÇE

BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ		BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	● Rekreasyon	Kömürlük- Odunluk	
	● Meyve Ağacı Yetiştirmek	● Müstemilat	
	● Sebze Yetiştirmek	Tuvalet	
	● Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama	● Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	● Duvarlar	Garaj	
	● Bitkiler	Depo	
	● Kapılar	Kümes	
BAHÇE DUVARI	Taş	Taş + Tuğla	● Kuyu
	● Tuğla	Beton briket	● Çeşme
BAHÇE KAPISI	Tek Kanatlı	Ahşap	Su sarnıcı
	● Çift Kanatlı	● Demir	Niş
BAHÇE ZEMİNİ	Beton		BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER
	Düzgünyonu Taş		● Pergola
	Kayrak Taş		● Oturma Elemanları
	Seramik (Mozaik)		Çocuk Oyun Elemanları
	● Sıkıştırılmış Toprak + Çim		● Süs Havuzu

BAHÇEDE YER ALAN BİTKİSEL ÖĞELER												
	BİTKİ ADI	SİMGESİ	BOTANİK ÖZELLİĞİ		KULLANIM AMACI							ADEDİ
			HERDEM YEŞİL	YAPRAK DÖKEN	ESTETİK ETKİSİ			FONKSİYONEL ETKİSİ		YARAR SAĞLAMA ETKİSİ		
					Formu	Yaprak Rengi	Çiçek Rengi	Gölge Oluşturma	Çit/Perde Oluşturma	Meyve	Yaprak	
Süs Ağaçları	<i>Cedrus atlantica</i> Atlas sediri		•		•							1
	<i>Platanus orientalis</i> Doğu çınarı			•				•				1
	<i>Syringa vulgaris</i> Leylak ağacı			•	•		•					1
	<i>Fraxinus excelsior</i> Dişbudak ağacı			•				•				2
Meyve Ağaçları	<i>Cydonia oblonga</i> Ayva ağacı			•			•			•		2
	<i>Prunus domestica</i> Erik ağacı			•			•			•		1
	<i>Prunus dulcis</i> Badem ağacı			•						•		1
	<i>Morus alba</i> Dut ağacı			•						•		4
	<i>Juglans regia</i> Ceviz ağacı			•						•		3
Sarımsık Bitkiler	<i>Vitis vinifera</i> Üzüm asmaı			•				•		•	•	2
Çalılar	<i>Buxus sempervirens</i> Şimşir		•						•			---

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.77. Konut Bahçesi Örneği-12/Plan ve Kesitler

5.2.12. Konut Bahçesi Örneği-12

Konut, Karaağaç, Ortaköy Caddesi üzerinde; 874 ada, 1 no'lu parselde (No: 15) yer almaktadır. Mübadele sonrası Rumlar'dan kalan konutta, Edirne'nin varlıklı ve saygın kişilerinden Dr. Bahattin Yardım, ailesiyle ikamet etmiştir. Babasından miras kalan ve 1927'de geldiği bu konakta, Dr. Saadet Yardım 1957 yılına kadar kalmıştır (Şekil 5.78). Daha sonra içerisinde bir süre kiracılar oturmuş, yakın zamana kadar sağlık ocağı olarak kullanılmış, şimdilerde ise Tarihi Edirne Konağı ismiyle restoran ve kafe işlevi görmektedir. Konak, bugün Karaağaç'ın en büyük ve ihtişamıyla dikkat çeken evlerinden birisidir.

Şekil 5.78. Dr. Saadet Yardım, Tarihi Edirne Konağı ziyaretinde

İç sofalı plan tipinde tasarlanmış konut, bir bodrum ve iki kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından ön ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 4200 m² parsel alanında; konut 200 m², geri kalan tüm alan olan bahçe ise yaklaşık 4000 m² yer kaplamaktadır.

Bahçenin dört yanı tuğla babalı ve demir parmaklıklı duvarlar ile çevrilidir. Bahçenin tam 3 adet kapısı vardır. Bunlardan ikisi kullanılır durumda olup, ön bahçeye açılan çift kanatlı 2 m yükseklikteki demir kapı ile sağ tarafta yan bahçe kısmına açılan 5 m uzunluk, 1.70 m yükseklikteki sürgülü demir kapıdır (Şekil 5.79). 2.10 m genişlikte beton derzli kayrak taş ile döşenmiş yol ön bahçe kapısından konut girişine kadar uzanmaktadır (Şekil 5.81). Bahçede bu yolun dışında ve konutu çevreleyen 1 m

genişlikteki taş kaplama zeminden başka bir sert zemin yoktur. Bahçenin zemini tamamıyla çim+toprak olarak bırakılmıştır (Şekil 5.85).

Şekil 5.79. Bahçe kapıları, sırasıyla; Ön bahçe-Arka bahçe-Yan bahçe kapısı ve bahçe duvarları

Bahçede rekreatif bahçe ögesi olarak 1 adet demir pergola, eskiden kalmış bir süs havuzu (Şekil 5.80) ve bunların dışında bugün kullanılmayan bir kuyunun zemin üstündeki kısmı bulunmaktadır (Şekil 5.83). Süs havuzunun çevresi çakıl+kum taşlarıyla örtülüdür. Pergolaya ve bahçenin bir köşesinde bulunan müştemilata doğru kayrak taşlarıyla yol oluşturulmuştur (Şekil 5.80).

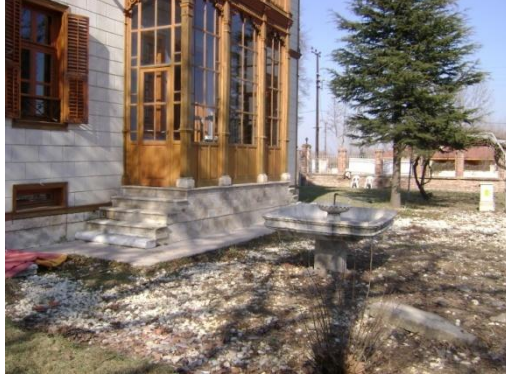

Şekil 5.80. Demir pergola ve kayrak taşlı yol

Şekil 5.81. Ön bahçe kapısından konut girişine uzanan sert zemin

Bahçede konuttan ayrı küçük bir ev şeklinde olan müştemilat yer almaktadır. Müştemilatın etrafı, çevresinde yer alan bitkisel öğelerle sınırlandırılmış ve bahçede içerisinde ayrı bir mekân yaratılmıştır (Şekil 5.84).

Şekil 5.82. Yan bahçedeki süs havuzu

Şekil 5.83. Kuyunun zemin üstündeki kısmı

Bahçede iyi durumda ve anıt ağaç niteliğinde birçok süs ağacı bulunmaktadır. Atlas sediri (*Cedrus atlantica*), çınar (*Platanus orientalis*), dişbudak (*Fraxinus excelsior*) ve leylak (*Syringa vulgaris*) yer alan türlerdir. Bunların dışında ayva (*Cydonia oblonga*), erik (*Prunus domestica*), ceviz (*Juglans regia*), dut (*Morus alba*) ve badem (*Prunus dulcis*) gibi birçok meyve ağacı bulunmaktadır. Ağaçlardan başka pergolayı saran asma (*Vitis vinifera*) ve ön bahçede yer alan şimşirler (*Buxus sempervirens*) bahçenin diğer bitkisel öğeleridir.

Şekil 5.84. Müştemilat ve ön bahçe

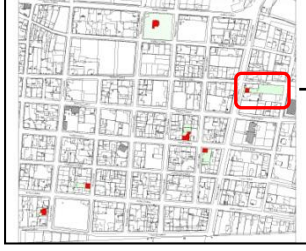

Şekil 5.85. Arka bahçe-geniş düz yeşil alanlar

Çizelge 5.13. Örnek No:13- Konut-Bahçe Özellikleri ve Bitkisel Öğeler

ADRES: Karaağaç Cad. No: 15 / KARAAGAÇ

ÖRNEK NO: 13

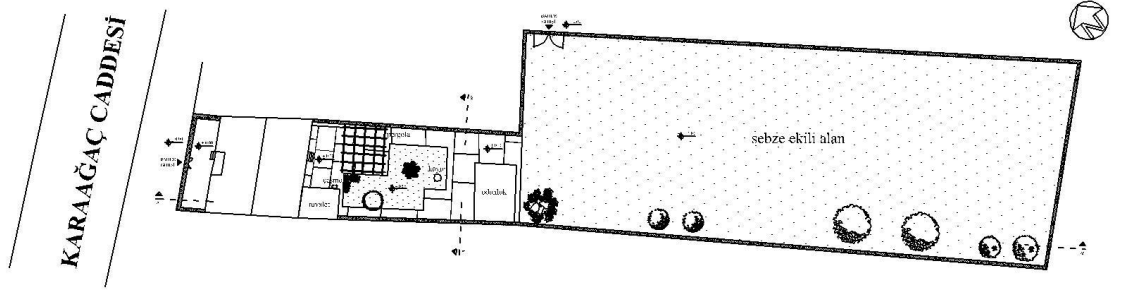
KONUT

KONUTUN GENEL ÖZELLİKLERİ		KONUT-BAHÇE İLİŞKİSİ	
ADI :	Kazım SEVRE Evi	Tip No:	KONUT-BAHÇE BİÇİMLENİŞİ
YAPIM YILI :	20. yy başlarında	1	 Her tarafı bahçeli konutlar
BİNA CİNSİ :	Kâgir		
YAPIM AMACI	- Konut - Diğer	2	 Ön ve arka bahçeli konutlar
GÜNÜMÜZ KULLANIMI	- Konut - Diğer		
KAT SAYISI	1 Katlı	3	 Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
	1,5 Katlı		
	2 Katlı	4	 Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
	2,5 Katlı		
5		5	 Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli konutlar

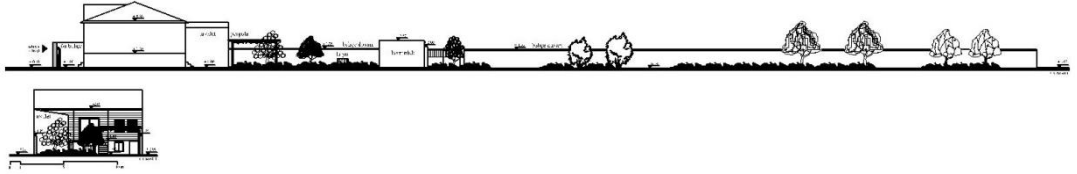
BAHÇE

BAHÇENİN GENEL ÖZELLİKLERİ		BAHÇEDE YER ALAN YAPISAL ÖĞELER	
BAHÇENİN KULLANIM AMACI	Rekreasyon	• Kömürlük- Odunluk	
	Meyve Ağacı Yetiştirmek	Müştemilat	
	• Sebze Yetiştirmek	• Tuvalet	
	• Sadece Günlük Kullanıcı Gereksinimleri Karşılama	Mutfak	
SINIRLAYICI BAHÇE ELEMANLARI	• Duvarlar	Garaj	
	• Bitkiler	Depo	
	• Kapılar	Kümes	
BAHÇE DUVARI	Taş	• Kuyu	
	• Tuğla	• Çeşme	
BAHÇE KAPISI	Tek Kanatlı	Su sarnıcı	
	• Çift Kanatlı	• Niş	
BAHÇE ZEMİNİ	• Beton	BAHÇEDE YER ALAN REKREATİF ÖĞELER	
	Düğünyonu Taş	• Pergola	
	Kayrak Taş	Oturma Elemanları	
	Seramik (Mozaik)	Çocuk Oyun Elemanları	
	• Sıkıştırılmış Toprak + Çim	Süs Havuzu	

[illegible]

Bahçe Planı

Kesitler

Şekil 5.86. Konut Bahçesi Örneği-13/Plan ve Kesitler

5.2.13. Konut Bahçesi Örneği-13

Konut, Karaağaç, Karaağaç Caddesi üzerinde; 845 ada, 5 no'lu parselde (No: 23) yer almaktadır. 20 yüzyılda yapılmış olan konutta 1970 yılından itibaren Kazım Sevre ve ailesi oturmaktadır.

Konut bir bodrum ve bir kattan oluşmaktadır. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından sokak duvarına bitişik ön ve arka bahçeli konutlardandır. Toplam 1442 m² parsel alanında; konut 92 m², bahçe ise 1350 m² yer kaplamaktadır.

Şekil 5.87. Ön bahçe ve konut kapısı, bahçenin görünümü

Konuta ön bahçe kısmından girilmektedir. Yaklaşık olarak 23 m² lik bu kısım, içerisinde herhangi bir bitkisel ve yapısal bahçe ögesinin bulunmadığı, tamamen dökme beton ile oluşmuş bir sert zeminden ibarettir. Ön bahçe sadece bir geçiş alanıdır ve herhangi bir fonksiyonel amaç için kullanılmamaktadır (Şekil 5.87). Burada, bahçe ve konut kapıları ile merdiven ve bahçe duvarındaki korkulukların aynı renkte ve benzer süslemeye olmaları konuta hoş bir görünüm kazandırmış olması göze çarpan bir detaydır.

Konutun arka bahçe kısmı oldukça geniş bir alana sahiptir ve günlük hayatın bir kısmının geçtiği ve kullanıcı gereksinimlerinin karşılandığı yerdir (Şekil 5.88).

Bu kısma, konutun arka kısmındaki kapısından merdivenle inilerek ya da arka bahçe kapısından girilmektedir. Arka bahçenin 3'te 1'birini konuta hemen bitişik olan sert zemin ve diğer 3'te 2'lik kısmını 1.75 m. yükseklikteki duvarlar ile çevrili, sebze yetiştirilmek için ayrılmış olan toprak alan oluşturmaktadır.

Şekil 5.88. Arka bahçe kısmı, sert zemin

Bahçede herhangi dinlenme, yemek yeme gibi rekreatif faaliyetlere yönelik bir düzenlenmiş alan yoktur. Ayrıca yapısal bahçe ögesi olarak yalnızca bir adet ahşap pergola ve çeşme bulunmaktadır. Pergola geçiş yolunun üzerinde olup, yola gölge sağlamak için üzeri asmalarla sarılmıştır ve altında herhangi bir oturma ögesine yer verilmemiştir (Şekil 5.89).

Şekil 5.89. Arka bahçe kısmı, asmalar ile sarılı ahşap pergola

Çeşme sonradan yapılmış olan tuvalet kısmının duvarına bitişiktir ve aktif olarak kullanılmaktadır. Çeşmenin suyunun aktığı yerde bir kurna yer almaktadır. Konut sahipleri eve taşındıklarında bu kurnayı bahçede bulmuşlardır ve bugün kullanım amacına uygun bir şekilde değerlendirmişlerdir (Şekil 5.90). Ayrıca bahçede bugün kullanım dışı olan bir kuyu yer almaktadır. Kuyudan geriye sadece yeri ve zemin üstünde bulunan beton kısmı kalmıştır (Şekil 5.91).

Şekil 5.90. Arka bahçede yer alan çeşme

Şekil 5.91. Eskiden kalan kuyunun yeri ve kuyunun zemin üzerindeki kalan beton kısmı

Yapısal bahçe öğeleri dışında bahçede sonradan yapılmış ve konuta bitişik olan bir tuvalet ve sert zeminin bitip, sebze yetiştirilen alanın başladığı yerde bulunan bir kömürlük bulunmaktadır.

Bahçede bulunan bitkiler gelişigüzel bir şekilde yer almaktadırlar. Daha çok fayda sağlamaya yönelik olan bahçe kullanımını bitkisel öğelerde de kendini göstermektedir ve meyve ağaçları bahçede en çok görülen bitki türleridir (Şekil 5.92).

Şekil 5.92. Bahçenin bitkisel öğeleri ve karmaşık görünüm

Ayva (*Cydonia oblonga*), armut (*Pyrus comminus*), ceviz (*Juglans regia*), incir (*Ficus carica*) ve vişne (*Prunus cerasus*) türleri yer alan meyve ağaçlarıdır. Bitkilerin yarattıkları estetik etkilerden yararlanılmayan bahçede bir adet süs ağacı bulunmakta olup, o da erguvandır (*Cercis siliquastrum*).

Ağaçların dışında, ahşap pergolanın üzerini örten asmalar (*Vitis vinifera*), sert zeminin kenarındaki saksılarda yer alan sardunyalılar (*Pelargonium domesticum*) ve aslanağızları (*Antirrhinum majus*) gibi mevsimlik çiçekler ile boyları 2 m.'ye yaklaşmış güller (*Rosa spp.*) bahçede bulunan diğer bitki türleridir.

Şekil 5.93. Arka bahçenin giriş kapısı ve bahçenin sebze yetiştirilen kısım

Arka bahçenin büyük bir kısmı toprak alandan oluşmaktadır ve biber, domates, fasulye, patlıcan ve mısır gibi sebze türleri yetiştirilmektedir (Şekil 5.93, 5.94).

Şekil 5.94. Sebze yetiştirilen kısmın yaz aylarındaki görünümü

5.3. Tespitler

5.3.1. Konut-Bahçe Biçimlenişi

Araştırma alanında yer alan konutlar genellikle 1,5 katlı olarak inşa edilmişlerdir. Konut ve bahçelerin parsel içindeki yer alış şekilleri ve kapladıkları alanların büyüklükleri farklılık göstermesine rağmen işlevsel yönden, kullanılan yapısal ve bitkisel öğeler açısından ortak özellikler taşımaktadır.

Konutların ve bahçelerin parsel içindeki büyüklükleri arasında belirli bir oran bulunmamaktadır. Aşağıda yer alan Çizelge 5.14.'te görüldüğü üzere Karaağaç Mahallesi'nde incelenen örneklerin hepsinde bahçelerin parselde kapladıkları alanlar konutların kapladıklarının alanlardan daha büyüktür. Dilaverbey Mahallesi'nde ise böyle bir karşılaştırma söz konusu olmayıp, bazılarında bahçe alanı bazılarında ise konut alanı daha büyüktür.

Çizelge 5.14. İncelenen örneklerdeki konut- bahçe ve parsel alan büyüklükleri

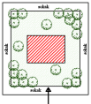
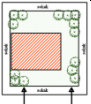
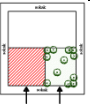
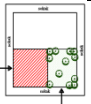
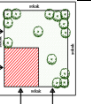
	Konut Alanı (m ²)	Bahçe Alanı (m ²)	Parsel Alanı (m ²)	
Konut Örneği-1	60	72	132	DİLİBERBEY
Konut Örneği-2	116	236	352	
Konut Örneği-3	130	72	202	
Konut Örneği-4	165	116	281	
Konut Örneği-5	124	55	179	
Konut Örneği-6	83	136	219	
Konut Örneği-7	95	146	241	
Konut Örneği-8	132	703	835	KARAAĞAÇ
Konut Örneği-9	112	363	475	
Konut Örneği-10	205	480	685	
Konut Örneği-11	154	218	372	
Konut Örneği-12	200	4000	4200	
Konut Örneği-13	92	1350	1442	

İncelenen bahçeli konut örnekleri parsel içindeki yer alışı şekillerine göre, şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Her tarafı bahçeli konutlar
- Ön ve arka bahçeli konutlar
- Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar
- Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar
- Sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlar

Bu sınıflandırmaya göre incelenen 13 konut örneğinin konut-bahçe biçimlenişleri Çizelge 5.15.'te gösterilmiştir.

Çizelge 5.15. İncelenen örneklerdeki konut - bahçe biçimleniş şekilleri

	Her tarafı bahçeli konutlar	Ön ve arka bahçeli konutlar	Sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar	Sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar	Sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlar
					
Konut Örneği-1			•		
Konut Örneği-2					•
Konut Örneği-3				•	
Konut Örneği-4			•		
Konut Örneği-5				•	
Konut Örneği-6					•
Konut Örneği-7					•
Konut Örneği-8					•
Konut Örneği-9					•
Konut Örneği-10					•
Konut Örneği-11		•			
Konut Örneği-12	•				
Konut Örneği-13		•			

Yapılan incelemeler ve seçilen örnekler doğrultusunda oluşturulan bu sınıflandırmaya göre;

- En çok görülen konut-bahçe biçimleniş şekli % 47'lik oranla sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutlar,
- İkinci olarak en çok görülen konut-bahçe biçimleniş şekli % 15'er oranlar ile ön ve arka bahçeli konutlar, sokak duvarına bitişik ön bahçeli konutlar ve sokak duvarına bitişik yan bahçeli konutlar,
- En az görülen konut-bahçe biçimleniş şekli % 8'lik oranla her tarafı bahçeli konutlar olmuştur.

5.3.2. Bahçelerde Yer Alan Yapısal Öğeler ve Fonksiyonel Mekânlar

Konutların ve bahçelerinin parsellerdeki biçimlenişleri ve oranları her ne kadar farklı olsa da bahçeler kullanım amaçları, sahip oldukları yapısal, bitkisel öğeler ve mekânlar açısından ortak özellikler taşımaktadır. Bahçelerde yer alan tüm bu öğeler ve mekânlar bahçelerin şekillenmesinde önemli birer etken olup, bahçelerin kullanım amaçlarını da ortaya koymaktadır. Bu öğelerin çeşitleri, boyutları, bahçe içindeki konumları konut sahibinin gereksinimleri doğrultusunda farklılık göstermektedir.

Bahçelerin hemen hepsinde sınırlayıcı elemanlar olarak duvarlar ve kapılar kullanılmıştır. Bahçelerde kuyu, çeşme, süs havuzu, pergola, oturma elemanları gibi yapısal öğeler bulunmaktadır. Ayrıca odunluk-kömürlük, müştemilat, tuvalet, mutfak, garaj, kümes, depo gibi fonksiyonel kullanım mekânları da yer almaktadır.

Çizelge 5.16.'da hangi konut bahçesinde hangi yapısal öğelerin ve mekânların yer aldığı görülmektedir.

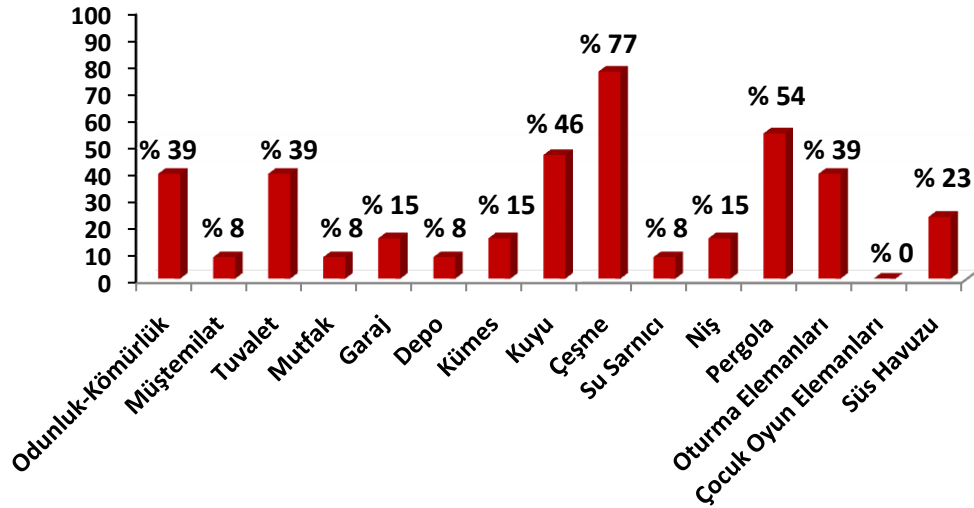
Çizelge 5.16. Konut bahçelerinde yer alan yapısal öğeler ve mekânlar

	Kömürlük Odunluk	Müştemilat	Tuvalet	Mutfak	Garaj	Depo	Kümes	Kuyu	Çeşme	Su sarnıcı	Niş	Pergola	Oturma Elemanları	Çocuk Oyun Elemanları	Süs Havuzu
Konut Örneği-1					●										
Konut Örneği-2	●														
Konut Örneği-3			●						●						●
Konut Örneği-4									●		●				
Konut Örneği-5						●	●			●			●		
Konut Örneği-6	●							●	●			●	●		
Konut Örneği-7	●							●	●						●
Konut Örneği-8	●				●			●	●			●			
Konut Örneği-9			●					●	●			●	●		
Konut Örneği-10			●						●			●	●		
Konut Örneği-11			●				●		●			●			
Konut Örneği-12		●		●				●	●			●	●		●
Konut Örneği-13	●		●					●	●		●	●			

Aşağıdaki Çizelge 5.17.'de görüldüğü üzere bahçelerde en çok yer alan yapısal öğeler sırasıyla;

- Çeşme (% 77),
- Pergola (% 54),
- Kuyu (% 46)
- Tuvalet, odunluk-kömürlük ve oturma elemanları (% 39),
- Süs havuzudur (% 23).

Çizelge 5.17. Konut bahçelerinde yer alan yapısal öğeler ve mekânların % olarak dağılımı

5.3.2.1. Bahçe Duvarları

Konutların bahçeleri genellikle yüksek duvarlar ile çevrilidir. Bahçelerin mahremiyeti bu yüksek duvarlar ile sağlanmaktadır. Duvarların yüksekliği 1.00-3.00 m arasında değişmekte olup ortalama duvar yüksekliği 2.00 m'dir. Duvar genişliği ise kullanılan malzeme türüne bağlı olarak 0.20-0.70 m arasında değişmektedir ve ortalama genişlik 0.35 m'dir (Çizelge 5.18).

Bahçelerin % 70'inde görülen duvar malzemesi tuğladır. Tuğla dışında kaba yonu-moloz taş, beton briket ve taş+tuğla görülen diğer malzeme türleridir. Duvarların üstü genellikle beton ile örtülü olup, sadece birkaç bahçede alaturka tipi kiremit kullanılmıştır (Şekil 5.95).

Genellikle konutların sokağa bakan bahçe duvarlarının orijinal özelliklerini koruduğu görülmüştür. Bu duvarlar boyalı, sıvalı olup, konutla uyumlu bir görünüm oluşturmaktadır. Sokaktan görülmeyen, duvarların bahçeye bakan iç kısımları için aynı özen gösterilmemiştir ve genellikle sıvasız, boyasız olup bakımsız bir görünüme sahiptir.

Çizelge 5.18. Konut örneklerindeki bahçe duvar malzemeleri ve ölçüleri

	Yükseklik (m)	Genişlik (m)	Duvar malzemesi				Duvar üstü malzemesi	
			Taş	Tuğla	Taş+Tuğla	Beton briket	Beton	Kiremit
Konut Örneği-1	2.45	0.45	●					●
Konut Örneği-2	2.65	0.50			●			●
Konut Örneği-3	2.50	0.35		●			●	
Konut Örneği-4	3.00	0.70	●				●	
Konut Örneği-5	2.45	0.30		●			●	
Konut Örneği-6	1.80	0.35		●			●	
Konut Örneği-7	2.00	0.25		●				●
Konut Örneği-8	1.30	0.35		●			●	
Konut Örneği-9	2.00	0.25				●		●
Konut Örneği-10	2.00	0.20		●			●	
Konut Örneği-11	1.60	0.25		●			●	
Konut Örneği-12	1.00	0.50		●				
Konut Örneği-13	1.75	0.30		●			●	

Taş duvar

Taş + tuğla

Tuğla örgülü duvar

Beton briket

Şekil 5.95. Malzemelerine göre duvar tipleri (No:1-8-2-9)

5.3.2.2. Bahçe Kapıları

Bahçe kapıları genellikle çift kanatlıdır. Kapıların yükseklikleri 2.00-2.50 m arasında, genişlikleri ise 0.90-2.50 m arasında değişmektedir. Genellikle sokak ile aynı kotta olan kapılardan bazıları sokak kotundan bir basamak alçakta yer almaktadır. Tüm bahçelerde kapılar doğrudan bahçeye açılmaktadır (Şekil 5.97. 5.98).

Kapılar, ahşap veya demir malzemeden yapılmış olup, çoğunun üzerinde saçak bulunmaktadır ve bu saçakların üzeri de beton ya da kiremit ile örtülüdür.

Ahşap olan bahçe kapılarının genellikle konutla veya bahçe duvarlarıyla aynı renklerde boyalı olduğu ya da üzerlerinde süslemelerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca orijinal özelliklerini günümüze kadar koruyarak gelmiş olan iki ahşap bahçe kapısının üzerinde tokmak bulunmaktadır (Şekil 5.96). Bunlar belli bir devrin sanatını yansıtan ve kapılara estetik katan küçük detaylardır.

Şekil 5.96. Ahşap, çift kanatlı ve tokmaklı bahçe kapı örnekleri (No:2-3)

Şekil 5.97. Ahşap, tek kanatlı bahçe kapısı örneği (No:8)

Şekil 5.98. Demir bahçe kapı örnekleri (No: 13-11)

5.3.2.3. Yer Döşemeleri

Konuta bitişik olan bahçe bölümleri daha çok sert zeminden oluşmaktadır. Çoğu zaman bu kısımlar konuta da yakın olmasında dolayı oturma alanı olarak kullanılmaktadır ve rahat bir oturma imkanı yaratmasından dolayı pürüssüz düz zeminler yaratan döşeme malzemeleriyle örtülüdür. Bu kısımlar genellikle ya sadece dökme beton ya da beton derzli kayrak taş ile döşenmiştir (Şekil 5.99).

Şekil 5.99. Dökme beton ve kayrak taş döşenmiş bahçe zeminlerine örnekler (No: 13-6-10)

Bazı bahçelerde sert zeminin neredeyse yok denecek kadar az olduğu ve bahçe zemininin tamamen sıkıştırılmış toprak ve çim ile örtülü olduğu görülmektedir. Bu bahçelerde genellikle diğer mekanlara gitmek için ara yollar oluşturulmuş ve bu yollarda da kayrak taşı kullanılmıştır (Şekil 5.100).

Şekil 5.100. Sıkıştırılmış toprak ve çim örtülü zemin örnekleri ve kayrak taşının kullanımı (No: 1-12)

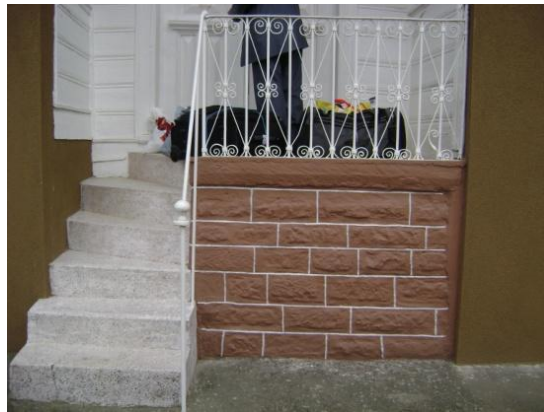
5.3.2.4. Merdivenler

İncelenen konut örneklerinin çoğunda bahçelerden konuta genellikle geniş merdivenler ile girilmektedir. Konutların bazılarındaki merdivenler ilk yapıldıkları zamandan günümüze kaldıkları için, basamakları ve korkulukları bir hayli yıpranmış durumdadır (Şekil 5.101).

Şekil 5.101. Konuttan bahçelere girişin yapıldığı merdiven örnekleri, demir korkuluk motifleri (No: 3-10)

Genellikle aynı dönemlerde yapılmış olan konutların merdivenleri de benzer özellikler göstermekte olup, tek farklılıkları korkuluklardaki görülen değişik motiflerdir (Şekil 5.102).

Şekil 5.102. Merdiven örneği, demir korkuluk motifi (No:13)

5.3.2.5. eşmeler – Kuyular – Su Sarnıcı

İncelenen konut bahçelerinde en çok görülen su öğesi çeşmedir. eşmelerin çoğu fonksiyonel amaçlı kullanılmakta olup, bazılarında musluk kısımlarına hortum takılarak bahçelerin sulanmasında yararlanılmakta, bazılarında ise eşme bir lavabo işlevi görmektedir. Konuta daima yakın bir yerde bulunan çeşmelerin bahçelerdeki konumlarına bakılacak olursa;

- Konuta bitişik (şekil 5.103)
- Konuttan ayrı (şekil 5.104)
- Bahçe duvarına bitişik (şekil 5.105) bir şekilde yer aldıkları görülmektedir.

eşmelerin bir kısmında eskiden kalma bir kurnanın yer aldığı görülmektedir. Bu kullanım çeşmeye hem dekoratif bir özellik katmaktadır hem de bahçenin geçmişten kalan izlerini günümüze yansıtmaktadır.

şekil 5.103. Konuta bitişik eşme rneği (No:13)

şekil 5.104. Konuttan ayrı eşme rneği (No:3)

şekil 5.105. Bahçe duvarına bitişik eşme rneği (No:4)

Bahçelerin çoğunda konutların ilk yapıldıkları zamandan günümüze kalan kuyuların yerleri tespit edilmiştir. Kuyuların hepsinde sadece zemin üstündeki kısımları bulunmaktadır. Bu kısımlar, dairesel (şekil 5.106) veya kare-dikdörtgen şeklinde olup (şekil 5.107), yerden 50-70 cm yükseklikte ve çoğunlukla malzeme olarak beton ya da tuğla kullanılarak yapılmıştır. Kuyular konumları itibariyle konutlara bitişik olan bahçe bölümünde ve çoğunlukla da sert zemin üzerinde yer almaktadır.

Şekil 5.106. Zemin üstü kısmı daire şeklinde olan kuyu örnekleri (No:9-12)

Şekil 5.107. Zemin üstü kısmı kare-dikdörtgen şeklinde olan kuyu örnekleri (No:8-7)

Bahçelerden sadece bir tanesinde tarihi geçmişi 250 yıllık olan bir su sarnıcı bulunmaktadır (Şekil 5.108). Sarnıç, daha önceleri yağın yağmur sularının biriktirilmesiyle oluşturulmuş bir su deposu işlevi görmekte iken bugün sadece bahçede dekoratif amaçlı bir kullanımı bulunmaktadır.

Şekil 5.108. Su sarnıcı örneği (No:5)

5.3.2.6. Ss Havuzları

İncelenen konut örneklerinden sadece iki tanesinde orijinal özelliklerini korumuş ve döneminin özelliklerini yansıtan ss havuzları bulunmaktadır.

Mermerden yapılmış havuzların her ikisi de kare şeklinde ve ortalarında fıskiyeleri vardır. Susuz bırakılarak fonksiyonel anlamda kullanılmayan havuzlar bugün sadece dekoratif olarak bahçelerde yer almaktadır (şekil 5.109).

şekil 5.109. Süs havuzu rnekleri (No:3-12)

Ayrıca bir konutun bahçesinde beton malzeme kullanılarak yapılmış, dikdörtgen şeklinde, etrafı ve içi beyaz fayanslarla kaplanmış bir süs havuzu yer almaktadır. Havuzun içinde suya hareketlilik kazandıran herhangi bir öge de yoktur (şekil 5.110).

şekil 5.110. Süs havuzu rneği (No:7)

İncelenen konut bahçelerinde hangi su ögesinin yer aldığı aşağıda yer alan Çizelge 5.19.'da gösterilmektedir.

Çizelge 5.19. Konut bahçelerinde yer alan su öğelerinin gösterimi

	Çeşme	Kuyu	Süs Havuzu	Su sarnıcı
Konut Örneği-1				
Konut Örneği-2	•			
Konut Örneği-3	•		•	
Konut Örneği-4	•			
Konut Örneği-5				•
Konut Örneği-6	•	•		
Konut Örneği-7	•	•	•	
Konut Örneği-8	•	•		
Konut Örneği-9	•	•		
Konut Örneği-10	•			
Konut Örneği-11	•			
Konut Örneği-12	•	•	•	
Konut Örneği-13	•	•		

Çizelgeye göre;

- Bahçelerde en çok yer alan su ögesi çeşmedir ve bahçelerin % 85'inde bulunmaktadır.
- Çeşmeden sonra en çok görülen su ögesi kuyudur ve bahçelerin % 46'sında görülmektedir.
- Çeşme ve kuyunun birlikte bahçelerin % 46'sında bulunmaktadır.
- Bahçelerden üçünde süs havuzu bulunmaktadır ve % 23'lük orana sahiptir.
- Sadece bir bahçede su sarnıcı bulunmaktadır.

5.3.2.7. Pergola ve Oturma Elemanları

Bahçelerde rekreatif amaçlı fonksiyonlar için ayrılmış mekânların sayısı oldukça azdır. Bunun nedeni genel olarak bahçelerin kullanım amaçlarının farklı oluşlarından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple bahçelerde dinlenmeye yönelik bulunan alanlarda pergola, oturma elemanları ve benzeri özelliklerdeki yapısal öğeler hem sayıca hem de çeşit olarak azdır.

şekil 5.111. zeri asmalar ile örtülü demir pergola rnekleri (No:12-6)

İncelenen bahçelerde çoğunlukla üzeri asmalar ile örtülü demir pergolalar (şekil 5.111) ve piknik masaları ya da portatif olarak kullanılan oturma elemanları görülmüştür (şekil 5.112).

şekil 5.112. Dinlenme alanları ve oturma elemanları, pergola rnekleri (No:9-6)

5.3.2.8. Odunluk-Kömürlük, Müştemilat-Depo ve Kümes

Konutların çoğunda kışın yakacak olarak odun ya da kömür kullanıldığından dolayı konutların bodrumunda ya da bahçenin bir yerinde ayrı bir mekân olarak odunluk-kömürlük bulunmaktadır (Şekil 5.113).

Şekil 5.113. Odunluk-Kömürlük örnekleri (No:8-7)

Bahçelerin çoğunda fazla eşyaların konduğu ya da erzakların saklandığı konuta yardımcı bir kısım olan müştemilat-depo bulunmaktadır. Bu mekânlar genellikle konutların bodrum katlarında veya konuttan ayrı bir yerde bazen tek bir oda olarak ya da birkaç odadan oluşan konut bölümü olarak bahçe içerisinde yer almaktadırlar (Şekil 5.114, 5.115).

Şekil 5.114. Müştemilat örneği, (konuttan ayrı) (No:12)

Şekil 5.115. Müştemilat-depo örneği (konutun bodrumunda) (No:6)

Bazı bahçelerde konuttan ayrı, bahçe içerisinde bir yerde kümes ve ahır gibi hayvanlar için ayrılmış mekânlar yer almaktadır (şekil 5.116, 5.117).

şekil 5.116. Ahır rneği (No:11)

şekil 5.117. Kümes rneği (No:5)

5.3.2.9. Tuvaletler

Konutlardan birkaçında eski Türk evlerinde olduğu gibi bahçede konuttan ayrı tuvalet yer almaktadır. Tuvaletler genellikle konut duvarına bitişik şekilde sonradan yapılmıştır (şekil 5.118). Yalnızca bir bahçede konuttan ayrı bir yerde bahçe duvarına bitişik olarak bulunan tuvalet bulunmaktadır (şekil 5.119).

şekil 5.118. Konut duvarına bitişik tuvalet rnekleri (No:10-9)

şekil 5.119. Bahçe duvarına bitişik tuvalet rneği (No:11)

Çizelge 5.20. Örnek konutlar ve bahçelerinde yapılan tespitlerin genel gösterimi ve kullanım %'leri

	Konut Cinsi			Konut Kat Sayısı		Konut - Bahçe Biçimlenişi						Yapısal Bahçe Öğeleri						Bahçede Yer Alan Fonksiyonel Mekânlar					
	Kâğıt	Alt kısım kâğıt, üst karkas	Ahşap karkas	1,5	2,5	Her tarafı bahçeli	Ön ve arka bahçeli	Sokak duvarına bitişik ön bahçeli	Sokak duvarına bitişik yan bahçeli	Sokak duvarına bitişik arka ve yan bahçeli	Kuyu	Çeşme	Süs Havuzu	Su Sarıncı	Pergola	Oturma E.	Kömürlük Odunluk	Müştemilat Depo	Tuvalet	Mutlak	Garaj	Kümes	Ahır
Konut No:1			•		•			•									•					•	
Konut No:2		•		•						•		•					•						
Konut No:3		•		•					•			•	•						•				
Konut No:4		•		•				•				•	•										
Konut No:5		•		•					•					•				•					•
Konut No:6				•						•	•	•		•	•		•	•					
Konut No:7	•			•						•	•	•	•				•	•					
Konut No:8	•			•						•	•	•			•		•	•			•		
Konut No:9			•	•						•	•	•			•	•			•				
Konut No:10	•			•						•		•			•	•			•				
Konut No:11			•	•			•					•			•				•				•
Konut No:12			•		•	•					•	•	•		•	•		•		•			
Konut No:13	•			•			•				•	•			•				•				
Kullanım %'si	38	31	31	15	85	8	15	15	15	47	46	85	23	8	54	38	38	31	38	8	15		15

5.3.3. Bahçelerde Yer Alan Bitkisel eler

Bahçelerin şekillenmesinde en büyük etken olan kullanıcı isteklerinin, bahçelerde yer alan bitki türlerinin seçiminde de etkili olduğu gözlenmiştir. Yapılan tespitte bitki türlerinin herhangi bir estetik özellik göz önünde bulundurulmadan, daha çok fayda sağlama ve fonksiyonel özelliklerinden yararlanma gibi amaçlar doğrultusunda tercih edildikleri belirlenmiştir. Ayrıca bahçelerde bulunan bitki türlerinin seçiminde önemli bir diğer etken de iklimdir. Edirne’de karasal iklim hakim olduğu için, bahçelerde kışın soğuğa ve dondurucu etkilere, yazın da aşır sıcaklık ve kuraklığa dayanabilen bitki türleri yetişmektedir.

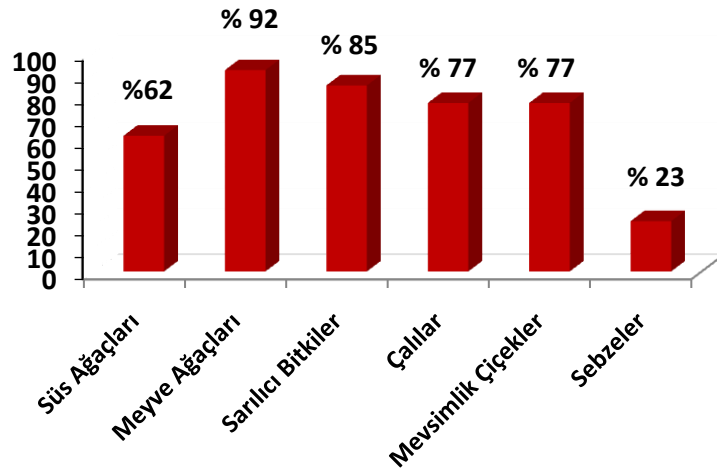
Bitkilerin genel olarak bahçelerdeki konumlarına, birbirleriyle ve diğer yapısal bahçe öğeleri ile olan ilişkilerine baktığımızda herhangi bir kompozisyon içerisinde olmayıp, gelişigüzel bir şekilde bulunduğu gözlenmiştir.

Bahçelerde daha çok meyve ağaçlarına yer verilmiştir. Meyve ağaçlarının dışında karasal iklim koşullarına uyum sağlayabilen çalı türleri ve mevsimlik çiçekler bulunmaktadır. Bahçelerde kullanıcı gereksinimlerini karşılamaya ve fonksiyonelliğe yönelik bir kullanım olduğundan, ss ağaçlarına daha az yer verilmiştir. Ss ağaçlarından bazıları anıt ağaç niteliğindedir. Ayrıca sadece birkaç bahçede sebze yetiştirmek için ayrılmış alanlar da bulunmaktadır.

Yapılan gözlemlere göre, konut bahçelerinde yer alan bitkisel öğeler 6 ana gruba ayrılmaktadır (izelge 5.21):

- Ss ağaçları
- Meyve ağaçları
- Sarılıcı bitkiler
- alılar
- Mevsimlik iekler
- Sebzeler

Çizelge 5.21. Bahçelerde yer alan bitki gruplarının %'lik dağılımı

Araştırmada her konut bahçesinde bulunan bitki gruplarındaki türler için aşağıda yer alan özelliklere göre değerlendirmeler yapılmıştır:

- Botanik özelliklerine göre;
 - Herdemyeşil
 - Yaprakdöken
- Kullanım amaçlarına göre;
 - Estetik etkilerine göre;
 - Formu
 - Yaprak rengi
 - Çiçek rengi
 - Fonksiyonel etkilerine göre;
 - Gölge oluşturma
 - Çit/Perde oluşturma
 - Yarar sağlama etkilerine göre;
 - Meyve
 - Yaprak

Sadece bir tane süs ağacının görüldüğü bahçeler çoğunluktadır. Bahçelerde eskiden kalan süs ağaçları korunmaktadır fakat çoğunda yeni eklemeler yapılmamıştır. Bu durum bahçelere yeteri kadar estetik değer katılmaya çalışılmadığını göstermektedir. Ayrıca bahçelerdeki mevcut süs ağaçları da dekoratif özellikleri ve diğer bitkilerle olan ilişkileri düşünülmeden konumlandırılmıştır (Şekil 5.120).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda toplamda 10 tür ve çoğunlukla yaprakdöken süs ağaçları tespit edilmiştir. Aşağıdaki Çizelge 5.22.'de görüldüğü üzere bahçelerde en çok bulunan süs ağaçları da sırasıyla ***Pinus nigra*** (Karaçam), ***Cedrus atlantica*** (Atlas sediri) ve ***Cercis siliquastrum*** (Erguvan) türleridir.

Çizelge 5.22. Bahçelerde yer alan süs ağaç türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
<i>Ailanthus altissima</i> (Kokarağaç)	% 8
<i>Cedrus atlantica</i> (Atlas sediri)	% 15
<i>Cercis siliquastrum</i> (Erguvan)	% 15
<i>Cupressus sempervirens</i> (Adi servi)	% 8
<i>Fraxinus excelsior</i> (Dişbudak)	% 8
<i>Platanus orientalis</i> (Doğu çınarı)	% 8
<i>Pinus nigra</i> (Karaçam)	% 23
<i>Robinia pseudoacacia</i> (Yalancı akasya)	% 8
<i>Syringa vulgaris</i> (Leylak ağacı)	% 8
<i>Tilia tomentosa</i> (Gümüşi ıhlamur)	% 8

Hemen hemen bahçelerin hepsinde en az bir meyve ağacı bulunmaktadır. Meyve ağaçları verdikleri ürün ile kullanıcılara yarar sağlarlar. Bu ağaçlar genel olarak fayda sağlama özellikleri için tercih edilseler de, yazın yaprakları ile bahçeye gölge sağlayabildikleri gibi çiçeklerinin güzel görünümü ve hoş kokusuyla da bahçeye estetik etkiler katmaktadırlar (Şekil 5.121).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda toplamda 12 tür meyve ağacı tespit edilmiştir. Aşağıdaki Çizelge 5.23.'te görüldüğü üzere bahçelerde en çok bulunan meyve ağaçları sırasıyla ***Cydonia oblonga*** (Ayva ağacı), ***Prunus domestica*** (Erik ağacı) ve ***Ficus carica*** (İncir ağacı) türleridir.

Çizelge 5.23. Bahçelerde yer alan meyve ağaç türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
<i>Cydonia oblonga</i> (Ayva ağacı)	% 46
<i>Ficus carica</i> (İncir ağacı)	% 31
<i>Juglans regia</i> (Ceviz ağacı)	% 23
<i>Morus alba</i> (Ak dut ağacı)	% 15
<i>Prunus armeniaca</i> (Kayısı ağacı)	% 15
<i>Prunus avium</i> (Kiraz ağacı)	% 23
<i>Prunus cerasus</i> (Vişne ağacı)	% 23
<i>Prunus domestica</i> (Erik ağacı)	% 38
<i>Prunus dulcis</i> (Badem ağacı)	% 15
<i>Prunus persica</i> (Şeftali ağacı)	% 23
<i>Punica granatum</i> (Nar ağacı)	% 8
<i>Pyrus communis</i> (Armut ağacı)	% 15

Bahçelerin birçoğunda eğer bir demir ya da ahşap bir pergola görülmüş ise, bu pergolanın üstünü örterek ona gölge sağlayan bir sarılıcı bitki de görülmüştür. Genellikle birçok bahçede yaprağından da ayrıca fayda sağlanan *Vitis vinifera* (Asma ağacı) türü yer almaktadır (Şekil 5.122).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki Çizelge 5.24.'te görüldüğü üzere toplamda 3 tür sarılıcı bitki tespit edilmiştir. Bahçelerde asma türü dışında sadece birer bahçede *Hedera helix* (Duvar sarmaşığı) ve hoş kokusuyla bahçe duvarlarına sardırılan *Lonicera caprifolium* (Hanımeli) görülmüştür.

Çizelge 5.24. Bahçelerde yer alan sarılı bitki türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
<i>Hedera helix</i> (Duvar sarmaşığı)	% 8
<i>Lonicera caprifolium</i> (Hanımeli)	% 8
<i>Vitis vinifera</i> (Asma ağacı)	% 70

Bahçelerde alı türünün yaygın olarak bir kullanımı görülmemiştir. Bunun nedeni kullanıcıların çalılardan yarar sağlamamalarıdır.

Çalı olarak bahçelerin çoğunda **Rosa spp.** (Gl) türü yer almaktadır. Ayrıca bahçelerin yarısından çoğunda herdemyeşil olması ve it bitkisi olarak kullanılması sebebiyle, **Buxus sempervirens** (şimşir) türünün tercih edildiği gözlenmiştir. Sadece birkaç bahçede estetik özelliklerinden dolayı (rengi, formu) kullanılan bazı çalı türlerine rastlanmıştır (şekil 5.123).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda toplamda 11 tür çalı tespit edilmiştir. Aşağıdaki izelge 5.25.'te görüldüğü üzere bahçelerde en çok bulunan çalılar sırasıyla **Rosa spp.** (Gl), **Buxus sempervirens** (şimşir) ve **Hydrangea macrophylla** (Ortanca) türleridir. Bunların dışında kalan çalıların herbiri yalnızca bir bahçede grlmştir.

Çizelge 5.25. Bahçelerde yer alan çalı türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
Abelia grandiflora (Abelya)	% 8
Berberis thunbergii 'Atropurpurea' (Kırmızı yapraklı kadın tuzluğu)	% 8
Buxus sempervirens (şimşir)	% 54
Chaenomeles japonica (Japon ayvası)	% 8
Hydrangea macrophylla (Ortanca)	% 15
Ligustrum ovalifolium (Kurtbağrı)	% 8
Nerium oleander (Zakkum)	% 8
Philadelphus coronarius (Filbahri)	% 8
Pittosporum tenuifolium 'Variegatum' (Alacalı pittosporum)	% 8
Rosa spp. (Gl)	% 70
Yucca gloriosa (Avize ieği)	% 8

Bahçelere estetik katan mevsimlik çiçekler neredeyse yok denecek kadar az görülmüştür (Şekil 5.124).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda toplamda 4 tür mevsimlik çiçek tespit edilmiştir. Aşağıdaki Çizelge 5.26.'da görüldüğü üzere bahçelerde en çok bulunan mevsimlik çiçek ***Pelargonium domesticum*** (Sardunya) türü olup, onun dışında kalan çalıların herbiri yalnızca bir bahçede görülmüştür.

Çizelge 5.26. Bahçelerde yer alan mevsimlik çiçek türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
<i>Antirrhinum majus</i> (Aslanağzı)	% 8
<i>Narcissus spp.</i> (Nergis)	% 8
<i>Lilium spp.</i> (Zambak)	% 8
<i>Pelargonium domesticum</i> (Sardunya)	% 31

Kullanıcılar bahçelerden her şekilde yarar sağlamaktadırlar. Bunun bir göstergesi bahçelerde yer alan sebze yetiştirmek için ayrılmış kısımlardır (Şekil 5.125).

Bahçelerin tümü göz önünde bulundurulduğunda toplamda 5 tür sebze tespit edilmiştir. Aşağıdaki Çizelge 5.27.'de görüldüğü üzere bahçelerde yetiştirilen sebzeler sırasıyla ***Capsicum annuum*** (Biber), türleridir.

Çizelge 5.27. Bahçelerde yer alan sebze türleri ve bahçelerdeki bulunma %'si

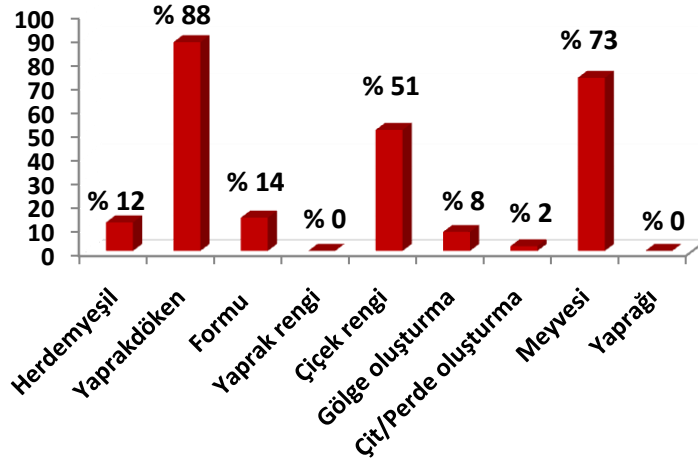
Bitkinin Adı	Bahçelerde bulunma %'si
<i>Capsicum annuum</i> (Biber)	% 23
<i>Lycopersicon esculentum</i> (Domates)	% 15
<i>Phaseolus coccineus</i> (Fasulye)	% 15
<i>Solanum melongena</i> (Patlıcan)	% 15
<i>Zea mays var.</i> (Mısır)	% 8

Bahçelerde yer alan tüm bitkilerin genel olarak hangi amaçlar için kullanıldıklarının bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Değerlendirmede bitkiler;

- Ağaçlar - Ss ve meyve ağaçları,
- alırlar ve çok yıllık bitkiler olmak üzere iki gruba ayrılarak incelenmiştir.

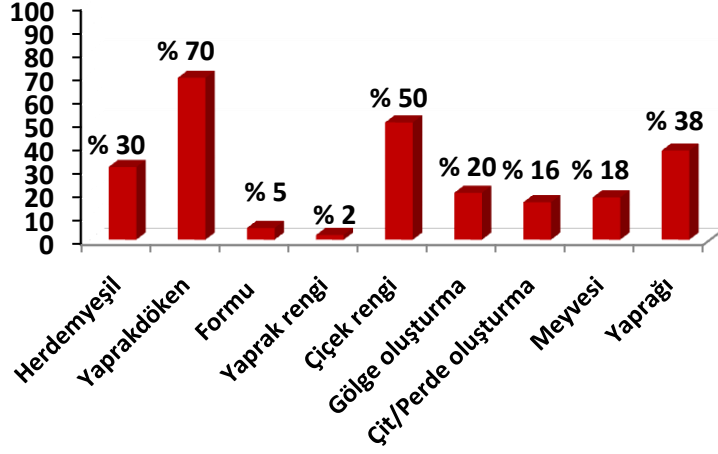
Çizelge 5.28. Ağaçlar - Ss ve meyve ağaçlarının kullanım amaçlarının bahçelerde bulunma %'si

Çizelge 5.28.'de görüldüğü üzere, yaprak döken ağaç türlerinin (% 88) yoğunluklu olarak tercih edildiği bahçelerde ağaçların;

- En çok meyvesinden (% 73),
- iek renkleriyle yarattığı estetik etkilerden (% 51),
- Formlarının yarattığı estetik etkilerden (% 14),
- Gölge oluşturma etkilerinden (% 8),
- Çok az da olsa it/ Perde oluşturma etkilerinden (% 2) yaralanma gibi kullanım amaçları içermektedir.

Çizelge 5.29. Çalılar ve çok yıllık bitkilerin kullanım amaçlarının bahçelerde bulunma %'si

Çizelge 5.29.'da görüldüğü üzere, yaprak döken çalı türleri ve çok yıllık bitkilerin yoğunluklu olarak (% 70) kullanıldığı bahçelerde;

- En çok çiçek renkleriyle yarattıkları estetik etkilerden (% 50),
- Yapraklarından (% 38),
- Gölge oluşturma etkilerinden (% 20),
- Meyvesinden (% 18),
- Çit/ Perde oluşturma etkilerinden (% 16)
- Çok az da olsa formları (% 5) ve yaprak renklerinin yarattıkları estetik etkilerden (% 2) yararlanma gibi kullanım amaçları içermektedir.

5.3.3.1. Bahçelerde Yer Alan Bitkisel öğelerden örnekler

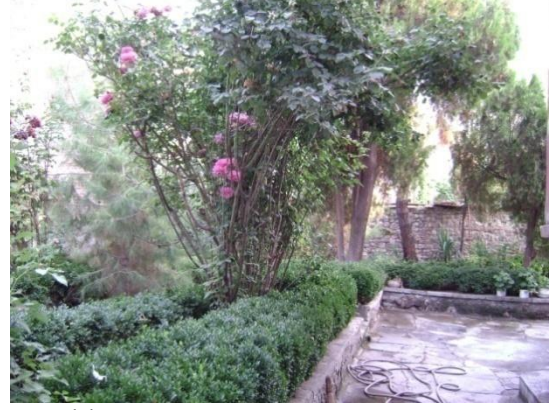
Şekil 5.120. Ss ağaçlarına rnekler (No:12-10)

Şekil 5.121. Meyve ağaçlarından rnekler (No:7-1-12)

Şekil 5.122. Sarılıcı bitkilerden rnekler (No:5-2)

Şekil 5.123. Çalılardan örnekler (No:9-2)

Şekil 5.124. Mevsimlik çiçeklere örnekler (No:7-11)

Şekil 5.125. Sebze yetiştirmek için ayrılmış alanlara örnekler (No:8-13)

BÖLÜM 6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada, Edirne kenti Kaleiçi Senti - Dilaverbey Mahallesi ve Karaağaç Mahallesi pilot alanlar olarak seçilmiştir ve bu alanlarda yer alan Geleneksel Edirne evleri ve bahçelerine örnek olan konutların, gün geçtikçe bozulan eski kent mekânlarıyla birlikte yavaş yavaş kaybolmakta olduğu ve konut bahçelerinden günümüze kadar bozulmamış bir şekilde kalanlarının çok az olduğu görülmüştür. Birçok bahçede yer alan yapısal öğelerin bir kısmı ile bitkiler de yok olmuştur veya orijinal özelliklerini yitirmişlerdir. Bu bölümde, Bölüm 5'te yapılmış olan analiz çalışmalarıyla elde edilen tespitlere göre bazı sonuçlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sonuçlar :

- ❖ Bugün geçmişten edindiğimiz bilgilere göre “*Geleneksel Edirne Evinin Bahçesi*” için şöyle bir tanımlama yapılabilir;

“Etrafı yüksekçe duvarlar ile çevrilerek sahibinin içerisinde mahremiyetini sağlayan, şimşirler ile çevrilmiş zevk ile yürünen çakıl taşlı yollarıyla, evin yazlık bir odası gibi içerisinde sefa yapılmasına uygun divanhane, köşk ya da asmalarla sarılmış çardaklar gibi dinlenme kısımlarıyla, çeşmesiyle, mermer, fiskiyeli havuzu veya selsebiliyle su sesinin eksik olmadığı yaşayan ve içinde yaşanan mekânlardır”.

Fakat yapılan tespitler sonucunda bugün tam olarak böyle bir bahçe tanımını yapmak olası değildir. Bölüm 3'te bahsedilen Edirne evleri ve bahçelerinin özellikleriyle, bugün incelenen konut örneklerini karşılaştırdığımızda bazı ortak özellikler görülmüştür. Bu durum bize, bahçelerin eski tarzının az da olsa devam ettiğini göstermektedir (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1. Geleneksel Edirne evleri ve bahçelerine ait eski örnekler ile incelenen örneklerin ortak özellikleri

Eski Örnekler	İncelenen Örnekler
1. En fazla 2 katlı evlerin yapılması	1. Evlerin % 85'inin 1,5 katlı olması
2. Evlerin genellikle ahşap olması	2. Ahşap kagir örneklerin olması
3. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından, (3 gruptan 2'si ortak) her tarafı bahçeli konutlar ve sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutların olması	3. Konut-bahçe biçimlenişi bakımından, (5 gruptan 2'si ortak) her tarafı bahçeli konutlar ve sokak duvarına bitişik yan ve arka bahçeli konutların olması
4. Bahçelerin oldukça yüksek duvarlar ile çevrili olması	4. Bahçeleri çevreleyen duvarların ortalama yüksekliğinin 2.00 m olması
5. Yürüyüş yollarının etrafının şimşirler (<i>Buxus sempervirens</i>) ile çevrili olması	5. Şimşirlerin (<i>Buxus sempervirens</i>) birçok bahçede sert zeminin etrafında kullanılması
6. Avlularda çeşme ve kuyuların yer alması	6. Bahçelerin sert zeminlerinde çeşmelerin ve kuyuların yer alması
7. Evlerin, bahçe köşklerinin içinde ve bahçelerde mermer, ortalarında fişkirtak bulunan süs havuzlarının yer alması	7. Bahçelerde çok nadir de olsa mermer, ortalarında fişkirtak bulunan süs havuzlarının yer alması
8. Bahçelerde kokulu çiçekler ve asmalarla (<i>Vitis vinifera</i>) donanmış çardakların olması	8. Çoğu bahçede demir veya ahşap genellikle de asmalar (<i>Vitis vinifera</i>) ile sarılı pergolaların bulunması
9. Bahçelerde asmalar (<i>Vitis vinifera</i>), hanımeli (<i>Lonicera spp.</i>) ve yaseminler (<i>Jasminum spp.</i>) ile sarılıcı bitki türlerinin kullanılmış olması	9. Bazı bahçelerde pergolaların asmalarla (<i>Vitis vinifera</i>), bahçe duvarlarının da hanımeli (<i>Lonicera spp.</i>) ile sarılmış olması
10. Bahçelere gölge yaratan, ve zarif manzara oluşturan yüksekçe ağaçların dikilmesi	10. Sedir (<i>Cedrus atlantica</i>), servi (<i>Cupressus sempervirens</i>), çınar (<i>Platanus orientalis</i>) gibi yüksek boylu süs ağaçlarının olması

❖ Tüm bu ortak yönlerle rağmen, bahçelere bakıldığında tam olarak *net bir düzenlemenin* varlığından söz etmek mümkün değildir.

- Şekilsel olarak bahçelere baktığımızda, bahçelerin sınırlarının keskin hatlarla belirli olduğunu, yumuşak hatların hiç görülmediği,
- Bahçe şekillenmesinde genel olarak konutların bahçeye açılan kapılarının önünde sert zemin bulunduğu ve yapısal öğelerin de çoğunlukla bu sert zeminin üzerinde ya da hemen yakınında yer aldığı söylenebilir.

Genel olarak bahçe düzenine yönelik ipuçlarına bahçelerde yer alan yapısal ve bitkisel öğeler ile fonksiyonel mekânlar sayesinde ulaşılabilmektedir.

❖ Bahçelerin dört farklı amaç için kullanıldıkları gözlenmiştir bunlar:

- **Rekreasyon** : dinlenme, yemek yeme, gezinme vb. gibi faaliyetler için düzenlenmiş alanlar bulunmaktadır. Bu alanlarda süs havuzu, çeşme gibi su öğeleri, pergola, piknik masası gibi diğer yapısal bahçe öğeleri ile çeşitli bitkisel öğeler yer almaktadır.
- **Meyve ağacı yetiştirmek** : genellikle meyve ağaçları yetiştirilmekte ve diğer bitkisel türlerin az görülmektedir, rekreatif faaliyetler için herhangi bir düzenlenmiş alan olmayıp, bunlara yönelik yapısal öğeler de bulunmamaktadır.
- **Sebze yetiştirmek** : bitkisel öğelerin dışında, sebze yetiştirmek için ayrılmış alanlar yer almaktadır.
- **Sadece günlük kullanıcı gereksinimlerini karşılamak** : genellikle kullanıcılar için en temel ihtiyaçlara yönelik yapısal öğeler (kuyu, kümes vb.) ve mekânlar (odunluk-kömürlük, garaj vb.) bulunmaktadır.

Tüm bahçeler tek tek değerlendirildiğinde bazılarında yukarıda belirtilen amaçlardan sadece birisinin, bazılarında ise iki amacın birlikte kullanıldığı görülmüştür. Bahçelerdeki kullanım amaçlarının %'lik dağılımı Çizelge 6.2.'de görülmektedir.

Çizelge 6.2. İncelenen konut bahçelerinin kullanım amaçlarının %'lik dağılımı

- ❖ İncelenen konutlardan sadece iki tanesi konut dışında bir kullanıma sahiptir. Birisi valilik tarafından hizmet birimi, diğeri ise özel bir işletme (restoran) olarak kullanılmaktadır. Bunların dışında kalan tüm konutlar, asıl amacında (konut olarak) ve sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Bu konutların asıl sahipleri tarafından kullanıldığı halde, kullanıcıların bahçelerine yeterince önem vermedikleri, bahçelerini belirli amaçlar dışında hiç kullanmadıkları ve göz ardı ettikleri gözlenmiştir. Yapılan gözlemlerde;
 - Bahçelerde yer alan yapısal öğelerde (özellikle bahçe duvarlarında, sert zeminlerde) bilinçsiz bir şekilde, dokuya uygun olmayan malzemelerin kullanıldığı,
 - Bahçelerin sokakla olan sınırları duvarlar ile belirlendiği halde, bazı bahçelerde, komşu bina ve bahçesiyle herhangi bir duvar ya da bitkisel öğeler ile oluşturulmuş bir sınırın olmadığı,
 - Bitkisel öğelerde herhangi bir estetik görünüm yaratmaya çalışılmadan, gelişigüzel yerleşimler içerisinde ve çoğunlukla yarar sağlanacak türlerin seçildiği,

- Alanda doğal olarak yetişebilen bitki türlerine baktığımızda, sadece 5 türün (*Pinus nigra*-Karaçam, *Fraxinus excelsior*-Dişbudak, *Juglans regia*-Ceviz, *Ligustrum spp.*-Kurtbağrı, *Vitis vinifera*-Asma) bahçelerde yer aldığı,
 - Bahçelerdeki rekreasyonel kullanımlar için yaratılmış özel mekânların olmadığı ve çoğu bahçede eski dokuya uygun olmayan bir pergola, bir piknik masası ya da taşınabilir plastik oturma grubunun yer aldığı,
 - Bazı bahçelerin, herhangi bir rekreasyonel faaliyetin yapılmadığı, bazen üstü açık bir depo işlevi gören, bazen iki demir pergola arasına çamaşırların asıldığı veya halıların yıkandığı boş sert zeminlerden ibaret olduğu,
 - Birçok bahçede ilk yapıldıkları zamandan kalma orijinal özelliklere sahip olan değerlerin (çeşme, kuyu, bahçe kapısı vb.) özen verilerek korunmadığı ve yeniden değerlendirilmediği tespit edilmiştir.
- ❖ Bahçelerdeki tüm bu bilinçsiz kullanımlar, kullanıcıların birçoğunun konutlarının ve bahçelerinin sahip oldukları tarihsel değerlerin farkına varamadıklarının bir göstergesidir. Ayrıca bahçelerin bu denli göz ardı edilmelerinde, konut sahipleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, kullanıcıların ekonomik durumları ile kültür ve eğitim seviyelerinin de etkili olduğu gözlenmiştir.

Öneriler :

- ❖ Tarihi sit alanı içinde bulunan bütün yapılar bir kentin tarihsel sürekliliğini sağlayan önemli kültürel miraslarıdır. Ayrıca bahçelerin kullanıcılarına sağladığı yararlar da göz önünde bulundurularak, sokaklar, konutlar, bahçeler, bahçelerdeki yapısal ve bitkisel öğelerden oluşan geleneksel doku, bir bütün olarak korunmalı ve yaşatılmalıdır.
- ❖ Konut ve bahçe bir bütün olarak düşünülmeli ve birbirleriyle ilişkilendirilerek, birçok amaca hizmet eden ve içinde yaşanan bir mekân şeklinde düzenlenmelidir.
- ❖ Konutlar ve bahçelerinin dışarıdan estetik bir görünüme sahip olması ve içeride yaşayan bir mekân olduğunu göstermek için, özellikle bahçe duvarlarında ve kapılarında sarılıcı bitki türleri kullanılabilir. Böylece sokaklara da canlılık katılmış olacaktır.
- ❖ Bahçelerde daha özenli ve konutlara yakışır dinlenme alanları yaratılabilir. Örneğin; doğayla ve bitkisel öğeler ile uyumlu ahşap malzemelerle belki bir kameriye, sesiyle sakinlik, hareketiyle de serinlik veren bir süs havuzu ya da eskiden olduğu gibi *selsebil* benzeri duvardan akan hareketli bir su ögesi kullanılabilir.
- ❖ Gelişigüzel bir şekilde oluşturulan bitkilendirilmiş alanlar, Türk bahçe kimliğinden uzaklaşmadan ve geleneksel konutlara yakışır bir kompozisyon içerisinde, uygun bitki türleri seçilerek yeniden düzenlenmelidir. Düzenlemeler yapılırken, bahçelerde yer alacak olan bitki türleri, hem iklimsel veriler hem de alanın kendine özgü yetişen türleri göz önünde bulundurularak seçilmelidir.

Alanda doğal olarak yetişen ağaç ve çalı türleri için örnekler; (Mamıkoğlu, 2007), (Dalgıç, 2006)

- *Acer campestre* (Ova akçaağacı)
- *Acer hyrcanum* (Tüylü akçaağaç)
- *Acer platanoides* (Çınar yapraklı akçaağaç)
- *Acer trauvetteri* (Kayın gövdeli akçaağaç)
- *Alnus glutinosa* (Yapışkan kızılağaç)
- *Carpinus orientalis* (Doğu gürgeni)
- *Colutea cilicica* (Patlangıç çalısı)
- *Cornus mas* (Sarı çiçekli kızılıcık)
- *Juglans regia* (Ceviz)
- *Juniperus excelsa* (Boylu ardıç)
- *Ligustrum vulgare* (Kurtbağrı)
- *Populus alba* (Ak kavak)
- *Pyrus elaeagnifolia* (Ahlat)
- *Quercus frainetto* (Macar meşesi)
- *Quercus infectoria* (Mazı meşesi)
- *Quercus petrea* (Sapsız meşe)
- *Quercus robur* (Saplı Meşe)
- *Quercus virgiliana* (Yalancı tüylü meşe)
- *Ruscus hypoglossum* (Büyük yapraklı dikenli mersin)
- *Salix amplexicaulis* (Karşılıklı yapraklı söğüt)
- *Salix cinera* (Boz söğüt)
- *Ulmus glabra* (Dağ karaağacı)

- ❖ Bahçelerde yer alan duvarların, merdivenlerin ve sert zeminlerin yıpranmış kısımları yine aynı eski tarzına uygun ve kaliteli malzemeler kullanılarak, orijinal özelliklerini bozmayacak şekilde onarılmalıdır.

- ❖ Farklı amaçlar için kullanılmak istenen konutların bahçeleriyle birlikte mevcut durumlarının analizleri yapıldıktan sonra, kullanılması düşünülen amaca yönelik durumunun uygunluğu araştırılmalı ve bu amaç doğrultusunda yapılmak istenen yenilikler ve düzenlemeler orijinal özellikleri (konutun görünümünü, mevcut yapısal ve bitkisel öğelerini) bozmayacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu gibi çalışmalarda öncelikle koruma planlarına bağlı kalınmalıdır ve yapılan analiz çalışmalarında konuyla ilgili uzman kişilerden (mimar, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, kent plancısı, arkeolog gibi) gerekli yardımlar alınmalıdır.
- ❖ Ayrıca geleneksel Edirne evi ve bahçesinin tüm özelliklerinin yansıtan ve konut-bahçe birlikteliğinin görüldüğü örnekler, Avrupa’da olduğu gibi halkın ziyaretine açılabilir. Valilik ya da özel kuruluşların desteği ile gerekli düzenlemeler yapılarak, adeta bir müze olarak değerlendirilebilir.

Bu araştırmada giderek kaybolmakta olan Geleneksel Edirne Evleri’nin bahçe özellikleri ve düzenleri saptanmaya çalışılmıştır. Bir anlamda mevcut durumun tespiti yapılmıştır ve örnek konutların analiz edilmesiyle geçmişe ait olup, günümüz konut bahçelerinin şekillenmesinde bizlere yardımcı olacak veriler elde edilmiştir.

Gerekli önlemler alınmadığı takdirde mevcut konutların ve bahçelerinin şimdi sahip oldukları orijinal özellikler zamanla bozulup, ortadan kalkacaktır. Bu durumda sahip olduğumuz geleneksel değerlerimiz gelecek nesillere aktarılması imkansız olacaktır.

Genel olarak bahçeler tüm bu çıkarılan sonuçlara göre, bugün bizlere dönemlerinin özelliklerini, dokusunu ve kültürünü tam anlamıyla yansıtamamakta olsalar bile, geleneksel konut bahçeleriyle ilgili bu tip tespit ağırlıklı çalışmaların çoğalmasıyla, daha fazla veriler toplanacaktır ve de eskinin izlerini taşıyarak şekillendirilecek yeni konutlar için önemli klavuzlar elde edilmiş olacaktır.

KAYNAKLAR

Ağırgan M., 2009, “Edirne’de Sultanların Av Bahçesi: Hadika-i Hassa”, Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi yıl 1 sayı 1, “Türk Kültüründe Av”, İstanbul, s.72-74

Akansel S., Sirel A., Minez B., 2007. 3. Uluslararası Sinan Sempozyumu, Tarihsel Kent ve Yöresel Mimaride Konut, ‘Geçmişten Günümüze “Marka Kent Edirne”-Konut Gelişimi’, Edirne, s.7-8.

Akansel S., 1990, “Edirne-Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Plan ve Cephe Tipolojisi”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Edirne, s.43-50

Akansel S., 2004, “ Edirne Kaleiçi Geleneksel Konutları ve Kaleiçi’nin Günümüzdeki Görünüm”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 5 Sayı:2, Edirne, s. 200-201

Akdoğan, G., 1995, “Dünden Bugüne Bahçe Kültürümüz, Bahçe Kültürü, Sanat Dünyamız”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.7-14

Akdoğan, G., 1974, “Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi”, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 536, Ders Kitabı : 309, Ankara, s. 1-2

Altunkasa, M.F., 1998, “Peyzaj Mimarlığı”, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yardımcı Ders Kitabı No: D-19, Adana, s.60

Artan T., 1996, “Bahçeler, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi”, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul 1 s.542-549

Arseven C. E., 1983, “ Sanat Ansiklopedisi- 5. Cilt”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 154-163

Atasoy N., 2002, “Hasbahçe: Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek”, Koç Kültür Sanat Tanıtım Yayınları, İstanbul, s.367

Atasoy N., 2004, “Osmanlı’da Bahçe Köşkleri”, ‘Bahçe ve Sanat’, P Dünya Sanatı Dergisi, Periyodik Yayınlar, Sayı:33, İstanbul, s.96 –111.

Avcı Ü., 2005, “Antalya Kenti Geleneksel Türk Konutlarında Bahçe Mekanının Analizi”, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, Antalya, S.

Ayvazoğlu B., 1995, “Nerde O Eski Bahçeler, O Eski İstanbul”, Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., Sanat Dünyamız, Üç Aylık Kültür Dergisi, İstanbul, s.58-101

Bayık A., 1973, “Edirne”, İstanbul, s: 18

Benian E., Dalgıç G., 2007, “Edirne-Karaağaç Mahallesi’nde Sosyo-Kültürel Yapının Konut Mimarlığına Yansımaları”, 3. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu - Tarihsel Kent ve Yöresel Mimaride Konut Konutlar, Edirne, s: 55-58

“Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi”, 1986, Gelişim Yayınları 2. Cilt, İstanbul, s.1211

Dalgıç G., 2006, “Edirne’nin Yeşil Örtüsü, Ağaç ve Çalılar”, Edirne Valiliği Yayınları No: 29, Ankara, s.86

Demiröz, Z., 2003, “Tarihsel Süreç İçinde İslam Bahçe Sanatı Hint-Moğol Bahçeleri Örneği ve İslam Bahçeleri’nin Türk Bahçe Sanatı’na Etkileri”, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.129
Edirne İl Yıllığı, Edirne Valiliği Yayınları, ISBN:975-585-604-8, Edirne

Edirne Belediyesi Şehircilik ve İmar Müdürlüğü, 2011, 07.11.2007 Tarihli / 206-778 Belediye Meclis Kararı, Kaleiçi Revizyon ve İlave Planı, 01.02.2008 Tarihli / 25-86 Karaağaç Revizyon Planı, Edirne

Eldem S.H., 1976, “ Türk Bahçeleri”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 5-309

Eldem S. H., 1969, “Köşkler ve Kasırlar”, I-II. Cilt, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü Rölöve Kürsüsü Yayınları, İstanbul, s.119

Erdem N., 1990, “Tarihsel Süreç İçerisinde Konut Bahçelerinin İrdelenmesi ve İstanbul Örnekleri”, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fak. Peyzaj Planlama Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.71-90

Erdoğan, N., 2001, “Edirne’nin Eski Dış Bölgesi Karaağaç’ta Osmanlı Döneminde Yaşayan Azınlıkların Konutları”, Yapı Dergisi, 230, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, s:57-66

Erdoğan N., 2002, “Edirne Kentinde Konut Yerleşimlerinin Fiziksel ve Sosyal Yapısının Kültür Bağlamında Değerlendirilmesi”, (Trakya Üniversitesi), Edirne, s.14-15-33-66

Erdoğan, E., 1997, “Tarih İçinde Türk Bahçesi”, Çevre ve İnsan, T.C. Çevre Bakanlığı Yayın Organı, Sayı:37, Ankara, s.1-6

Erdoğan M., 1958, “Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri”, Vakıflar Dergisi Sayı: 4, Ankara, s.149-182.

Erdoğan, R., 1998, “Bir Aykırı Edirne Mahallesi: Karaağaç”, Edirne; Serhattaki Payitaht, Edirne, s.193-203

Erkmen, N., 2007, “Tasarım Bitkilerinin Arz ve Talebinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Edirne İli Örneği”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, s.40

Evyapan, G. A., 1974, “Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişmesi ve Türk Bahçesinde Etkileri, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Yayın No.21, Ankara, s.

Evyapan G.A., 1986, “Geleneksel Anadolu Türk Bahçelerinin İçkin Değerleri”, Environmental Design: Journal of the Islamic Environmental Design Research Centre 2, s.10-15.

Evyapan G. A., 1972, “Eski Türk Bahçe ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri, ODTÜ, Ankara, s.

Fidan R., 1999, “Edirne Saray Bahçeleri”, I. Edirne Sarayı Sempozyumu Bildirileri, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayını, No.16, Edirne, s.148-150

Gedikli R., 1993, “ Trabzon Kenti Geleneksel Konutlarında Konut-Bahçe İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı A.B.D., Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, s. 26-27-38-39-40-41

Gerçek H., Demir O., 2004, “Edirne Kentiçi Toplu Taşıma Hatlarının Planlanması-Sonuç Raporu”, İ.T.Ü. Ulaştırma ve Ulaşım Araçları Uyg-Ar Merkezi, İstanbul, s.36

Gültekin, E., 1991, “Bahçe ve Sanat Tarihi”, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:94, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Ofset ve Teksir Atölyesi, Adana, s.160

Gültekin E., 1998, “Bahçe ve Peyzaj Sanat Tarihi; Türk-İslam Bahçeleri”, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Genel Yayınları No: 22, Adana

Kartal B., 2009, “İstanbul’daki Tarihi Saray Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı A.B.D., İstanbul, s.4-13

Kazancıgil R., 1996, “Abdurrahman Hibri, ‘*Enisü’l- Müsamirin*’ - Edirne Tarihi-1360-1650”, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları No:24, -Araştırma Dizisi:14, Edirne, s.48-49

Kazancıgil R., 1994, “Tosyavizade, Rıfat Osman- Edirne Rehnüması (Edirne Şehir Klavuzu)”, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları No:15, Edirne, s.

Kıran Çakır H., 2006, “Konut alanları yer seçiminde sosyal yapının rolünün saptanmasına ilişkin sistematik bir yaklaşım: "Edirne Kaleiçi, Kale dışı ve yeni yerleşme alanları örneği", Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık A.B.D. Doktora Tezi, Edirne, s.35-42

Kuban. S., 1995, “Türk Hayatlı Evi”, Eren Yayıncılık, İstanbul, s.280

Kuş Şahin C., Erol U. E., 2009, “Türk Bahçelerinin Tasarım Özellikleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 2, ISSN: 1302-7085, Isparta, s.170-172

Kuş Şahin C., 2008, “Isparta Kent Merkezi Konut Bahçelerindeki Bitkisel İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri A.B.D. Doktora Tezi, Isparta, s.22

Mamıkoğlu N. G., 2007, “Türkiye’nin Ağaçları ve Çalıları”, NTV Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, s.161-704

Merdoğlu Bilaloğlu G.A., 2004, “Kahramanmaraş’taki Tarihi Konutlarda Türk Bahçe Kimliğinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, s.295.

Mutlu F., 2006, “XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçeleri’nde Batılılaşma’nın Tasarıma Etkilerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.97-98

Pamay B., 1979, “Park, Bahçe ve Peyzaj Mimarisi”, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul, s.302-304

Parmaksızoğlu İ., 1983, “Evliya Çelebi, Seyahatname (Giriş)- (Rumeli, Sokol ve Edirne)”, Ankara, s.23

Peremeci O.N., 1939, “Edirne Tarihi”, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, Sayı 6, Resimli Ay Matbaası, İstanbul, s: 351-352

Özferendeci O., 1999, “Eski Zaman Bahçeleri”, Hürriyet Gazetesi, İstanbul

Özendes E., 1999, “Osmanlı’nın İkinci Başkenti Edirne”, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, s.35

Öztan Y., 2004, “Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı”, Tisamat Basım Sanayii (İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Kitaplığı), Ankara, s.283-289

Öztürk H., 2006. “Edirne Kentinin Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi”, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi., Ankara, 167 s.

Sazak Ş., 2005, “Türk Bahçe Sanatına Bir Örnek: Edirne Sarayı Bahçesi”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 6, Sayı:2, Edirne, s.9-16

Sarkowicz H., 2003, “Bahçelerin ve Parkların Tarihi”, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, s.8-201

Seçkin N., 1998, “Topkapı Sarayı’nın Biçimlenmesine Egemen Olan Tasarım Gelenekleri Üzerine Bir Araştırma”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s.271

Tanrıverdi F., 1987, “Peyzaj Mimarlığı Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metodları” Ders kitabı, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fak. Yayınları Yayın No: 291, Erzurum

Tarhan, B., 1998, “Dolmabahçe Sarayının ve Aynalıkavak Kasrı’nın Türk Bahçe Sanatındaki Önemi ve Yeri”, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s:54

Tazebay İ., Akpınar N., 2010, “Türk Kültüründe Bahçe”, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, Bilig, Sayı: 54, s.246-249

Tunca A., 2006, “Edirne İçin Notlar ve “ Edirne’de Tarih Kültür İnanç” Turu...”, İnkılap Kitapevi, İstanbul, s.2-3

Ünver A. S., 1976, “Dr. Rıfat Osman’ a Göre Edirne Evleri ve Konakları”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1976, İstanbul, s. 1-32

Ünver S., 1898, “Edirne Sarayı-Osman Nuri Peremeci”, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, XII Dizi, Sayı:30, Ankara,

Wallace M., 2007, “Geçmişten Günümüze Türk Kültüründe ‘Ev Bahçesi’ Anlayışı Üzerine Araştırmalar”, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s.117-119

Yaltırık F., Efe A. ve Uzun A., 1997, “Tarih Boyunca İstanbul’un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları”, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İsfalt Yayınları, İstanbul, s.244

Yardımlı S., 2006, “Edirne Musevi Evleri”, 2. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu-Mekanın Ruhu, Edirne, s. 205-208

Yıldırım N., 1995, “Türk Aile Sistemi İçinde Edirne Ailesinin Sosyal Yapı Özellikleri”, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi, yayın: 22, Edirne Araştırma Dizisi:12, 216, 1995, Edirne, s.169-175

Zeybekoğlu D., 2005, “Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Edirne, s.117

İnternet Kaynakları

URL-1: [www. trwikipedia.org](http://www.tr.wikipedia.org)

URL-2: www.aktifhaber.com/doktor-kazancigilin-hayati-kitaplastirildi-305338h.htm

URL-3: [www. edirne.bel.tr](http://www.edirne.bel.tr)

URL-4: [www. edirne.gov.tr](http://www.edirne.gov.tr)

URL-5: <http://www.edirneden.com/>

URL-6: [www. edirnevdb.gov.tr](http://www.edirnevdb.gov.tr)

www.wowturkey.com

<http://www.google.com/intl/tr/earth/index.html>

<http://www.google.com.tr/>

<http://www.edirnetarihi.com>

http://www.bilgievi.gen.tr/Files/Content/bagdat_kosku_topkapi.jpg

<http://www.gezipgorduk.com/index.php/2010/02/10/burdur-tasoda-konagi-etnorafya-muzesi-salda-golu/>

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=49636&start=15>

ÖZGEÇMİŞ

Deniz Gözde ERTİN, 1984 yılında Edirne’de doğmuştur. İlköğrenimini Kurtuluş İlkokulu’nda tamamlamıştır. 2002 yılında Edirne Anadolu Lisesi’nden, 2008 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünden mezun olup, aynı yıl Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine başlamıştır. 2009-2011 yılları arasında Trakya Üniversitesi Havsa Meslek Yüksek Okulu’nda Peyzaj ve Süs Bitkileri Bölümünde Serbest Öğretim Görevlisi Olarak çalışmıştır.